

John Ekström
Svante Lundberg

Beklädnadskonsumtionen
Ny analys och prognos för 1975

Småtryck från

nr 41

INDUSTRIENS
UTREDNINGS-
INSTITUT
STOCKHOLM

INDUSTRIENS UTREDNINGSSINSTITUT

är en fristående vetenskaplig forskningsinstitution grundad 1939 av Svenska Arbetsgivareföreningen och Sveriges Industriförbund.

Syfte

Att bedriva forskning rörande ekonomiska och sociala förhållanden av betydelse för den industriella utvecklingen.

Verksamhet

Huvuddelen av arbetet inom institutet ägnas åt långsiktiga forskningsuppgifter. Man siktar härvid till ett studium av de grundläggande sammanhangen inom näringslivet och särskilt till att belysa de frågor som hör samman med strukturella och institutionella förändringar. Forskningsresultaten publiceras i institutets skriftserier.

Vid sidan om det långsiktiga forskningsarbetet utför institutet smärre utredningar rörande speciella problem samt ger viss service åt industriföretag, organisationer, statliga myndigheter etc.

Styrelse

Tekn. dr. Marcus Wallenberg, ordf.

Direktör Sven Dahlberg

Direktör Ingmar Eidem

Direktör Curt-Steffan Giesecke

Direktör Tryggve Holm

Direktör Nils Holmström

Direktör Christer Höglund

Direktör Axel Iveroth

Fil. dr. Sven Schwartz

Bruksdisponent Sverre Sohlman

Direktör Erland Waldenström

Herr Lars Wirström

Chef: ekon. dr. Lars Nabseth

Industriens Utredningsinstitut
Artillerigatan 34, Stockholm Ö
Tel. 08/63 50 20

**Beklädnadskonsumtionen
Ny analys och prognos för 1975**

INDUSTRIENS UTREDNINGSSINSTITUT

John Ekström
Svante Lundberg

Beklädnadskonsumtionen
Ny analys och prognos för 1975

With a Summary in English:
Consumption of Clothing: New
Analysis and a Forecast for 1975

ALMQVIST & WIKSELL

PRINTED IN SWEDEN BY
AB Egnellska Boktryckeriet
STOCKHOLM 1967

INNEHÅLL

Förord	9
Kap. 1. Inledning	11
Kap. 2. Konsumtionen av överkläder	18
Det statistiska materialet	19
Den kvantitativa konsumtionsutvecklingen 1949—65	21
Konsumtionens volym- och kvalitetsutveckling	26
Analys av överkläderskonsumtionen 1949—65	31
Inkomsteffekten	32
Priseffekten	37
Utvecklingstendenser	44
Kap. 3. Beklädnadskonsumtionen under efterkrigstiden	47
Det statistiska materialet	47
Det historiska perspektivet	49
Beklädnadsmarknaden efter 1950	52
Kläder	54
Skor och skoreparationer	62
Handskar, paraplyer, väskor etc.	63
Analys av utvecklingen	63
Prognoskontrollen	65
Kap. 4. En ny beklädnadsprognos	71
Internationell utblick	72
Inkomstsambandet enligt budgetstudier	76
Prognosberäkningar för 1975	78
Appendix. Revision av det statistiska grundmaterialet beträffande textila konsumtionsvaror	83
Översikt	83
Konsumtion i löpande priser	87
Källmaterialet	89
Jämförelse och revision	97
Utvecklingsförloppet	102

Prisutvecklingen	105
Volymutvecklingen	107
Tabellbilaga	109
Summary	130
List of diagrams	137
List of tables	138

Förteckning över diagram

1. Konsumtion av överkläder. Kvantitetsindex totalt samt uppdelat på ylle och övriga 1949—65	22
2. Konsumtion av överkläder. Kvantitetsindex uppdelat på "herr" och "dam" 1949—65	23
3. Konsumtion av kostymer, uddakavajer och uddabyxor för herrar 1949—65	24
4. Konsumtion av damkappor 1949—65	25
5. Överkläderskonsumtion 1949—65	27
6. Överkläderskonsumtion, ylle, 1949—65	28
7. Överkläderskonsumtion, bomull och andra, 1949—65	29
8. Konsumtion av kostymer, ylle, 1949—65	30
9. Konsumtion av uddakavajer, ylle, 1949—65	31
10. Sambandet mellan överkläderskonsumtion, ylle, och inkomst	33
11. Sambandet mellan överkläderskonsumtion, bomull och andra, och inkomst	34
12. Sambandet mellan överkläderskonsumtion, "herr", och inkomst	35
13. Sambandet mellan överkläderskonsumtion, "dam", och inkomst	36
14. Överkläderskonsumtion och relativa priser 1949—65	38
15. Priser för vissa överplagg 1949—65	40
16. Beklädnadsvolym och realinkomst 1931—65	50
17. Volymutveckling för olika beklädnadsgrupper 1949—65	53
18. Kläder, volymutveckling för delgrupper 1949—65	55
19. Prognoskontroll för perioden 1955—65	68
20. Beklädnadskonsumtionen i Västeuropa 1960—70	73
21. Beklädnadskonsumtionen i USA 1950—62	74
22. Textil konsumtion i löpande priser enligt olika källor 1949—65	84

Förteckning över tabeller

1. Beklädnadskonsumtion enligt gamla och reviderade serier 1949, 1955, 1960 och 1965	49
2. Konsumtion av vissa plaggtypen	59
3. Inkomst- och priselasticiteter 1949—65	64
4. Inkomst- och priselasticiteter vid tidigare prognosberäkningar	67
5. Antal köpta plagg per invånare (manlig respektive kvinnlig) i USA och Sverige 1961	75
6. Prognosantaganden för beklädnad	80
7. Beklädnadskonsumtionen 1965 och 1975	81

FÖRORD

Textil- och konfektionsindustrierna har bl. a. som följd av den hårda utländska konkurrens de varit utsatta för under större delen av efterkrigstiden haft betydande och svårbemästrade anpassningsproblem. Detta har lett till ett flertal såväl statliga som privata utredningar. Mest omfattande bland dessa har den s. k. Partsutredningen för textil- och konfektionsindustrin varit. Inom ramen för denna studie utfördes inom Industriens Utredningsinstitut en utredning rörande "Den textila konsumtionen" publicerad 1958 och författad av ekon. lic. John Ekström. Där redovisades bl. a. prognoser för utvecklingen fram till 1965. Denna studie var i sin tur en utvidgning och fördjupning av den mera omfattande studie rörande utvecklingen av den privata konsumtionen i Sverige 1931—65 som institutet publicerade 1957 och som också innehöll ett avsnitt rörande beklädnadskonsumtionen.

I institutets arbetsprogram ingår att med vissa tidsintervall följa upp de tidigare undersökningarna, komplettera med nytillkommet statistiskt material och framlägga nya prognoser. I den föreliggande skriften har detta utförts vad beträffar beklädnadskonsumtionen. Särskild uppmärksamhet har därvid ägnats åt en revidering av det tidigare i vissa avseenden ganska bristfälliga statistiska materialet. Som alltid måste när det gäller de framlagda prognoserna de förutsättningar på vilka de bygger noggrant beaktas.

Undersökningen har författats av ekon. lic. John Ekström under medverkan av ingenjör Svante Lundberg. Fil. kand. Åke Sundström har hjälpt till med revideringen av primärmaterialet och framförallt stått för utarbetande av appendix.

Stockholm i juni 1967

Lars Nabseth

KAPITEL 1

Inledning

Det är ingen överdrift konstatera att i den svenska efterkrigsdebatten textilfrågor intagit en väsentligt större plats än som i och för sig motiverats av textilindustrins och textilkonsumtionens relativa omfattning. Textilindustrin hade strax vid krigsslutet blivit föremål för en strukturpolitisk doktorsavhandling¹⁾ och ungefär samtidigt för en kommunistmotion om socialisering. De bilaterala handelsförhandlingarna och kvoteringsarbetet i kommissionerna uppfylldes under importregleringstiden 1947—50 av textila spörsmål. Textila färdigvaror blev den typiska "lyxvaran" som alla länder ville exportera men ingen importera. Textil var en av de få branscher där det i vårt land utvecklades en skarp intressefront mellan fabrikanter och handel. Diskussionen i samband med Sveriges anslutning till GATT-avtalet 1949 samt i och kring 1952 års tulltaxekommitté kretsade i stor utsträckning — och mest intensivt — just kring textil: skulle vi med tullar "subventionera" textilindustrin, "uppehålla en ineffektiv bransch" etc.? Under "textilkrisen" vid mitten av 1950-talet konkretiserades — och modifierades — detta perspektiv; debatten om att skydda respektive avskaffa hela branschen gled över i en diskussion om företagsrationalisering, branschstruktur och specialisering.

Till ett sådant mera realistiskt betraktelsesätt bland branschens intressenter och kritiker bidrog arbetet inom de branschkommittéer — partsutredningarna för textilindustrin²⁾ och för konfektionsin-

¹⁾ F. Kristensson, *Studier i svenska textila industriers struktur*, IUI, Uppsala 1946.

²⁾ *Textil — en industri i omvandling*, Partsutredningen för textilindustrin, Stockholm 1957.

dustrin — som tillsatts av berörda arbetsmarknadsparter. "Såsom bidrag till bättre försäljningsplanering och en grundval för fortsatta mera intensiva marknadsundersökningar" har nämnda branschkommittéer också låtit verkställa en konsumtionsundersökning.³⁾ Utredningsarbetet hade utförts inom Industriens Utredningsinstitut såsom ett led i en allmän konsumtionsstudie om tendenserna i den svenska konsumtionsutvecklingen på längre sikt.⁴⁾ Den omfattade dels en analysdel som täckte tiden 1931—55, dels vissa prognoser över konsumtionens förändringar från 1955 fram till 1965.

Då man nu har ett perspektiv *från* 1965 och bakåt i stället för prognosens 1955 och framåt, är det naturligt att ställa frågan: har prognoserna beträffande beklädnadskonsumtionen slagit rätt?

Inom IUI har denna fråga tagits upp en gång förut.⁵⁾ Då framhölls det att eftersom de ekonomiska sammanhangen är så komplicerade och så ofullständigt kända kan en förutsägelse — en prognos — göras endast under starkt förenklade förutsättningar. Tillförlitligheten i prognosen är också helt beroende av realismen i de "modeller" som används. Vad gäller beklädnadsområdet anfördes, att tillgängliga statistiska informationer föreföll verifiera den allmänna prognostrenden, men att vissa klara avvikelser mellan prognos och utfall kunde noteras. Dessa syntes avse mera pris- än volymutvecklingen och mera fördelningen mellan delposter än den totala beklädnadskonsumtionen. Det antyddes att det fanns "risk för vissa överraskningar beträffande trikåvarugruppen" vilken icke oväsentligt hade överskridit trenden i prognosen. För konfektionsvarugruppen — som

³⁾ J. Ekström, *Den textila konsumtionen*, IUI, Uppsala 1958.

⁴⁾ R. Bentzel m. fl., *Den privata konsumtionen i Sverige 1931—65*, IUI, Uppsala 1957.

⁵⁾ G. Albinsson m. fl., *IUI:s konsumtionsprognos för år 1965. En granskning och revidering*, IUI, Uppsala 1960.

syntes visa en svagare konsumtionstrend än den prognosticerade — pekades på att föreliggande material icke tillät den differentierade analys (och prognos) som vore önskvärd med tanke på pågående strukturförändringar inom varugruppen. Detta var perspektivet 1960.

Men från utsiktspunkten 1965 kan frågan ställas på nytt och med ökad tyngd: hur har prognoserna slagit ut?

Det första svaret är, att den bild av textilmarknadens allmänna utveckling som gavs redan vid det första prognostillfället visat sig vara korrekt. Emot uppfattningen om stagnation för textil som hystes på en hel del håll, även inom branschen, ställde prognosen expansion och omvandling: återtagen kvantitativ tillväxt för "färdigvaror", differentiering och kvalitativ omvandling inom varugruppen, ökad vikt vid användningsegenskaper, den lätta konfektionens genombrott, de nya textilfibrernas fortsatta frammarsch, de gamla textilmaterialens motoffensiv. Kort uttryckt den ökande levnadsstandarden skulle lämna utdelning också på beklädnadssektorn. Det finns idag, då vi kan "titta i facit", icke mycket att tillägga eller dra ifrån härvidlag. För textilindustrins framtidsplanering — för omställningen under textilkrisen — torde prognosen i dessa avseenden ha varit av visst psykologiskt och sakligt värde.

Vill vi bedöma utfallet av de siffermässiga prognoserna så är svaret dock icke lika lätt och odiskutabelt. Först råder det en hel del oklarhet om "verkligheten" — om vilka tillväxttal som rätteligen bör jämföras med prognosens. För ett varuområde som det textila, med ytterligt stort antal varuslag vilka ständigt är föremål för förändring, är varje jämförelse över en längre tidsperiod problematisk. Det har vidare skett diverse rent tekniska omläggningar i de statistiska serierna sedan 1955. Slutligen ställer en fortgående penningvärdeförsämring sina speciella krav på mättekniken.

Men bortsett från dessa komplikationer — till vilka vi återkommer

mera i detalj — är det enkla svaret följande: trikåsektorn ökade väsentligt *mera* och konfektionssektorn väsentligt *mindre* än prognosen angav; totalt sett skedde en viss överskattning av textilkonsumtionens volymtillväxt.

Dessa skillnader kan — allmänt sett — ledas tillbaka till två faktorer. Prissidan syns ha spelat en större roll än väntat. Icke främst så att den allmänna prisutvecklingen eller den egentliga priselasticiteten skulle ha mera väsentligt avvikit från vad som förutsatts. Processen syns i stället ha varit att inom ett stort antal varugrupper det framkommit på marknaden "nya" produkter, som legat i en avsevärt lägre prisklass än de "gamla" utan att detta i statistiken registrerats som en prisförändring, och som konsumenterna föredragit även om de kanske icke i alla avseenden varit av samma "kvalitet" som de traditionella varutyperna. Detta syns ha varit den främsta orsaken till att beklädnadsvolymen ökat mindre än väntat.

Den andra huvudfaktorn är att vi vid prognostillfället icke förutsåg och anteciperade verkan av den tekniska innovationsprocess som satte in på trikåområdet under senare delen av 1950-talet. Denna gav åt trikåvarumarknaden en oförutsedd stark dynamik, vilket kom att påverka också närliggande konfektionsvarugrupper.

Man skulle kunna beteckna de båda nämnda skälen till prognosavvikelserna som "tekniska faktorer" och därmed implicera att den "ekonomiska bedömningen" lyckats bättre. Detta vore emellertid knappast mera än en lek med ord. Bättre är då att undersöka i vilka avseenden analys- och prognosmetoder kan förbättras. Det skulle t. ex. kunna hävdas att den stagnation inom beklädnadssektorn som *icke* realiserades på 1950-talet i stället vore att vänta på 1970-talet. Ett sådant förhållande kan idag icke vara utan intresse för branschens planering av morgondagens produktionskapacitet, försäljningsorganisation etc.

Det är på tre punkter förbättringar nu kan ske:

En ordentlig revision av själva grundmaterialet erfordras. Våra prognoser kan aldrig bli bättre än vår kunskap om marknadsutvecklingen. De tidsserier som låg till grund för den första studien var efterhandskonstruktioner på basis av befintlig ekonomisk statistik från 1920- och 1930-talen — av tveksam kvalitet, det framhölls nogsamt i redovisningen. Serierna för den första efterkrigstiden var av bättre kvalitet, men de påverkades av diverse kvarblivande ransoneringseffekter, av importreglering, av koreakris m. m. Även om åren 1953—55 i dessa avseenden var mera "normala" var det bara möjligt att "lappa på" de serier som fanns. För att ge en ny start emot 1970-talet har sålunda behövts källgranskning och omräkning av statistikserierna.

Den andra frågan är i vad mån de använda prognosmodellerna kan förbättras. Vägen därtill går över fördjupad analys och kartläggning av marknadsstrukturen. Vilka förklaringsfaktorer är de mest väsentliga? Hur stor blir effekten av ändrad befolkningsstruktur? Vilket inflytande har förändringar i varuutbudet?

En specialbearbetning av statistiska centralbyråns budgetundersökning för 1958 har förut gjorts.⁶⁾ Där behandlades inflytandet på beklädnadskonsumtionen av faktorer såsom ålder, familjetyp, civilstånd och yrkesarbete. Något senare material om hushållens konsumtionsutgifter finns tyvärr icke. Den nämnda studien visade dock, att skillnader i beklädnadskonsumtion olika befolkningsgrupper emellan till helt avgörande grad bestäms av skillnader i inkomst, varför förändringar i befolkningsstruktur, i bostadsort etc. icke längre torde ha något större inflytande på den *totala* beklädnadskonsumtionens

⁶⁾ J. Ekström, *Beklädnadsköpen för hushåll och individer*, IUI-stencil för statens konsumentråd, 1961.

utveckling. För enskilda varuslag kan självklart sådana förändringar alltså vara betydelsefulla.

Vad gäller varuutbudets förändringar har liksom utförts en förberedande studie.⁷⁾ I denna visades att förändringar i konfektionsvarusortimentet varit en viktig faktor i utvecklingsbilden under 1950-talet. Vad som särskilt expanderade var kvalitativt sett "billiga" varutyper, såsom uddaplagg samt lättare bomulls- och syntetfiberplagg, medan de "dyrare" varutyperna, t. ex. herrkostymer av ylle, stagnerade. I avsikt att komma fram till en för prognosarbetet lämpad gruppering inom beklädnadssektorn har denna studie här vidareutvecklats.

Det tredje fältet för förbättringar, slutligen, är att skaffa fram mera underlag för bedömningen av de "koefficienter" — inkomst- och priselasticiteter — som måste ingå i en prognosmodell. Detta har skett genom regressionsanalys av efterkrigsmaterial, vilket nu finns för tillräckligt lång period. Budgetstudier och internationella jämförelser har gett ytterligare hållpunkter.

Föreliggande skrift är resultatet av det här beskrivna revisions- och uppföljningsarbetet. I efterföljande *kapitel 2* lämnas en analys beträffande konsumtionen under efterkrigstiden av konfektionerade överkläder, differentierad dels på "tung" och "lät" konfektion, dels på herr- och damkonfektion. I anslutning därtill diskuteras utfallet av den 1961 utförda prognosen för 1965. I *kapitel 3* redovisas våra analyser av det nya primärmaterialet för beklädnadskonsumtionen under efterkrigstiden. Analysgrupperna har därvid anpassats till erfarenheterna från delstudien av överkläder i *kapitel 2*. Vidare behandlas utfallet av de 1957 utförda prognosberäkningarna för 1965. I *kapitel 4* diskuteras bestämningsfaktorerna för den fortsatta ut-

⁷⁾ *Konsumtionen av överkläder 1949—60*, TUI-stencil för Konfektionsindustriföreningen, 1962.

vecklingen av beklädnadskonsumtionen och presenteras en prognos för 1975. Den tekniska revisionen av det statistiska primärmaterialet redovisas i *appendix*. I en *tabellbilaga* har sammanställts det statistiska grundmaterialet för tiden 1949—65 specificerat på delgrupper, liksom också de uppgifter om produktion, import och export som ligger till grund för tillförselberäkningarna. En särskild sammanställning ges beträffande konsumtionen av textilvaror.

KAPITEL 2

Konsumtionen av överkläder

Det har i skilda sammanhang framhållits att den tunga konfektionsindustrin på 1950-talet mötte betydande omställningsproblem.¹⁾ Medan man under 1930- och 1940-talen för branschen noterade en snabb produktionsstillväxt parallellt med en stark marknadsökning, stagnerade efterfrågan under 1950-talet, vilket ställde denna industri i svårigheter.

Den tunga konfektionsindustrin framställer huvudsakligen överplagg, men sådana plagg tillverkas också i andra delar av konfektionsindustrin och inom trikåindustrin. Den i detta kapitel behandlade varugruppen innehåller följande *konfektionsplagg*: uddabyxor, dräkter, jackor, uddakavajer, kjolar, klänningar, kostymer, överrockar och kappor. Syftet är att belysa och förklara konsumtionsutvecklingen under tiden 1949—65; behandlingen avser totalsiffror men differentiering sker dels efter kön, dels efter materialslagen ylle respektive övriga material.²⁾

Framställningen skall icke belastas med några speciella definitioner, utan vi håller oss till gängse terminologi. Nämnas bör att den undersökta gruppen kollektivt benämns "överkläder". Benämningen

¹⁾ Se t. ex. Ulf af Trolle, *Problem inom den tyngre konfektionsindustrin*, Göteborg 1961, och den statliga textiltredningens betänkande Konkurrens under samverkan, *SOU* 1959:42.

²⁾ Yllevaror är här vad som i handels- och industristatistiken upptas såsom varor av ull, dvs. varor innehållande minst 50 % ullfiber. Blandvaror av t. ex. 45 % ull/55 % syntetull, som används inom den tyngre konfektionsindustrin, kan dock, i varje fall under vissa år, ha felaktigt förts till ullvarugruppen.

”tung konfektion” förbehålls överkläder av ylle, medan återstoden omväxlande kallas ”bomull och andra”, ”andra material än ylle” och ”övriga material”. Sistnämnda delgrupp innefattar förutom de i de flesta fall dominerande bomullsvävarna främst varor av konstgjorda och syntetiska textilmaterial.

Det statistiska materialet

Enklast är att mäta överkläderskonsumtionen i rent kvantitativa enheter, dvs. i antal plagg, i kvadratmeter tyg etc. Även då har man emellertid en del problem. En ren summering av antal plagg kan väl ge en viss bild av fortgående differentiering; den blir dock ”felaktig” om t. ex. *en* kostym kommit att ersättas av *en* kavaj och *ett* par byxor, vilket knappast kan tas som tecken på en ökad konsumtion. Genom att beräkna en index, vari varje plagg ges en ”vikt” som svarar emot t. ex. dess pris, erhålls en mera rättvisande bild.

Eftersom vår jämförelseperiod sträcker sig över mer än femton år är det orealistiskt att genomföra en direkt jämförelse mellan den aktuella tidpunkten (1965) och den avlägsna basårspunkten (1949) — konsumtionsvanor har förskjutits, plaggtypen förändrats, nya material tillkommit etc. Man brukar i en sådan situation beräkna index enligt kedjemetoden, vilken helt enkelt går ut på att man utför den direkta jämförelsen för så små tidsintervaller att förskjutningarna kan anses förhållandevis ringa. Efter att ha konstruerat s. k. jämförelselänkar (här omfattande två på varandra följande år) multipliceras dessa med varandra, varigenom man erhåller en homogen index över hela perioden. Detta är det sätt vilket våra *kvantitetsserier* är beräknade på.³⁾

³⁾ Vi har vid beräkningen av kvantitetsserierna använt kommerskollegii årliga produktions- och utrikeshandelsstatistik, vilken efter 1962 utarbetas av statistiska centralbyrån. Några lagerjusteringar har inte vid-

De upplysningar vi på detta sätt erhåller täcker bara en del av verkligheten. Vi är nämligen minst lika intresserade av hur mycket konsumenterna ger ut i pengar för konfektionsvaror. Detta belopp, *värdet* av konsumtionen, har vi beräknat genom att för varje år utgå från produktion, justera för utrikeshandel och lagerförändringar så långt möjligt samt slutligen lägga på ett beräknat detaljhandelspålägg. Men där möter vi svårigheten att omräkna utgiftsbeloppen till ett konstant penningvärde. Rent tekniskt har detta problem här lösts genom att konsumtionssummorna dividerats med en konsumentprisindex för varan eller varugruppen i fråga. För att skilja dessa serier från kvantitetsserierna benämner vi dem *volymserier*.⁴⁾

De volymserier vi på detta sätt får fram kommer alltså att omfatta både kvantitets- och kvalitetsförändringarna. Vad kan vi då mena med kvalitetsförändringar? Ett schematiskt exempel får visa tankegången.

Antag att ett år antalet konsumerade överrockar var 100 stycken à 200 kronor per plagg och likaledes 100 stycken à 100 kronor per

tagits. Över en så lång period som det här är fråga om spelar lagerförändringar dock ingen annan roll än att förskjutning sker mellan närliggande år. Endast under åren 1951—52 torde dessa f. ö. ha varit av mera betydande omfattning.

⁴⁾ Konsumtionsvärden har framräknats med pålägg hämtade från pris- och kartellnämndens undersökningar, medan produktions- och lagersiffror är enligt kommerskollegium respektive statistiska centralbyrån. Utrikeshandeln är ej inkluderad för åren före 1959, dels av den anledningen att den först under senare år tagit större proportioner, dels emedan först nämnda år en mera fullständig och med produktionsstatistiken jämförlig varunomenklatur genomfördes; utrikeshandeln ingår dock för hela perioden i de volymsiffror som utgör underlag för tidsserieanalysen. I denna undersökning har vi byggt upp differentierade prisindex enligt kedjemetod för överkläder av ylle respektive övriga material på grundval av de i levnadskostnads- respektive konsumentprisindex ingående representantvarorna.

plagg. Den totala konsumtionen var således 200 plagg, omsättningen 30 000 kronor och genomsnittspriset 150 kronor per plagg. Antag nu att följande års konsumtion ökar med 10 %. Om båda plaggtyperna ökar med dessa 10 % sker ingen ändring i genomsnittspriset: "kvaliteten" enligt vår terminologi är oförändrad medan "kvantiteten" ökat med 10 %. Men antag i stället, att ökningen helt faller på de dyrare rockarna. Den totala konsumtionen blir fortfarande 220 rockar och kvantitetsökningen, som vi ju mäter i plagg, fortfarande 10 %. Men omsättningen har ökat till 34 000 kronor och genomsnittspriset alltså till 154 kronor per plagg. Omsättningsökningen är cirka 13 %, och då i vårt exempel ingen prisändring skett mellan de båda åren är detta också volymökningen. Denna är således sammansatt av en kvantitetsökning om 10 % och en kvalitetsökning om 3 %. Vårt mått på kvalitet erhålls genom att dividera volymen med kvantiteten. Detta ger oss en tredje grupp av mättal, *kvalitetsserier*.

I ett första avsnitt skall vi se på den kvantitativa konsumtionsutvecklingen; i det därpå följande diskuterar vi volym- och kvalitetsutvecklingen; i ett tredje avsnitt skall vi besvara frågan varför utvecklingen varit den beskrivna. Avslutningsvis behandlas utvecklingstendenser och diskuteras några översiktliga prognosberäkningar för 1965, vilka utfördes 1961 men nu kan "kontrolleras" emot den verkliga utvecklingen.

Den kvantitativa konsumtionsutvecklingen 1949—65

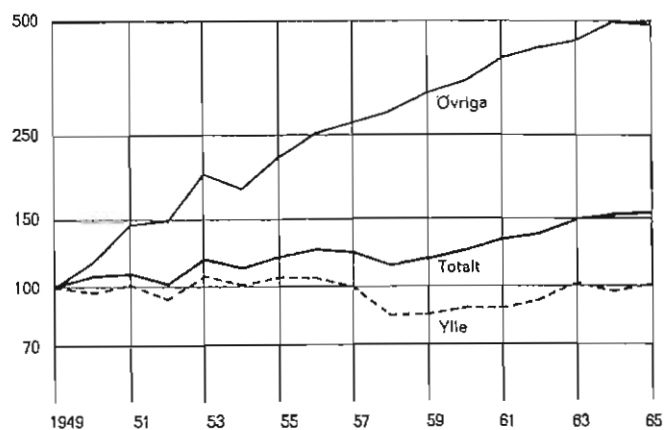
I diagram 1 ges en bild av den totala kvantitetsutvecklingen uttryckt i indexserier. Hela sektorn överkläder har ökat med 25 % från 1949 till 1960 och med ytterligare 25 % under perioden 1960—65; kvantitetsökningen som var relativt svag på 1950-talet (2 % per år) har

Diagram 1. Konsumtion av överkläder. Kvantitetsindex totalt samt uppdelat på ylle och övriga. 1949—65

Log-skala

Index

1949 = 100

sålunda varit förhållandevis kraftig under 1960-talet. Vi ser att nivån 125 uppnåddes redan 1956 och att åren 1957—59 utmärktes av kvantitativ minskning. Under hela perioden har gruppen "bomull och andra" oavbrutet ökat; vi noterar en ökning med 250 % under perioden 1949—60 och med ytterligare 40 % 1960—65; den nära nog konstanta tillväxttakten under 1950-talet (12 % per år) har således mattats betydligt på 1960-talet. Gruppen "ylle" däremot har efter en ringa ökning fram till 1955 *minskat* kvantitativt med icke mindre än 20 %, och uppgången under 1960-talet har endast fört den upp till 1949 års nivå.

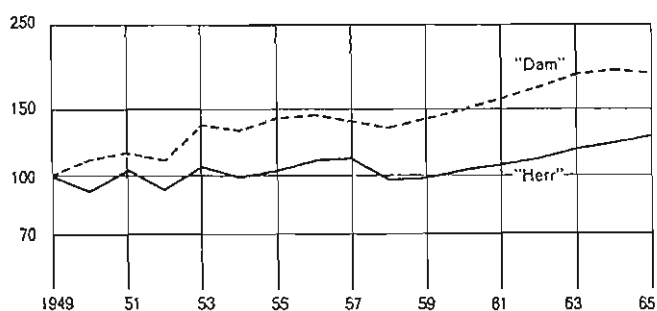
Bakom diagram 1 döljer sig emellertid de särdrag som kan finnas mellan herr- och damkonfektion, och för att översiktligt även få grepp härom har vi i diagram 2 differentierat på "herr" och "dam" men slagit samman materialslag. Som syns får vi en helt ny bild

Diagram 2. Konsumtion av överkläder. Kvantitetsindex uppdelat på "herr" och "dam". 1949—65

Log-skala

Index

1949 = 100

med en så gott som konstant nivå ända fram till 1960 när det gäller "herr", medan vi för "dam" har en kraftig uppgång under hela första hälften av 1950-talet, därefter i stort sett bibehållen nivå under resten av 1950-talet och, slutligen, en med "herr" tämligen parallell kvantitetsökning under 1960-talet. Till skillnad från "herr" visar dock de senaste åren stagnation.

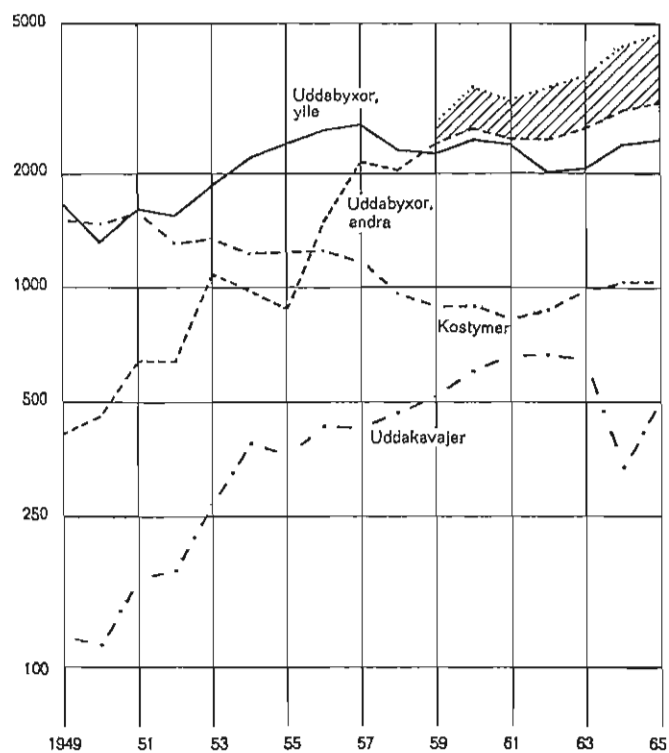
Av utförda beräkningar rörande konsumtionsutvecklingen i plagg räknat återges här endast två,⁵⁾ diagrammen 3 och 4. Under perioden 1949—60 har antalet sålda herrkostymer gått ned till nästan hälften, medan antalet uddakavajer femdubblats och antalet uddabyxor tredubblats. Räknar man kostymkavajer och uddakavajer finner vi att konsumtionen av kavajer totalt har minskat något under perioden (från 1,6 till 1,5 miljoner plagg per år), medan antalet byxor totalt ökat med mer än 80 % (från 3,6 till nära 6,7 miljoner par per år). Mot kavajkonsumtionens minskning svarar en stor ökning i kon-

⁵⁾ Per capita-siffror för åren 1949—65 återfinns i bilaga A för alla behandlade plagg.

Diagram 3. Konsumtion av kostymer, uddakavajer och uddabyxor för herrar 1949—65

Log-skala

Antal plagg
1000-tal

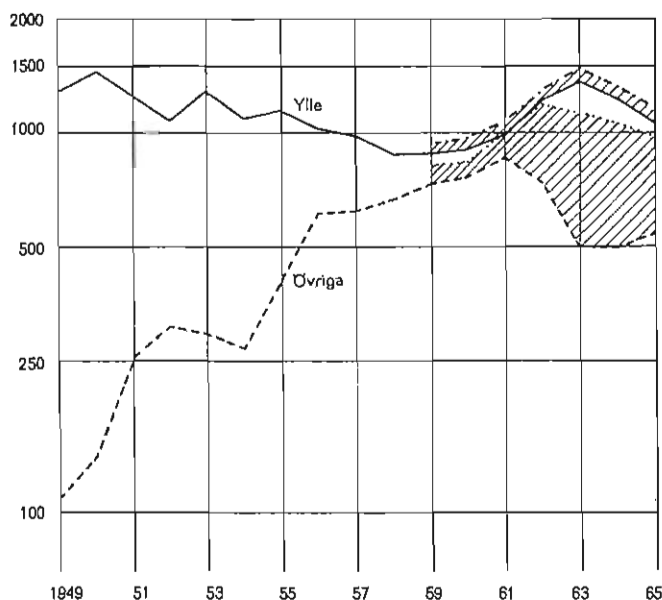
Anm.: Prickad linje anger tillförseeln av uddabyxor, andra. Det fyllda fältet betecknar sålunda nettoimporten.

sumtionen av uddajackor, vilka (tillsammans med en del trikåplagg) kan antas utgöra substitut till kavajer och för vilka kan konstateras mer än fördubbling under perioden. Tendensen på 1960-talet har varit annorlunda; antalet helkostymer har åter ökat (med $\frac{1}{4}$ från bottenåret 1961), antalet uddakavajer har minskat. Förskjutningen

Diagram 4. Konsumtion av damkappor 1949—65

Log-skala

Antal plagg
1000-tal

Anm.: Streckad linje anger tillförseln av damkappor av ylle. Prickad linje anger tillförseln av damkappor, övriga. De fyllda fälten betecknar årlunda nettoimporten.

emot lättare plagg (jackor) fortsätter emellertid ; summeras jackor till kavajer finner vi en jämn kvantitetsökning om cirka 2 % per år över hela perioden 1949—65. För byxor har ökningstakten nedgått från 6 % under 1950-talet till 4 % under 1960-talet.

Bakom dessa serier döljer sig en kraftig förskjutning i material. Doek har varken för kostymer eller kavajer under perioden något betydande konkurrensmaterial till ylle trängt in. Ser vi däremot på jackor för herrar finner vi att sådana av ylle, som vid mitten av 1950-talet utgjorde cirka 400 000 per år, stagnerat vid denna nivå, medan

sådana av bomull mer än tredubblats. Beträffande konsumtionen av byxor för herrar kan vi notera hur ylle stigit med cirka hälften, medan bomull och andra tiodubblat sin kvantitet; ylle utgjorde 1949 $\frac{3}{4}$ av konsumtionen och 1965 cirka $\frac{1}{3}$. Vi kan alltså konstatera hur ylleplagg i denna grupp, trots en god kvantitetsmässig ökningstakt förlorat en betydande del av marknaden genom konkurrensfibrernas lavinartade uppgång.

Ser vi på damkappor i diagram 4 framgår att det totala antalet fram till 1960 stigit med cirka $\frac{1}{4}$ (till 1,8 miljoner plagg per år), vilket är ungefär samma ökningstakt som gällt för de tyngre herrplaggen. På samma sätt som tidigare konstaterar vi förskjutningar inom gruppen: yllekonsumtionen minskar år från år medan "övriga" lika jämnt stiger. Antalet damkappor av ylle sjönk med $\frac{1}{4}$; antalet bomullskappor mer än sjufaldigades. År 1949 utgjorde, i antal plagg räknat, för damöverplagg ylle cirka 90 % av konsumtionen, år 1960 något mer än 50 %. Efter 1960 har emellertid yllegruppen också ökat icke oväsentligt och därvid även ökat sin marknadsandel. Den marknadsrekyl som denna varugrupp utsatts för under de senaste åren — "kappkrisen" — har till lika delar drabbat de båda materialgrupperna.

Konsumtionens volym- och kvalitetsutveckling

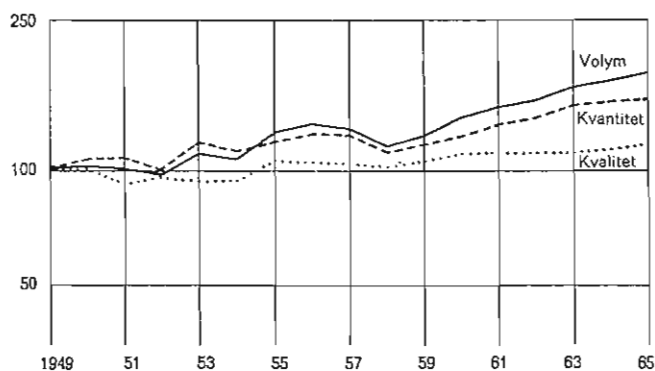
Vi skall nu betrakta den *volymmässiga* utvecklingen satt i relation till den *kvantitativa*, och en jämförelse dem emellan kommer då, i enlighet med vad som förut nämnts, att ge oss ett mått också på *kvalitetsutvecklingen*.

I detta sammanhang bör framhållas att enbart det faktum att den volymmässiga konsumtionen ökat snabbare än den kvantitativa innebär att vi för perioden i dess helhet kan tala om en betydande

Diagram 5. Överkläderskonsumtion 1948—65

Log-skala

Index
1949 = 100

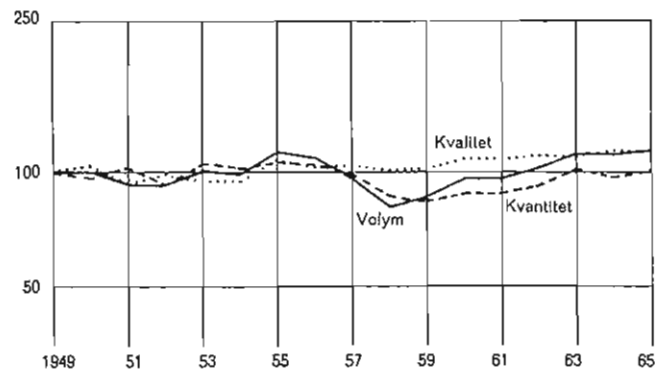
kvalitetsförbättring. Denna kan dels ligga på konfektioneringssidan, såsom ökad upparbetning, större differentiering eller mera modeanpassade varor; dels kan den ligga på materialsidan, exempelvis högre fiberkvaliteter eller högre beredningsgrad i textilfabriken. *Var* den ligger — i konfektionsindustrin, i textilindustrin eller hos fiberproducenterna — kan inte avgöras från vårt material.

Man kan lämpligen dela den undersökta perioden i tre delar: en första från 1949 till 1956, en andra från 1956 till 1959 och en tredje från 1959 till 1965. Om vi först ser på *hela* överkläderssektorn — diagram 5 — finner vi att konsumtionen stiger både kvantitativt och volymmässigt fram till 1956. Konsumtionen ökar till en början kvantitetsmässigt snabbare, varför vi kan dra den slutsatsen, att allmänhetens köp under första delen av 1950-talet kom att i stigande utsträckning riktas mot kvalitativt billigare plagg. Från 1956 finner vi en annan bild: både kvantitet och volym stabiliseras kring en nivå som ligger ungefär 25 % över nivån vid början av 1950-talet. Med

Diagram 6. Överkläderskonsumtion, ylle, 1949—65

Log-skala

Index
1949 = 100

1960 sätter en kontinuerlig konsumtionsökning in som på fem år lyfter nivån icke mindre än 30 % i volym och 25 % i kvantitet.

Om vi lämnar totalbilden och ser på *ylle*konfektionen — diagram 6 — finner vi fram till 1955 en svag uppgång av konsumtionen uttryckt i såväl kvantitativa som volymmässiga mått; volymen blir endast cirka 10 % och kvantiteten 5 % högre än 1949. Under åren efter 1955 sjunker konsumtionen (till en nivå som understiger 1949 års med cirka 15 %) men lika kraftigt både kvantitativt och volymmässigt, varför kvaliteten under denna period förblir relativt konstant. Från 1960 är emellertid konsumtionsökningen entydig. Kvantiteten uppnår 1965 blott 1949 års nivå, medan volymen ökat med 15 % — ett mycket ringa marknadstillskott på 15 år.

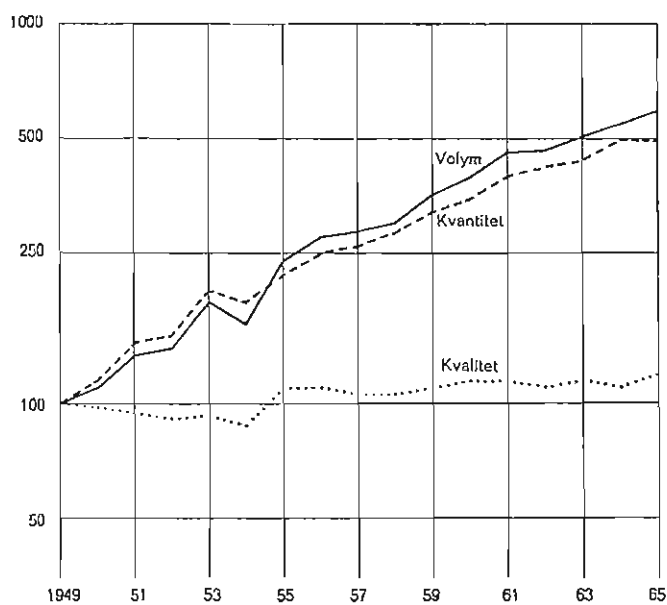
Ser vi slutligen på gruppen *bomull och andra* — diagram 7 — finner vi att konsumtionen här stiger under hela perioden tämligen likformigt för volym och kvantitet, varför kvalitetsförändringarna är minimala. Efter några år av relativ avmattning (1956—58) åter-

Diagram 7. Överkläderskonsumtion, bomull och andra, 1949—65

Log-skala

Index

1949 = 100

tas expansionen 1959 med inslag av kvalitetsuppgång. Det enda brottet i trenden är att konsumtionen volymmässigt blir större än den kvantitetsmässiga omkring 1955, varefter kvalitetsindex stabiliserar sig på en högre nivå.

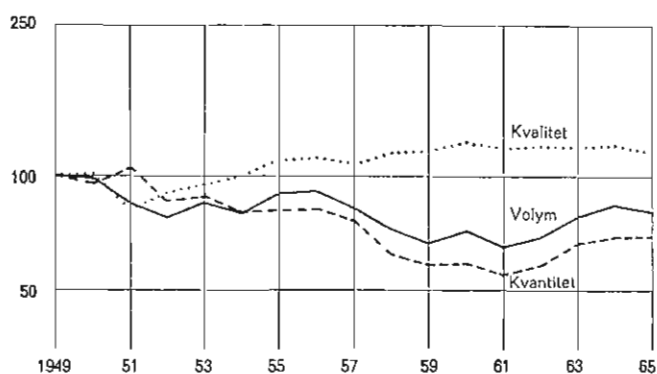
Vi övergår nu till att betrakta de olika klädersposterna; här kan dock lämnas endast en exemplifierande redovisning.⁶⁾ Ser vi först på *kostymer* — diagram 8 — finner vi att den kvantitativa nedgången, som vi i tidigare sammanhang noterat, under större delen av

⁶⁾ En mera omfattande redovisning för tiden 1949—60 återfinns i den förutnämnda IUI-stencilen 1962.

Diagram 8. Konsumtion av kostymer, ylle, 1949—65

Log-skala

Index
1949 = 100

perioden är kraftigare än den volymmässiga; en betydande förskjutning av köpen mot "dyrare" plagg kan således noteras. Detta syns vara en tendens under hela 1950-talet. Den volymmässiga nedgången stannar således vid cirka 30 %, medan den kvantitativa nedgången överstiger 40 %. Detta kan också uttryckas så att det främst var den "billigaste" delen av kostymsortimentet som föll bort. Från 1961 inträder en ändring: för det då etablerade sortimentet har en tämligen kraftig expansion ägt rum vid bibehållen hög kvalitetsnivå.

När det gäller *uddakavajer* — diagram 9 — har vi under första hälften av 1950-talet en nästan likformig utveckling av volymserien och kvantitetsserien. Efter 1955 finner vi en volymökning som är något kraftigare än kvantitetsökningen; vi kan alltså även här notera kvalitetsökning, men den sätter in senare än för kostymer.

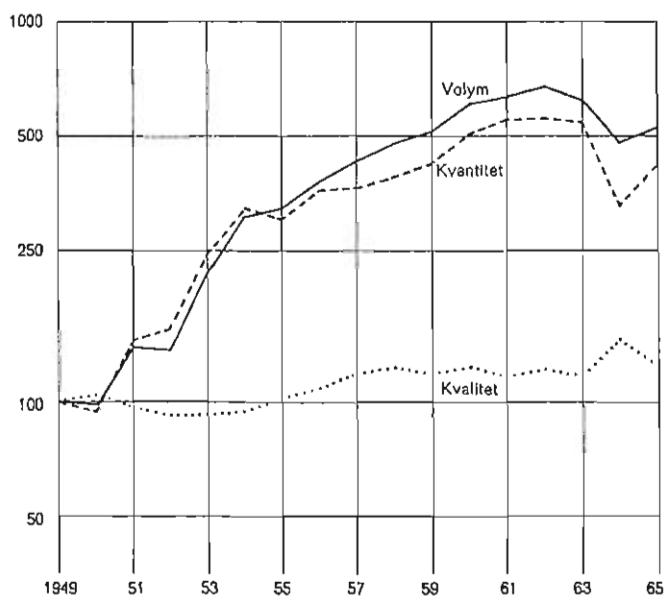
Vad gäller *uddabyxor* för herrar må nämnas, att för såväl ylle- som övriga-gruppen volymen och kvantiteten utvecklats tämligen parallellt.

Diagram 9. Konsumtion av uddakavajer, ylle, 1949—65

Log-skala

Index

1949 = 100

Det statistiska materialet ger således anvisning om att konsumtionen gått emot färre men "dyrare" kostymer, men att denna tendens motverkats av att man övergått till flera (och något "dyrare") uddakavajer med flera (och "billigare") uddabyxor. Under 1960-talet har konsumtionstendensen svängt tillbaka emot kostymer, och det blev de "billigaste" kavajerna som då föll bort.

Analys av överkläderskonsumtionen 1949—65

Efter denna översikt av utvecklingen skall vi ta itu med att "förklara" varför konsumtionen av överkläder har utvecklats på be-

skrivet sätt. Vanligen koncentrerar man sig på effekten på efterfrågan av förändringar i *inkomster* och *priser*. I föreliggande undersökning har vårt primära mål icke varit att betrakta överklädersposten i dess helhet utan att splittra upp varugruppen dels på plaggtyper, dels på materialgrupper (ylle respektive övriga). Detta senare har skett på grundval av uppfattningen att fibrerna (materialen) är konkurrerande, och att det för varje plaggtyp föreligger ett nära substitutionsförhållande dem emellan (eller tekniskt uttryckt, att korselasticiteten mellan plagg av ylle och av övriga material är hög).

Det är mot denna bakgrund vi nu presenterar materialet om överkläderskonsumtionen i en serie diagram, där uppdelning gjorts på ylleplagg och övriga plagg. Eftersom detta kapitel bygger på en undersökning som ursprungligen gjordes under 1961, och då på grundval av material fram t. o. m. 1960, skall vi utnyttja den föregående undersökningen som mellanetapp. Då utfördes också vissa prognosberäkningar för 1965, och när vi nu har tillgång till siffror också för perioden 1960—65 är det av intresse att "kontrollera" prognosutfallet. Förutom att detta ger oss en bakgrund för analysen av utvecklingen under 1960-talet, kan det föra till en förbättrad metodik för de prognoser för 1975 som presenteras i kapitel 4.

Inkomsteffekten

För vart och ett av åren 1949—65 har vi uppgift om per capita-konsumtionen av överkläder (uttryckt som volymindex med 1949=100). För vart och ett av åren har vi också uppgifter om realinkomstens storlek per capita (index 1949=100).⁷⁾ Dessa serier har lagts in i en rad logaritmiska diagram (årsvärdena 1949—60 såsom kryss, 1961—65 såsom ringar). I diagrammen har vi lagt in den

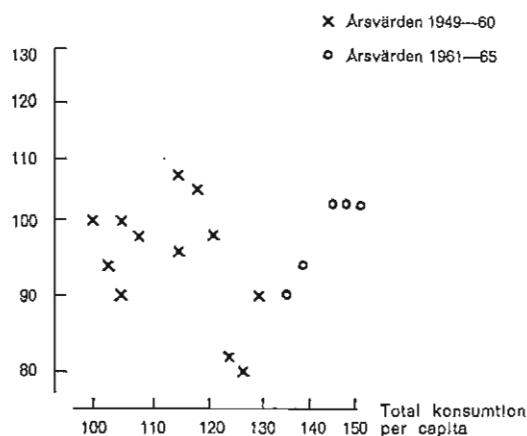
⁷⁾ För grundmaterialet se bilaga A.

Diagram 10. Sambandet mellan överkläderskonsumtion, ylle, och inkomst

Volymindex: 1949 = 100

Log/log-skala

Överkläder, ylle,
per capita

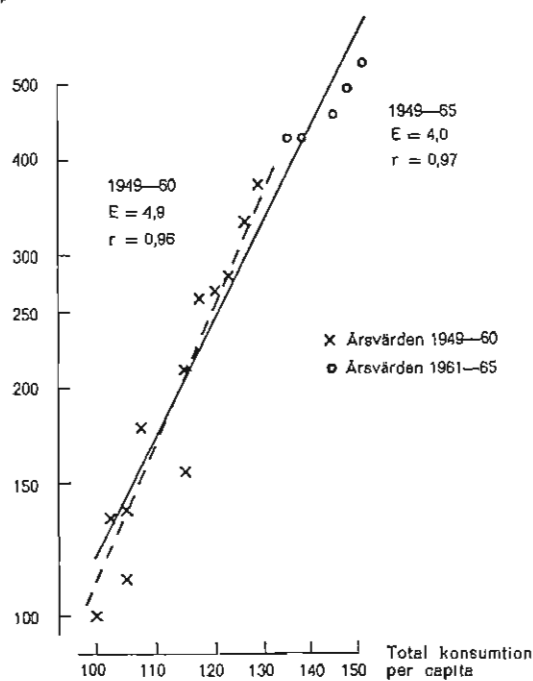
räta linje som kan tänkas utgöra en "utjämningslinje" för de särskilda årsvärdena. Linjens lutning är ett uttryck för inkomstelastisiteten (E).

Om vi nu först ser på diagram 10, där konsumtionen av ylleöverkläder ("herr" och "dam" tillsammans) finns inritad, så kunde vi vid förra undersökningstillfället svårligen lägga in en rät linje med någon pretention på att ange ett inkomstsamband; punkterna som representerade åren 1949—60 föreföll slumpvis strödda över diagrammet. Detta antydde att om det fanns en positiv inkomsteffekt, så hade denna blivit "störd" av någon betydelsefull annan faktor. Vad vi i fråga om detta diagram då endast antecknade var de tre "vilekomna" åren i diagrammets nedre högra hörn: de representerade åren 1958—60. Vi finner nu att under åren 1961—65 konsumtionen av ylleöverkläder expanderat betydligt från den låga ni-

Diagram 11. Sambandet mellan överkläderskonsumtion, bomull och andra, och inkomst

Volymindex: 1949 = 100
Log/log-skala

Överkläder,
bomull och
andra, per
capita

vå som realiserades vid slutet av 1950-talet. Man har därmed åter kommit upp till den nivå som var "normal" före de nämnda "kris-åren".

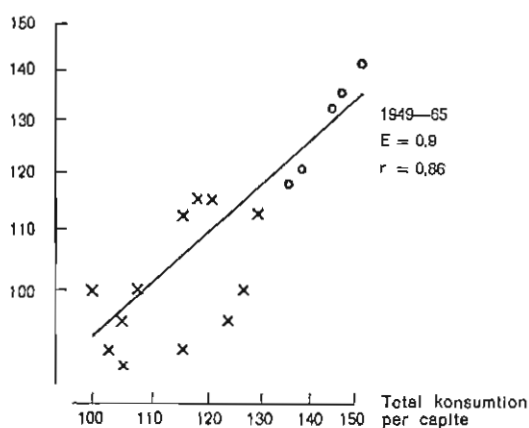
Diagram 11 ger motsvarande bild för överkläderskonsumtionen av andra material än ylle. Där bör man vara försiktig med tolkningen. Visserligen är anpassningen till linjen god (korrelations-

Diagram 12. Sambandet mellan överkläderskonsumtion, "herr", och Inkomst

Volymindex: 1949 = 100
Log/log-skala

Överkläder, herr,
per capita

× Årsvärden 1949—60
○ Årsvärden 1961—65

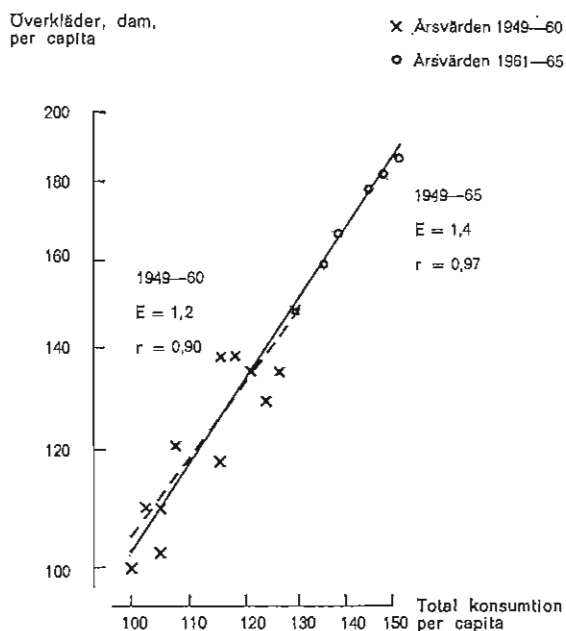

koefficienten r nära ett), och lutningen antyder en inkomstelasticitet om 4 à 5. Men att tillskriva inkomstutvecklingen denna inverkan på konsumtionen av överkläder vore vid närmare eftertanke verklig-hetsfrämmande. Vi måste söka en förklaring vid sidan av inkomst-ökningen, nämligen i förhållandet att det här var fråga om infö-rande av "nya" varor på marknaden och om en snabb expansion under ett introduktionsskede från en relativt låg nivå (gruppen var 1949 endast $\frac{1}{8}$ av yllegruppen). Dock finner vi att expansionen fortsatt under perioden 1960—65, men i något avsaktande tempo.

Låt oss emellertid studera några diagram i syfte att fastställa om det finns någon skillnad i förevarande avseende mellan "herr" och "dam". I diagram 12 och 13 visas överkläderskonsumtionen för "herr" respektive "dam", oavsett material. Även om anpassningen till regressionslinjen ej här är god och spridningen stor, ger diagram-

Diagram 13. Sambandet mellan överkläderskonsumtion, "dam", och inkomst

Volymindex: 1949 = 100
Log/log-skala

men oss dock en bestämd uppfattning om att det finns ett visst samband mellan konsumtionen och inkomsten, samt att inkomstelasticiteten är betydligt högre för "dam" än för "herr". Approximativt beräknades på basis av åren 1949—60 inkomstelasticiteten till cirka 0,6 för "herr" och 1,2 för "dam". Eftersom konsumtionsökningen i båda fallen varit betydande efter 1960 blir värdena för *hela* perioden 0,9 för herr och 1,4 för dam.⁸⁾

⁸⁾ Enligt en beräkning med modellen $\log x = a + E \cdot \log y$, där x är konsumtion av överkläder och y den totala konsumtionen, båda uttryckta per capita och som index 1949=100.

Differentieras inom dessa grupper också på materialslag finner man beträffande konsumtionen av överkläder andra än ylle ett klart inkomstsamband som är lika stort för "herr" och "dam". För yllekonsumtionen är inkomstsambandet ringa, främst beroende på de svaga åren 1958—60. Tolkningen blir här — särskilt gäller detta herröverkläder av ylle — helt beroende av vilken innebörd man ger de låga konsumtionssiffrorna 1958—60: var detta en "parentes" efter vilken konsumtionen återvände till "normalnivå", eller skedde det då en så radikal "sortimentsutrensning" att de delar som därefter fanns kvar åter blivit en expansionsduglig varugrupp?

Priseffekten

Vi måste emellertid också fråga oss hur pridfaktorn påverkat utvecklingen. Stora förändringar på prissidan skulle kunna rycka undan grunden för den tentativa tolkningen ovan. Om priset på överkläder under perioden ökat mindre än på övriga konsumtionsvaror, så kan ju en del av konsumtionsökningen tillskrivas denna relativa prisförbättring. Om det vidare vore så att ylleöverkläder skulle ha fördyrats påtagligt under perioden i förhållande till övriga material skulle detta förhållande kunna anföras som förklaring till dessa senares expansion på yllets bekostnad.

Vårt förfaringsätt har först varit att sätta konsumentprisindex för yllegruppen i relation till prisindex för gruppen "bomull och andra" och mot detta ställa volymutvecklingen för respektive grupper. Detta har skett i diagram 14.

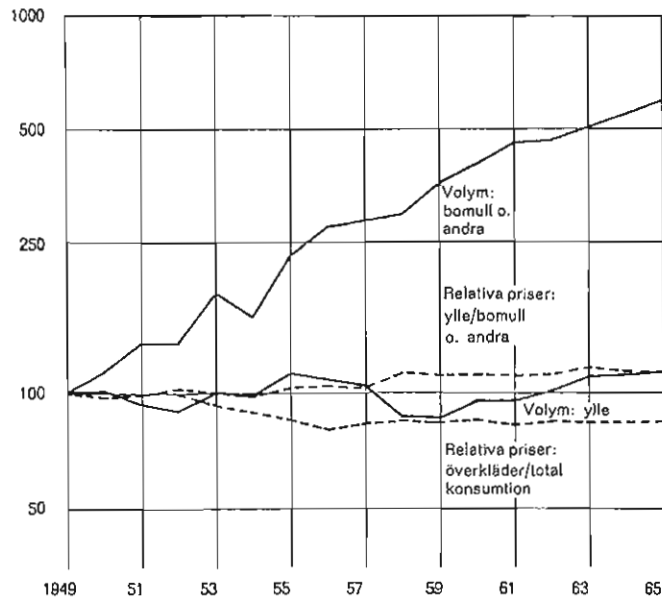
Vi finner att utvecklingen av prisindex för ylle och för övriga material under större delen av perioden varit slående lika — kvoten dem emellan är praktiskt taget konstant under långa tider. 1958 skedde dock en förändring. Medan index för yllegruppen steg med 12 enheter, steg den bara med 2 enheter för gruppen bomull och

Diagram 14. Överkläderskonsumtion och relativa priser 1949—65

Log-skala

Index

1949 = 100

andra. Under 1959 och 1960 stabiliserade sig den nya relationen. Efterfrågan på varor i bomullsgruppen tycks inte ha reagerat nämnvärt på prisetöskjutningen; däremot sjönk konsumtionen av ylleva-
ror starkt 1958—59, varifrån den under perioden 1960—65 åter ar-
betat sig upp till tidigare toppnivå (1955). Minskningen på yllesidan
satte emellertid in redan 1957 före nämnda prisetöskjutning, och
ökningen 1960—65 skedde utan stöd av någon prisetförbättring rela-
tivt till övriga material. Det är därför synnerligen tveksamt om man
kan knyta förändringarna till prisetöskjutningar materialgrupperna
emellan.

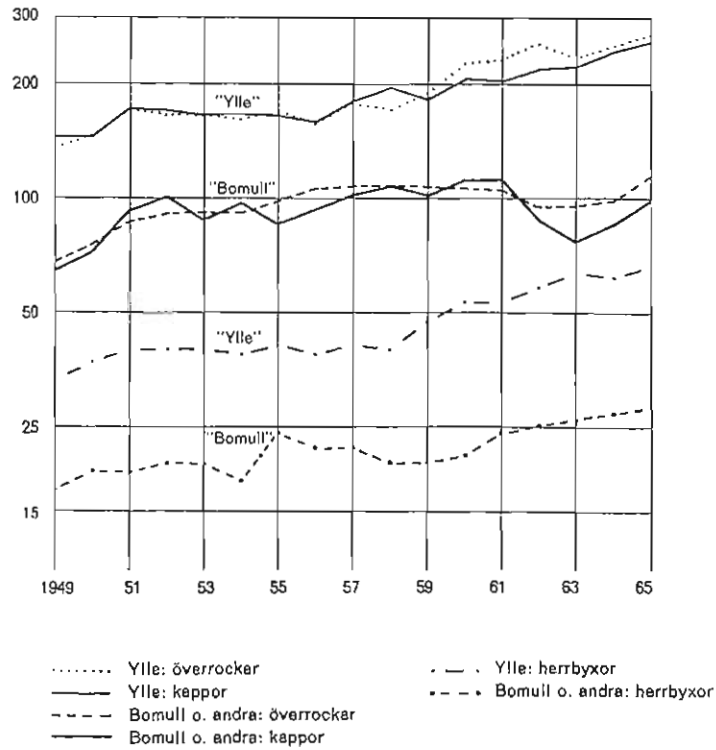
Granskar vi priserna i förhållande till den allmänna konsumentprisnivån noterar vi för överkläder en relativ prissänkning fram till 1957. Även om priselasticiteten för dessa plagg är tämligen låg bör prisutvecklingen under denna tid ha medfört en viss allmän efterfrågestimulans: en *del* av de i diagram 12 och 13 noterade inkomstelasticiteterna bör således uppfattas som priseffekter. I stark motsats härtill står prisutvecklingen under tiden 1957—60, då yllepriserna ökade med över 20 % mot den allmänna prisnivåns 10 %, vilket bör ha haft en ogynnsam effekt på efterfrågan. För överkläder i bomullsgruppen har under *hela* perioden prisutvecklingen varit ”gynnsam”, och vi har således att där räkna med en efterfrågestimulerande effekt från prissidan. I enlighet härmed har vi för delgrupperna herröverkläder och damöverkläder utfört en regressionsanalys med både inkomster och priser såsom förklaringsfaktorer. Dessa bestyrker att prisfaktorn — som ovan antydde — får tillmätas visst inflytande på konsumtionsutvecklingen för överkläder. Priselasticiteten (e) blir dock tämligen ringa: $-0,2$ för ”herr” och $-0,3$ för ”dam”. Inkomstelasticiteten (E) blir för ”herr” alltså $0,9$ och för ”dam” $1,3$, dvs. en tiondedel lägre än enligt den enkla inkomstanalysen.

Vi kan sammanfatta det hittills förda resonemanget på följande sätt: Vårt försök att förklara efterfrågan på överkläder enbart med hänvisning till inkomst och relativa priser har ingalunda lyckats. För varugrupperna ”herr” respektive ”dam” var för sig och utan hänsyn till materialslag förefaller dock inkomst- och prissambandet etablerat. Medan inkomstsambandet för ylleöverkläder befanns svagt, fann vi för annat material än ylle ett starkt inkomstsamband, men där har vi hypotesen att det icke är fråga om ett rent inkomstpris-samband. Prisutvecklingen för överkläder har varit eftersläpande i förhållande till prisnivån i dess helhet, något som borde ha

Diagram 15. Priser för vissa överplagg 1949—65

Log-skala

Kronor
per plagg

gynnat tillväxten inom *hela* överkläderssektorn. Likväl har detta enbart skett för gruppen bomull och andra. Förut har omnämnts att yllekonsumtionen, under perioder av tillväxt, också visat betydande "kvalitetsförbättringar". Vi kan sålunda med hänvisning till prisutvecklingen säga, att den relativa prissänkningen i yllesektorn icke

har tagits ut av konsumenten i form av kvantitets- utan som kvalitetsökning.

Vi har emellertid även funnit anledning undersöka hur priserna i *absoluta belopp* förändrats under perioden.⁹⁾ Resultaten framgår av diagram 15.

Vi ser att *prisutvecklingen* varit tämligen parallell. Samtidigt som detta konstateras, måste det emellertid slå oss hur betydligt dyrare ylleplaggen är — de ligger genomgående 50—100 % över motsvarande bomullsplagg. Och prisdifferensen har icke tenderat att minska, snarare har den ökat efter 1958.

Denna bild hjälper oss att ytterligare utveckla den föregående diskussionen. Det är troligt att *prisskillnaden* mellan överkläder av ylle, å ena sidan, och överkläder av annat material än ylle, å andra sidan, kan kostnadsmässigt "motiveras" med hänvisning till de förras "högre" kvalitet i form av t. ex. bättre tyger med därav följande större slitstyrka, bättre passform etc. Man måste emellertid mot detta ställa den faktiska marknadsutvecklingen — med tämligen likartad prisutveckling för de båda materialgrupperna men med vara för vara stora absoluta prisskillnader — och notera resultatet i en omläggning av konsumtionsinriktningen från "dyra" till "billiga" plagg. Introduktionen av "nya" varor i sistnämnda varugrupp har uppenbarligen av konsumenterna setts såsom en relativ prisförbättring, men denna har på grund av sättet för prisinsamlingen icke kommit till uttryck i prisindex; en "kvalitetsrensad" prisindex skulle visat på en betydande relativ prissänkning för bomullsgruppen.

Vi skulle nu kunna uttrycka substitutionen mellan plagg av ylle

⁹⁾ Dessa genomsnittspriser har framkommit genom att vi för varje år dividerat saluvärde enligt tillförselstatistiken med plaggantal samt justerat med pålägg i enlighet med pris- och kartellnämndens undersökningar.

och plagg av övriga material i följande modifierade form: Samtidigt med att en efterfrågeförskjutning har inriktat allmänhetens köp till att gälla delvis nya användningsegenskaper hos plaggen som man på yllsidan antingen inte har kunnat utföra eller som varit för dyra att utföra, har man *dessutom* förlorat mark på sin traditionella marknad av den anledningen, att prisskillnaden mellan ylle och övriga material i allt högre grad ansetts för stor för att motivera kvalitetskillnaden. Utvecklingen under 1960-talet tyder på att en strävan från ylleproducenternas sida att förstärka och bättre motivera "kvalitetsfaktorn" icke varit utan framgång.

Vi har sålunda anledning att avslutningsvis i analysen återvända till "introduktionseffekten".

I diskussionen om introduktion av nya varor på en marknad brukar man särskilja tre stadier. Det första utgörs av den period då varan ännu är föga känd och då följaktligen efterfrågan är blygsam och tillväxttakten låg. Denna första period kännetecknas av aktiva insatser från säljarhåll. Det erfordras antingen att man ändrar på vanor hos sådana konsumentgrupper som använder en äldre vara för samma ändamål, eller att man söker helt nya konsumentgrupper för vilka även användningen är obekant. I den mån detta lyckas inträder ett andra expansivt skede. Den dynamiska marknadsfaktorn är nu den praktiska demonstration som ligger i att se bekanta använda den nya varan. Så länge på detta sätt nya konsumenter kan infångas sker tillväxten snabbt, och den är endast i mindre grad beroende av t. ex. den allmänna inkomstutvecklingen. Däremot kan under detta skede särskilt pris- men även kvalitetsrelationer i förhållande till liknande varor vara avgörande. Men efter hand som alla större konsumentgrupper erövrats är underlaget för fortsatt kvantitetsexpansion mindre. Antalet nya konsumenter kan inte bli så stort då endast de mest svårpåverkade återstår. Expansionstak-

ten blir i detta tredje skede svagare och mera beroende av de faktorer som bestämmer den allmänna konsumtionsutvecklingen.

Det är introduktionseffekter av anført slag som vi anser ligga bakom den noterade starka uppgången för skilda slag av överkläder av andra material än ylle. Inkomstutvecklingen har då, i analogi med vad som nyss sades, spelat en mindre roll.

Dock kan bomull ingalunda betecknas som en "ny" fiber för vår period; endast de syntetiska fibrerna fyller härvidlag kraven. I vår statistik finns dessa emellertid icke särredovisade, och de överslag som kan göras ger knappast någon grund för påståendet att syntetfibrer, i varje fall före 1960, skulle utgjort någon större del av varusektorn i fråga, kanske med undantag av byxor och jackor. Men man kan enligt vårt förmenande *ändå* tala om nya varor, nämligen med hänsyn till efterfrågesidans struktur. Om vi, för att bara ta några exempel, betänker efterkrigsperiodens ökade priser på arbetskraft i hantverk och för hemhjälp, det ökade antalet förvärvsarbete hos husmödrar samt de förbättrade möjligheterna (t. ex. genom bilinnehav) till fritidssysselsättning av skilda slag, så kan förstås att enkla, lätta och praktiska plagg som kräver ett minimum av arbete och vård kommit att "stå högt i kurs". Icke bara nya fibrer utan även nya beredningsprocesser i textilfabrikerna, nya modeplagg i konfektionsfabrikerna bör i enlighet härmed inrymmas under begreppet nya varor.

Betraktar vi frågan på detta sätt beror den starka uppgången för överkläder av bomull och syntetmaterial ytterst på den förändring som det svenska samhället undergått, en förändring som genom sin tendens till förenkling och mekanisering har kanaliserat efterfrågan till att gälla egenskaper hos beklädnadsvarorna som man på yllsidan under 1950-talet — enligt konsumentuppfattningen — icke kunde stå till tjänst med.

Utvecklingstendenser

Det framhölls i inledningen till denna skrift att den minskade ökningstakt som gjort sig gällande för konfektionssektorn under andra hälften av 1950-talet hade sin grund bl. a. i att stagnationstendenser på yllsidan icke till fullo balanserats av expansion beträffande andra materialgrupper. Den bild som framgått ur analysen beträffande överkläder illustrerar och förklarar närmare denna punkt. Det som särskilt expanderat har varit "billiga" varor medan de "dyrare" varugrupperna, t. ex. herrkostymer av ylle, har stagnerat.

Från denna utgångspunkt ställde vi 1961 frågan: vad händer fortsättningsvis beträffande ylle- och bomullsplaggen? Det anfördes, att man naturligtvis kunde vänta en viss tendens till utjämning av det pris- och kvalitetsgap som existerade mellan de konkurrerande fibrerna. Det kunde antas att yllekonfektionärerna, genom t. ex. tekniska förbättringar och förändringar på försäljningssidan, komme att söka minska prisspänningen eller bättre än förut informera konsumenten om skillnadens innebörd. Även om vi sålunda, bl. a. av den anledningen, kunde vänta oss en viss relativ uppgång i konsumtionen av tung konfektion vore det dock svårt tänka sig, att det under de närmaste åren skulle ske en sådan omvandling i prisstrukturen och förändring i konsumenternas preferenser att tendenserna skulle helt förändras. Att ett förbilligande av yllekonfektionen skulle vara på gång gav våra data ingen som helst anledning anta. Vad som kanske låge närmast till hands vore en successiv fördyring — "upgradning" — av den andra sektorn. På grund av stora skillnader i prisläge mellan ylle- och övriga plagg, åstadkommen icke minst av handelns schablonmässiga procentpålägg, skulle en sådan dock knappast vara avgörande i ett säkerligen alltjämt pågående introduktions-skede.

Mot den bakgrunden redovisade vi 1961 uppfattningen, att —

under vissa allmänna förutsättningar beträffande inkomst-, pris- och befolkningsutveckling — man för yllegruppen under de närmaste åren borde kunna räkna med en viss om än icke särskilt stor uppgång (främst för plaggtypen för vilka bomullsgruppen icke bjudit något egentligt substitut). Beträffande överkläder av annat material än ylle antogs, att expansionstakten nått sin höjdpunkt under 1950-talet, och att man kunde vänta sig en lägre tillväxttakt i och med att introduktionseffekterna ebbade ut. Det framhölls vidare, att till en del volymökningen komme att ske i form av en *inom* grupperna fortgående kvalitativ ökning beträffande material, plaggutförande, modeanpassning etc. Kalkylerna för 1965 angav, att överkläderna i stort sett komme att behålla sin andel av den totala konsumtionen; gruppen i dess helhet skulle öka i volym i ungefär samma takt som hela den privata konsumtionen. Men ökningen vore huvudsakligen hänförlig till plaggtypen av bomull och syntetiska material medan plagg av ylle ökade endast obetydligt. Sålunda förutsågs att de båda varugrupperna 1965 skulle bli nästan lika stora — på en period om femton år (1949—65) skulle den tunga konfektionens marknadsandel ha gått ned från 87 % till 53 %. Det vore uppenbart att förändringar av den storleksordningen icke kunde undgå att påverka både bransch- och företagsstrukturen.

Dessa allmänna tendenser finns sammanfattade i följande tablå, som avser *andelen* av den totala överklädersmarknaden. Det framgår att prognosen något underskattat yllesidans återhämtning.

Ställs så till sist frågan om prognosutfallet vad gäller *volymutvecklingen* kan följande noteras. Överkläderskonsumtionen har under perioden 1960—65 ökat något snabbare än prognosen utvisade: i volym 31 % emot prognosens 22 %. Till en del sammanhänger detta med att konsumenternas inkomster under perioden ökat mera än förutsatt; överslagsvis $\frac{1}{3}$ av skillnaden mellan utfall och prognos

	1949 %	1960 %	Prognos för 1965	
			1965 %	(utförd 1961) %
Överkläder, ylle	87	62	57	53
andra	13	38	43	47
Överkläder, herr	53	47	46	44
dam	47	53	54	56

bör tillskrivas denna faktor. Betraktas vidare delposterna finner vi att gruppen överkläder av andra material än ylle utvecklats just i förutsedd takt (plus 49 % emot prognosens 50 %). Avmattningen i introduktionsfasen har sålunda fortskridit som väntat. Avvikelsen ligger helt på ylleposten. För denna angav prognosen väl ett brott i den sjunkande utvecklingstrenden (15 % volymminskning 1955—60 skulle förbytas i 5 % uppgång 1960—65), men utfallet visar nu på hela 19 % volymökning. Uppenbarligen har under perioden yllefabrikanterna lyckats väl med att — som ovan anfördes, genom kvalitativ ökning beträffande material, plaggutförande, modeanpassning etc. — hejda och vända marknadsförskjutningen emot andra materialslag. Vidare har den *relativa* prissänkning, som alltsedan 1952 varit betydande för överkläder, upphört efter 1960. I prognosen räknades med fortsatt nedgång 1960—65 med totalt 5 % (emot 15 % 1955—60). Att överklädersgruppens priser i stort sett följt med i den allmänna prisstegringen är också ett nytt drag i efterkrigstidens marknadsbild.

KAPITEL 3

Beklädnadskonsumtionen under efterkrigstiden

Det statistiska materialet¹⁾

Beklädnadsgruppen har avgränsats med hänsyn till kraven att erhålla ett begränsat antal "naturliga" huvudgrupper för analysen av *hela* konsumtionssektorn. Gruppen omfattar följande delserier, från vilka beklädnadskonsumtionen i löpande priser framräknats: skor, skoreparationer, garner och sybehör, tyger, trikåvaror, konfektionsvaror, hattar och mössor, skrädderiarbeten, pälsvaror, skinnkläder och handskar samt väskor m.m. (handväskor, reseffekter, portföljer, plånböcker, paraplyer etc.). Här sammanförs dessa delserier till större analysgrupper. Som framgår av följande tablå över konsumtionsvärden år 1965 kommer viss underuppdelning dock att genomföras beträffande den stora posten kläder.

	Miljoner kronor
Skor och skoreparationer	960
Handskar, paraplyer, väskor m.m.	371
Tyger, garner, skrädderiarbeten	620
Överkläder	2 896
Andra kläder	1 439
Summa kläder	4 955
Total beklädnad	6 286

¹⁾ De reviderade serierna har sammanställts i bilaga B. Där ges sålunda konsumtionsvärden i löpande priser samt volym- och prisindex för de i undersökningen ingående delposterna.

I jämförelse med 1957 års konsumtionsstudie innebär indelningen att resväskorna överflyttas hit från huvudgruppen "resor". Genom att den starkt expansiva yttertrikån är direkt substituerbar med stora delar av konfektionssortimentet, har den uppspaltning på "konfektion" och "trikå" som tidigare gjordes blivit både teoretiskt och praktiskt otillfredsställande. Den förutvarande gruppen "övriga beklädnadsvaror" (bestående av hattar och mössor, pälsvaror, skinnkläder och handskar) hade karaktären av restgrupp och var sålunda av diskutabelt värde. Genom att sammanföra kläder oberoende av tillverkningsteknik (vävda eller stickade varor) och material (textil- respektive pälsvaror) erhåller vi en homogen och analyserbar grupp. Detta betyder självfallet inte att vi lämnar obeaktade intressanta aspekter beträffande substitutioner *inom* denna större varugrupp. Sålunda har konfektionsöverkläder (enligt definitionen i kapitel 2) sammanförts med yttertrikågruppen och pälsar till en delgrupp benämnd "överkläder". Resterande konfektionsvaror (främst blusar, skjortor och diverse fritidsplagg) och trikåvaror (främst underkläder och strumpor) bildar tillsammans med gruppen hattar och mössor gruppen "andra kläder".

I appendix har redogjorts för de förändringar i de statistiska serierna, som en genomgång av källmaterialet lett fram till. Revideringen innebär främst en nedräkning av konsumtionsnivån med i genomsnitt 2—6 %. Radikala nedjusteringar har vidtagits för tyger, garner och skrädderiarbeten, medan hattar och mössor samt konfektion och trikå i allmänhet kommit att ligga på en något högre utgiftsnivå än vi tidigare räknat med. Även när det gäller utvecklingen över tiden har på många punkter väsentliga förändringar ansetts motiverade. Revideringen leder till att beklädnadsvolymen mellan 1949 och 1960 enligt de nya kalkylerna ökar med 17 %, mot 30 % enligt de gamla. För vissa av delgrupperna — i synnerhet tyger —

Tabell 1. *Beklädnadskonsumtion enligt gamla och reviderade serier.
1949, 1955, 1960 och 1965*

År	Löpande priser, mkr			Volymindex		Prisindex	
	rev.	gamla	diff. i %	rev.	gamla	rev.	gamla
1949	2 849	2 977	4,5	100	100	100	100
1955	3 574	3 619	1,3	106	110	118	115
1960	4 281	4 543	6,1	117	130	129	120
1965	6 286	.	.	161	.	137	.

blir skillnaderna under vissa tidsperioder betydande. För åren efter 1959 är det statistiska grundmaterialet också av väsentligt bättre beskaffenhet än tidigare. Import- och exportredovisningen har förbättrats och direkt anslutits till produktionsredovisningen. Likaledes har beräkningarna beträffande handelsmarginalerna — vad beträffar både deras höjd och utveckling — kunnat avstämmas emot den serie marginalundersökningar som statens pris- och kartellnämnd utfört under 1960-talet.

olikheterna mellan de gamla och de reviderade beräkningarna sammanfattas i tabell 1.

Det historiska perspektivet

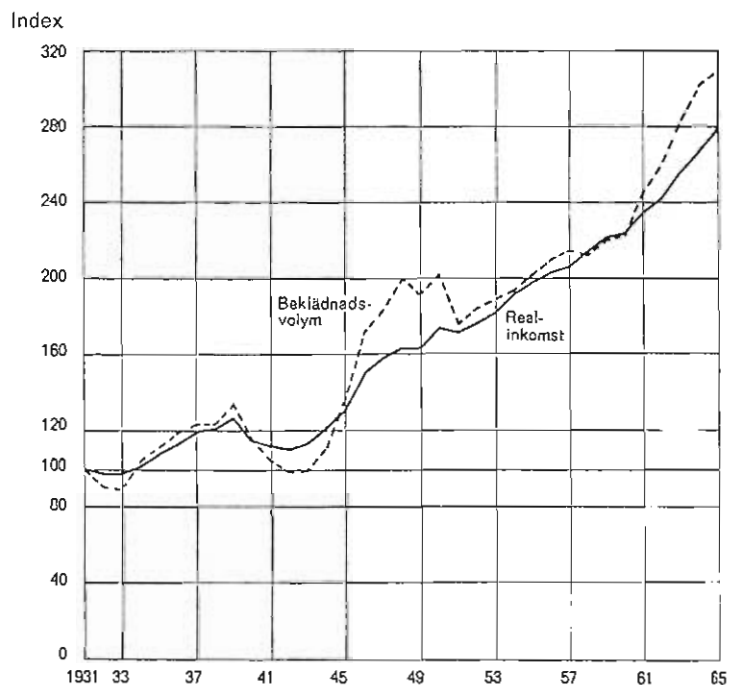
Den textila konsumtionsutvecklingen 1920—55 finns ingående beskriven och analyserad i IUI-skriften "Den textila konsumtionen".²⁾ I detta sammanhang nöjer vi oss med en summarisk återblick.

Sedan tiden närmast efter första världskriget har beklädnadsköpen volymmässigt stigit ungefär lika snabbt som realinkomsterna, vilket för åren 1931—65 framgår av diagram 16. Ökningstakten var dock

²⁾ J. Ekström, *Den textila konsumtionen*, IUI, Uppsala 1958.

Diagram 16. Beklädnadsvolym och realinkomst 1931—65

Volymindex : 1931 = 100

relativt sett något högre under mellankrigstiden: beklädnadskonsumtionen steg då en procentenhet snabbare än realinkomsten. Under 1950-talet har konsumtionen tenderat att öka något långsammare än realinkomsten, för att under första delen av 1960-talet förbytas i stark expansion. Några genomsnittssiffror i % per år ges i tablån på nästa sida.

Att finna längre tidsperioder som är helt jämförbara är emellertid ogörligt, varför man icke bör dra alltför bestämda slutsatser av dessa skillnader i expansionstakt. Härtill kommer att det finns en stor

	Beklädnadsvolym %	Realinkomst %	Ökningskvota ^{a)}
1922—38	+ 3,5	+ 2,5	1,4
1931—55	+ 3,0	+ 2,9	1,0
1955—65	+ 4,3	+ 3,5	1,2

a) Konsumtionsökning i relation till realinkomstökning.

”dold” konsumtionspost, nämligen värdet av husmödrarnas hemsömnad och den hantverksmässiga produktionen. Eftersom dessa ”produktionsformer” — som är oredovisade eller underredovisade i våra konsumtionssiffror — varit på stark tillbakagång, är det uppenbart att den faktiska förbättringen i beklädnadsstandard under mellan- och för vissa sektorer även under efterkrigstiden varit något långsammare än ovanstående siffror visar. Det är endast den synliga, den kommersiella delen av marknaden som här behandlas.³⁾

Ser vi på undergrupperna enligt den gamla indelningen finner vi stora skillnader i konsumtionens långsiktiga ökningstakt:

	Volymindex 1965 (1931 = 100)	
	Total	Per capita
Skor och skoreparationer	184	146
Konfektion	427	340
Trikå	494	393
Tyger, garner, skrädderiarbeten	114	91
Övrig beklädnad	361	287
Realinkomst	328	261

³⁾ Liknande synpunkter kan anföras även när det gäller nationalräkenskaperas inkomstberäkningar. Inkomstökningarna är till en viss del fiktiva genom att överflyttningar från naturproduktion till marknadsproduktion, från ”osynliga” till ”synliga” och mätbara produktionsinsatser, bokförs som produktionsvinster.

Konfektionskonsumtionen har under perioden 1931—65 expanderat ungefär 30 % och trikågruppen ungefär 50 % snabbare än realinkomsten. Tidsmässigt föll tillväxten för herrkonfektion främst på 1930- och 40-talen, för damkonfektion på 1940- och 50-talen och för trikå efter 1955.

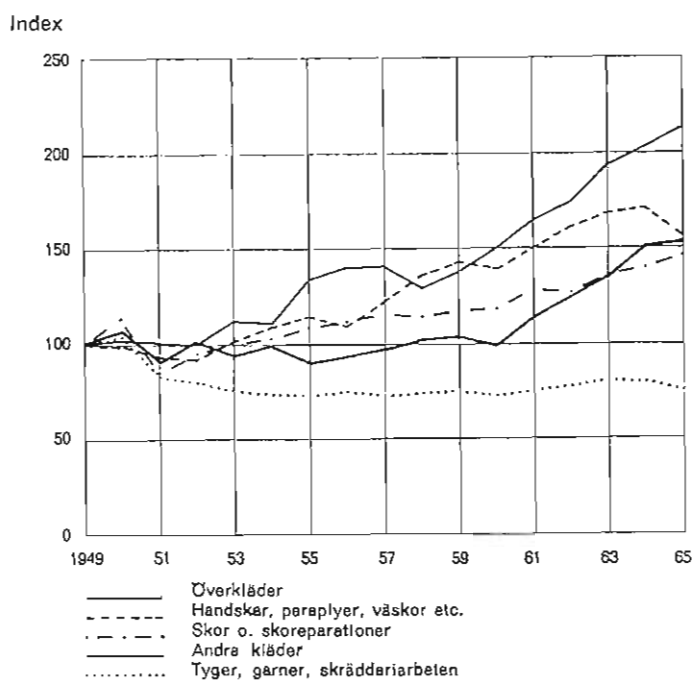
Konsumentpriserna på kläder har sedan lång tid tillbaka utvecklats väsentligt gynnsammare — från konsumentens synpunkt sett — än övriga konsumentpriser; m.a.o. realpriserna på beklädnadsvaror har varit sjunkande. Efter en realprisstegring på upp till 50 % under första världskriget och inflationsåret 1920 sjönk beklädnadspriserna successivt under hela mellankrigsperioden och var vid slutet av 1930-talet endast obetydligt högre än 1914. Under det andra världskrigets första år steg beklädnadspriserna snabbare än övriga priser. Sedan 1942 har tendensen dock åter varit sjunkande (med undantag för "koreaåret" 1951), och de reala beklädnadspriserna ligger 1965 nära 30 % lägre än under 1949. Eftersom priselasticiteten för beklädning är numeriskt mindre än 1, så leder prissänkningarna till en sjunkande utgiftsandel. Under 1920- och 30-talen utgjorde beklädnadsutgifterna cirka 13 % av den totala konsumtionsbudgeten. Under "textil-boomen" 1947—50 var andelen uppe i 15 % för att under 1950-talet sjunka tillbaka till något över 10 %.

Beklädnadsmarknaden efter 1950

För förståelse av 1950-talets marknadsutveckling är det viktigt observera, att åren 1947—50 av flera skäl var "onormala". Till en del var det frågan om en "lagerpåfyllnad" efter krigsårens förslitning av klädbeståndet. Men efterfrågan kom också på ett konstlat sätt att inriktas just på textilier helt enkelt därför att andra och möjligen "angelägnare" varor inte fanns att köpa under importregleringstiden.

Diagram 17. Volymutveckling för olika beklädnadsgrupper 1949—65

Volymindex: 1949 = 100

Vidare förekom år 1950 en betydande hamstring inför väntade pris-höjningar. Dessa förhållanden framgår tydligt av det förut visade diagrammet 16 samt av tabell 3 i bilaga B.

Första delen av decenniet dominerades av en rekyleffekt av denna "textil-boom". Inte förrän 1955 uppnåddes 1950 års konsumtionsvolym (räknat per capita dröjde det ända till 1959). I stort sett kan man dock anse att en viss normalisering inträtt 1953—54. Krigs- och kristidshushållningen med importregleringar och priskontroll var över, och varumarknaden började åter fungera, dvs. konsumtionens inriktning kunde åter sägas spegla konsumenternas preferenser.

Som framgår av diagram 17 visar alla fem huvudgrupperna under första hälften av 1950-talet stagnation respektive kontraktion. Volymminskningen under det första "efterkoreaåret" 1951 är gemensam, men därefter har tillbakagången för gruppen tyger, garner och skrädderiarbeten fortsatt till en nivå som ligger omkring 25 % lägre än konsumtionsvolymen 1949.⁴⁾ De fyra övriga grupperna däremot, som alla är "färdigvaror", har efter hand återtagit sin expansion; över perioden 1949—65 har sålunda överkläderskonsumtionen fördubblats och de andra grupperna ökat med cirka 50 %. Delgruppernas tillväxttakt under tioårsperioden 1955—65 framgår av följande tablå:

	Per år %	Ökningskvot ^{a)}
Skor och skoreparationer	+ 2,8	0,8
Handskar, paraplyer, väskor	+ 3,2	0,9
Kläder	+ 4,6	1,3
därav: tyger, garner, skrädderiarbeten	+ 0,2	0,1
överkläder	+ 4,8	1,4
andra kläder	+ 5,5	1,6
Total beklädnad	+ 4,3	1,2
Realinkomst	+ 3,5	

a) Konsumtionsökning i relation till realinkomstökning.

Kläder

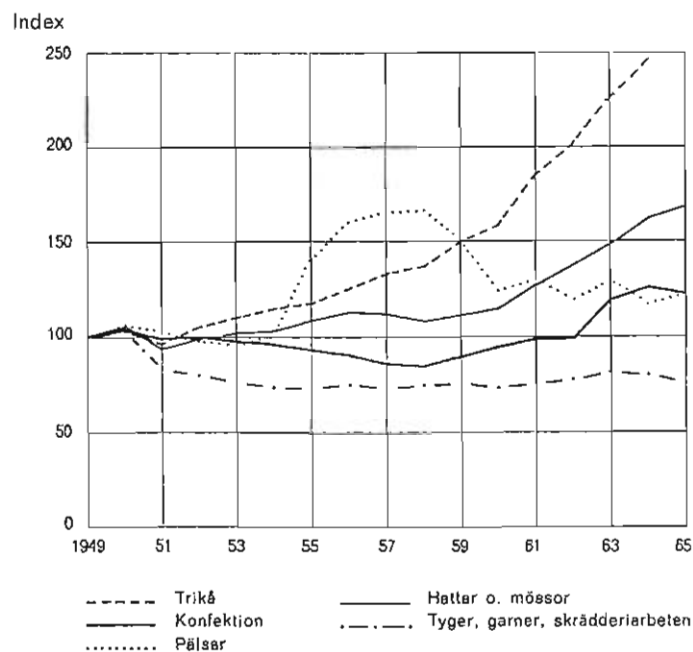
Av skäl som förut nämnts kommer gruppen kläder att i analysmanhang betraktas som helhet. En kort behandling av de olika delposterna kan dock vara av intresse, bl.a. för att underlätta jämförbarheten med tidigare IUI-skrifter.

I diagram 18 illustreras sålunda volymutvecklingen för trikå, kon-

⁴⁾ Det erinras om att textilboomen 1949—50 i särskilt hög grad gynnade just denna grupp, varför en starkare rekyl är naturlig.

Diagram 18. Kläder, volymutveckling för delgrupper 1949—65

Volymindex: 1949 = 100

fektion, pälsvaror, hattar och mössor samt hantverksgruppen tyger, garner och skrädderiarbeten. Förbrukningen av trikåvaror har som syns nästan trefaldigats, medan den närmaste konkurrentgruppen — konfektion — inte ökat mer än med $\frac{2}{3}$. Pälsförsäljningen beskriver en vågrörelse som på 1960-talet föga överskrider 1949 års volym. Pälsförsäljningen låg i slutet av 1940-talet på en hög nivå — antalet tillverkade pälsar var 1946—48 i genomsnitt 120 000 per år mot cirka 20 000 åren 1936—38. De restriktioner som hämmade konfektionsindustrin under krigs- och första efterkrigstiden torde ha bidragit till "överkonsumtion" inom angiven sektor.

På textilsidan har trikåteknikens vidareutveckling i kombination med kostnadsmässiga försteg framför den mer arbetskraftskrävande vävnads- och sömnadsmetoden lett till en betydande förskjutning från konfektion till trikåvaror. Moderna trikåmaskiner arbetar tio gånger så snabbt som vävstolar, omställningstiden är väsentligt kortare etc., vilka fördelar kunnat utnyttjas särskilt i kombination med syntetiska fibermaterial. Trots ofta högre råvarukostnader har trikåplaggen sålunda haft en relativ prispördel. Begreppet trikåvaror var tidigare i stort sett synonymt med underkläder och strumpor; idag utgör yttertrikån (dräkter, jumprar, klänningar etc.) icke långt ifrån hälften av trikåtillförseln. Medan tillförseln av trikåunderkläder sedan 1949 ökat med endast omkring 75 % i löpande priser (en ökning som f.ö. till stor del faller på strumpor), så har yttertrikån mer än sjufaldigats; den har därmed kommit att utgöra icke mindre än 45 % av trikåmarknaden. Varuindelningen säger oss därför egentligen inte mer än att en viss tillverkningsteknik vunnit ökat insteg. En indelning i över- och underkläder eller herr- och damkläder, för vilka varugrupper marknads- och substitutionsförhållanden kan förmodas vara olika, är därför mera relevant från konsumtionssynpunkt än hitillsvarande indelning efter tillverkningsteknik.

En sådan indelning har använts i kapitel 2 och har här utvidgats på så sätt att överkläder av trikå samt pälsar adderats till konfektionssyddade överkläder. Följande uppställning av volymutvecklingen 1949—65 ger en sammanfattning av skillnaderna och illustrerar den marknadsförskjutning som skett under perioden.

Uppdelningen av de konfektionerade överkläderna i herr- och damkläder visade — som framgått av kapitel 2 — att damkonfektionen under 1950-talet ökat kontinuerligt, medan herrkonfektionen då pendlade kring i stort sett oförändrad konsumtionsnivå, samt att expansionen på damsidan huvudsakligen berörde de "lättare plaggen"

	Volymutveckling 1949—65 %	
Överkläder	+ 113	
därav: konfektion		+ 89
trikå		+ 542
pälsar		+ 22
Andra kläder	+ 53	
därav: konfektion		+ 45
trikå		+ 75
hattar o. mössor		+ 22
Summa kläder ^{a)}	+ 64	
därav: konfektion		+ 68
trikå		+ 156

a) Inkl. tyger, garner och skrädderiarbeten.

bland kappor, dräkter, klänningar, kjolar, byxor och blusar. Sömnadens industrialisering genomgick därmed sin sista fas: industriproduktionens attack mot hemsydd lättare dam- och barnkläder.

Den under 1950-talet snabba förändringen i efterfrågans inriktning på olika plaggtyper illustreras av tabell 2. Vi ser t.ex. hur de tidigare helt dominerande ylleytterplaggen gått starkt tillbaka och ersatts av bomulls- och nylonrockar; tillförsehn av de huvudsakligen importerade och mycket billiga ytterplaggen av nylon, som 1959 utgjorde 150 000 plagg, torde på mindre än fem år uppnått miljonen. Dräkter har ersatts av kjolar och blusar eller jumprar med hög andel syntetfibrer. Kostyminköpen har kraftigt minskat och i stället har de udda plaggen — kavaj och byxor — blivit helt dominerande.

I tabellens sista kolumn anges importkvoten för de olika plaggtyperna. Konsumtionsförskjutningen emot lättare plagg och emot bomulls- och syntetmaterial har också inneburit ökning av utrymmet för importvaror. Den värdemässiga importandelen för konfektion och trikå har utvecklats på följande sätt sedan 1950:

	Konfektion %	Trikå %
1950	3,3	21,2
1955	6,3	28,0
1960	8,8	30,0
1965	14,9	39,8

Denna ökade importandel har i väsentlig grad påverkat den inhemska konfektions- och trikåindustrins marknadsutrymme. Sålunda har av marknadens tillväxt mellan 1960 och 1965 importen, värdemässigt, svarat för cirka 40 %.⁵⁾

Det förefaller uppenbart att prissförskjutningar mellan konfektion och trikå har påverkat konsumtionsinriktningen under 1950-talet; det är sålunda föga sannolikt att den påtagliga övergången från konfektion till trikåvaror liksom förskjutningen från "tunga" till "lätta" varor inom konfektionsgruppen skulle ha kommit till stånd utan den kraftiga prissförskjutning som skett dessa varugrupper emellan.

Realprisutvecklingen för kläder framgår av följande tablå:

	1949	1955	1960	1965
Överkläder	100	85	81	77
Andra kläder	100	89	67	52
Summa kläder	100	88	78	70
därav: konfektion	100	89	82	71
trikå	100	80	66	56

Särskilt anmärkningsvärd är den nära 50-procentiga realprissänkningen på trikåvaror, vilken sammanhänger med tekniska innovationer och en hög kapitalintensitet i produktionen samt en hård internationell konkurrens.

⁵⁾ Av konfektions- och trikåindustrins produktionsökning, i värde räknat, torde drygt 20 % ha avsatts på export.

Tabell 2. Konsumtion av vissa plaggtypen

	1949/50	1960	1965	Förändring 1949—65	1965	
					Miljoner	Import-
					plagg	kvot (netto)
	Plagg per person			%	%	
<i>Herr- och gosskläder</i>						
Överrockar	0,22	0,20	0,30	+ 36	1,2	25
därav: ylle	0,12 ^{a)}	0,06	0,10	— 17	0,4	5
Jackor	0,15	0,35	0,46	+206	1,7	18
Kostymer, ylle	0,43	0,24	0,27	— 37	1,0	2
Kavajer	0,04	0,16	0,13	+225	0,5	10
Byxor	0,56	1,56	1,87	+234	7,1	23
”Helplagg” (kostymer plus uddaplagg)	0,62	0,75	0,86	+ 39	—	—
Skjortor	2,80	2,30	3,10	+ 11	10,1	40
<i>Dam- och flickkläder</i>						
Kappor	0,43	0,48	0,55	+ 28	2,1	25
därav: ylle	0,39	0,26	0,30	— 24	1,2	9
Jackor	0,11	0,22	0,24	+ 118	0,9	27
Byxor	0,13	0,55	0,64	+392	2,5	7
Dräkter	0,09	0,08	0,06	— 33	0,2	} 6
Klänningar	0,51	0,94	1,40	+175	5,4	
Kjolar	0,08	0,62	0,63	+688	2,4	7
Blusar	0,33	0,79	1,26	+ 281	4,2	27

a) Exkl. trenchcoats.

Emellertid finns det all anledning uppmärksamma, att prisindexberäkningar på beklädnadsområdet är särskilt vanskliga. De snabba förändringarna i ett rikt sortiment på ett otal kvalitetsnivåer ställer indexkonstruktören i en svår situation. Eftersom prisindex i princip skall avse varor av lika kvalitet måste man t.ex. besvara frågan om nylonstrumpor — med hänsyn till sina användningsegenskaper — är

reellt sett dyrare eller billigare än de nominellt billigare varor de efterträtt, eller om poplinkappan eller den italienska nylonrocken är lika mycket sämre i "kvalitet" som den är billigare i pris. Frågorna är väsentliga eftersom just uppkomsten av nya varor med lägre priser varit ett utmärkande drag i 1950-talets bild. Statistiska centralbyrån har gjort försök att beräkna kvalitetsskillnader och därmed "reella" prisskillnader mellan nylon- och rayonsilke- respektive yllestumpor och låtit denna värdering påverka indextalen för trikåvaror. På konfektionsområdet syns liknande evalveringar vara sällsynta, måhända därför att det där sällan varit fråga om fullständiga produktutbyten. Särbehandlingen beträffande överkläder i kapitel 2 illustrerar detta förhållande. Man vågar nog generellt hävda, att det allt bredare sortimentet beklädnadsvaror givit konsumenten större prismässiga favörer än som framgår av konsumentprisindex för beklädnad, och som konsekvens härav, att volymökningen för t.ex. konfektion "egentligen" varit större än som framgår av våra kalkyler, vilka väsentligen grundats på konsumentprisindex.

Vad gäller den icke-industriella gruppen tyger, garner och skrädderiarbeten framgick av diagram 17 att konsumtionsvolymen varit nästan oförändrad alltsedan 1953. Tyger och garner ligger nu något högre än bottenåren 1954--55. Skrädderitjänsterna har fortsatt sin trendmässiga tillbakagång. Skrädderipriserna torde idag vara 2 à 3 gånger 1949 års — prisindex för "industriella" kläder har stigit med endast cirka 25 % — och antalet självständiga skräddare och sömmerskor har på tio år minskat med 1/3.

Budgetundersökningar⁶⁾ har visat att hemsömnad och hemstickning så sent som 1958 svarade för en icke obetydlig del av konsumtionen i vissa hushållstyper. Eftersom de tyger som sys upp i skräd-

⁶⁾ Se t.ex. *Beklädnadsköpen för hushåll och individer*, TUI, stencil 1961.

derier ingår i konsumtionsposten "tyger" och dessa rimligen bör ha minskat i ungefär samma takt som skrädderitjänsterna, så måste de privata hushållen ha ökat sina tyginköp. Hemsömnadens andel av den totala tillverkningen av kläder torde icke desto mindre ha gått kraftigt tillbaka; medan förbrukningen av industritillverkade kläder mellan 1953 och 1963 stigit med 60 % har hemsömnaden ökat med högst 5 %. Hemsömnaden har förlorat terräng till konfektionsindustrin. Fram till slutet av 1950-talet förefaller också hemstickningen — återspeglad i försäljningen av garner — ha varit i avtagande. De senaste åren har en viss återhämtning ägt rum, möjligen beroende på att nya stickningsmetoder gjort hemstickningen enklare och snabbare än förut, men kanske mera därför att det varit "inne" med grova, enkla, lättillverkade trikåytterplagg.

Hemsömnad och hemstickning svarar trots sin relativa tillbakagång fortfarande för så betydande produktion att de icke är utan intresse från konfektions- och trikåindustrins synpunkt. En enkät⁷⁾ från år 1957 visade att husmödrar med barn använde cirka 5 timmar per vecka till sömnad, stickning och lagning av kläder, vilket med en antagen "halv" timlön skulle motsvarat ett produktionsvärde, utöver tyger och andra tillbehörskostnader, om kanske en miljard kronor. Det är idag långt ifrån självklart att övergången från hemsömnad till industriell tillverkning kommer att fortsätta som hittills. Vissa faktorer verkar i motsatt riktning, t.ex. konsumenternas ökade krav på variation, originalitet och passform, mönsterservice och tillklippning av tyger i textilbutikerna, bättre och (relativt sett) billigare symaskiner samt ökad beskattning. Konsumtionsundersökningarna har visat hur industriellt tillverkade kläder successivt kommit att "ersätta" hemma- och hantverkstillverkade plagg: under 1920-

⁷⁾ C. Boalt, *1 000 husmödrar om hemarbetet*, Stockholm 1961.

och 30-talen gällde det främst de tyngre och dyrare ylleplaggen (och följaktligen herrsidan); 1940- och 50-talen visade en snabb expansion för industritillverkade lätta plagg, företrädesvis dam- och barnkläder. Man torde dock nu ha att räkna med att denna "substitutionsprocess" är praktiskt taget avslutad. Marknadsvärdet (mätt på samma sätt såsom för industritillverkade plagg) av de år 1965 hemma- och hantverkstillverkade plaggen torde sålunda icke ha överskridit 750 miljoner kronor, och av detta belopp torde nu endast en mindre del vara tillgängligt för fortsatt "industrialisering".

Skor och skoreparationer

Som också framgick av diagram 17 har skogruppen under 1950-talet ökat i ungefär samma takt som kläder, bortsett från att nedgången 1951 var väsentligt djupare. Också en snabbare utveckling under 1960-talet präglar denna konsumtionspost. Denna relativt gynnsamma bild kontrasterar mot en över längre tidsperioder mycket svag utveckling, vilket kan beläggas med följande uppgifter avseende antalet inköpta skor per capita och år: 1937/39 2,6 par, 1960 2,9 par och 1965 3,6 par. Sedan åren före senaste världskriget skulle förbrukningen således endast ha ökat med knappt 40 % per invånare. Volymmässigt är ökningen under samma tid knappt 50 %, en ökningstakt lika med hälften av den reala inkomstökningen. 1960-talets konsumtionsökning har dock alltför många drag av återhämtning för att det ännu kan vara motiverat att tala om en ändrad långsiktig trend. Importandelen i skotillförseln har stigit från 3 % år 1950 till cirka 25 % år 1960 och över 40 % år 1965. Under de senaste åren har ökningen varit särskilt stor beträffande "andra skor än läderskor". Sistnämnda förhållanden tyder på att en sortimentsutvidgning liknande den på textilsidan skett beträffande skor och att detta varit en faktor som befordrat konsumtionen. Den relativa fördyringen av

skomakeritjänsterna har resulterat i en under hela perioden fortlöpande volymmässig minskning. En viss återhämtning noteras under senare år, väl icke minst beroende på de täta klackbytena på moderna damskor.

Handskar, paraplyer, väskor etc.

Gruppen handskar, paraplyer etc. innefattar huvudsakligen beklädnadsaccessoarer. Som komplementär till den egentliga beklädnaden kan den väntas utvecklas ungefär i takt med denna. Konsumtionsutvecklingen för vissa i gruppen ingående varor — t.ex. resväskor — torde dock mera direkt hänga samman med ökad resefrekvens. Prisutvecklingen har i stort sett varit samma som gällt för överkläder. Konsumtionsvolymen har under perioden 1949—65 ökat med inemot 70 %, vilket är något snabbare än för totalposten kläder.

Analys av utvecklingen

Liksom vid tidigare konsumtionsanalyser har undersökts huruvida konsumtionsutvecklingen för beklädnad under efterkrigstiden — såsom den framgår av här redovisade, reviderade beräkningar — kan "förklaras" av den samtida inkomst- och prisutvecklingen. Nu finns en så lång tidsperiod tillgänglig för analys att efterkrigsutvecklingen kan betraktas separat. Sålunda kan frågan ställas om inkomst- och priskänsligheten för beklädnadsvaror förändrats i förhållande till tidigare undersökningsresultat, för vilka undersökningsperioden sträckte sig tillbaka ända till 1930-talet? De betydande förskjutningar inom gruppen kläder som vi noterat, ger särskilt anledning ställa denna fråga. Svaret blir av avgörande betydelse för de prognosberäkningar som skall utföras i efterföljande kapitel.

En matematisk analys, avseende perioden 1949—65 och grundad

Tabell 3. *Inkomst- och priselasticiteter 1949—65*

	Inkomst- elasticitet <i>E</i>	Pris- elasticitet <i>e</i>	Korra- lation <i>R</i>
Överkläder	1,49	— 0,22	0,97
därav: herrkonfektion	0,87	— 0,19	0,87
damkonfektion	1,31	— 0,33	0,97
Andra kläder	0,85	(0,01)	0,74
Summa kläder	1,04	— ^a)	0,91
Skor etc.	0,43	— 1,09	0,95
Handskar etc.	0,85	— 0,70	0,95
Summa beklädnad	1,01	— ^a)	0,93
därav: konfektion	1,01	— ^a)	0,90
trikå	2,20	— ^a)	0,98

a) För summakategorierna har — med hänsyn till den divergerande prisutvecklingen delgrupperna emellan — använts "inkomstmodellen", medan för delgrupperna använts den fullständiga "inkomst-prismodellen". Samma problem förefinns beträffande grupper som "konfektion", "trikå" och "summa textilvaror". (För sistnämnda grupp gav analysen en inkomstelasticitet = 1,08.)

på den i tidigare undersökningar använda inkomst- och prismodellen⁸⁾ ger de resultat som redovisas i tabell 3.

Vi finner att för de flesta varugrupper ger modellen en acceptabel förklaring av konsumtionsutvecklingen. Otillfredsställande är

⁸⁾ $\frac{X_t}{N_t} = C \cdot \left(\frac{Y_t}{N_t}\right)^E \cdot (Z_t)^e$, där X = beklädnadsvolymen och N = medelfolkmängden ett visst år t , Y = den totala privata konsumtionen (realinkomsten) och Z = det relativa priset (realpriset) för beklädnad samma år; E blir den s.k. inkomstelasticiteten och e = priselasticiteten. Tabellens värde R ger uttryck för den omfattning i vilken utvecklingen av beklädnadskonsumtionen förklaras *enbart* av inkomst- och prisutvecklingen. $R = 1,00$ innebär sålunda fullständig förklaring medan ett lägre R -värde tyder på förekomsten av andra orsaksfaktorer.

resultatet av priselasticitetsberäkningen för gruppen "andra kläder" (för vilken prisindex också är svag). I detta sammanhang finns anledning notera att inkomstelasticiteten för hela beklädnadsgruppen under efterkrigstiden ligger vid 1,0, vilket är väsentligt lägre än under tidigare perioder (beräkningar för tiden 1931—55 gav värdet $E = 1,38$). Det blir anledning återkomma till innebörden av dessa och tidigare beräkningar i samband med prognosdiskussionen. Dessförinnan skall granskas utfallet av den år 1957 utförda prognosen för 1965. Även detta bör ge oss förbättrat underlag för framtidsbedömningen.

Prognoskontrollen

Utvecklingen av beklädnadskonsumtionen i Sverige har ett par gånger gjorts till föremål för formell analys. Avsikten har varit dels att "förklara" vad som inträffat, dels att i möjligaste mån erhålla kvantifierat underlag för prognoser.

Den traditionella konsumtionsteorin har därvid tjänat som sammanhållande utgångspunkt. Konsumtionsutvecklingen har således betraktats från ekonomiska utgångspunkter: konsumenternas *inkomster* och produkternas *relativpriser* har tagits som primära förklaringsfaktorer.

Förändringar i andra avseenden har behandlats som strukturförändringar, av vilka en del, t.ex. den fortlöpande urbaniseringen, i sin tur står i nära samband med inkomstutvecklingen. En slutsats har varit att flertalet av de sambälleliga strukturförändringarna svårigen kan och knappast behöver separeras från inkomstfaktorn under en analysperiod om något eller några decennier.

Det som här sagts om generella strukturförändringar gäller emellertid icke vissa faktorer som närmast kan knytas till utbudssidan, nämligen de "rena" innovationerna och de i praktiken mera bety-

dande introduktionerna av "nya" varor. Även om fabrikantens och säljarens åtgärder ofta kan ledas tillbaka till förhållanden på efterfrågesidan, så finns för närvarande inom många varuområden synbarligen marknadsstrukturer där producenterna utövar ett "dynamiskt" inflytande. I ökande grad har under efterkrigstiden nyintroduktioner blivit ett inslag i konsumtionsbilden. Det är en erfarenhet vi gjort vid vårt arbete, att introduktionsprocesserna på beklädnadsfältet skulle erfordrat mera ingående studier än vi varit i tillfälle att genomföra. Studien om överkläder i kapitel 2 visade hur nyintroduktioner av bomulls- och syntetvaror stått för en betydande del av det "prognosfel" som konstaterats för konfektionssektorn.

De formella beräkningar beträffande inkomst- och priselasticiteter som utförts har i de tidigare studierna omfattat perioden 1931—55. I de senare studierna har utvecklingen under 1950-talet behandlats separat, icke minst av det skälet att den statistiska dokumentationen då avsevärt förbättrats. Den använda modellen⁹⁾ innefattar ett antagande om konstanta elasticiteter, vilket över en kortare tidsrymd är rimligt och en förutsättning för en någorlunda enkel matematisk behandling. Inkomst- och priselasticiteter på längre sikt kan emellertid knappast vara konstanta. Så visar t.ex. flertalet "nya" varor under ett första stadium ofta mycket höga inkomstsamband, men uppenbarligen är konsumtionsutvecklingen under introduktionen närmast bunden till tidsfaktorn och det direkta sambandet med inkomsten vilseledande. Även härvidlag visades i överklädersstudien några exempel.

De inkomst- och priselasticiteter för beklädnadsvaror som kommit till användning för tidigare prognoser — 1957, 1960 och 1962 ("Asepeltversionen" i J. Sandee (ed.), *Europe's Future Consumption*) — har sammanställts i tabell 4.

⁹⁾ Se not s. 64.

Tabell 4. *Inkomst- och priselasticiteter vid tidigare prognosberäkningar*

	Grundprognosen		Revideringen		Asepeltprognosen	
	1957		1960		1962	
	<i>E</i>	<i>e^{a)}</i>	<i>E</i>	<i>e^{a)}</i>	<i>E</i>	<i>e^{a)}</i>
Skor och sko-reparationer	0,4	— 0,75	0,4	— 0,75	0,6	— 0,75
Trikå	0,9	— 0,3	0,9	— 0,3	1,2	— 0,6
Konfektion	1,65	— 0,4	1,4	— 0,4	1,4	— 0,4
Tyger, garner, skrädderiarbeten	0	0	0	0	0	0
Övrig beklädnad	1,8	0	1,8	0	1,5	— 0,5
Total beklädnad	1,05	— 0,2	0,95	— 0,2	1,05	— 0,3
däruv: trikå + konfektion ^{b)}	1,45	— 0,3	1,25	— 0,3	1,35	— 0,4

a) Priselasticiteten för större grupper (trikå + konfektion och total beklädnad) har antagits vara cirka en tiondel lägre än elasticiteternas vägda medeltal.

b) Vägt med konsumtionen i löpande priser respektive år.

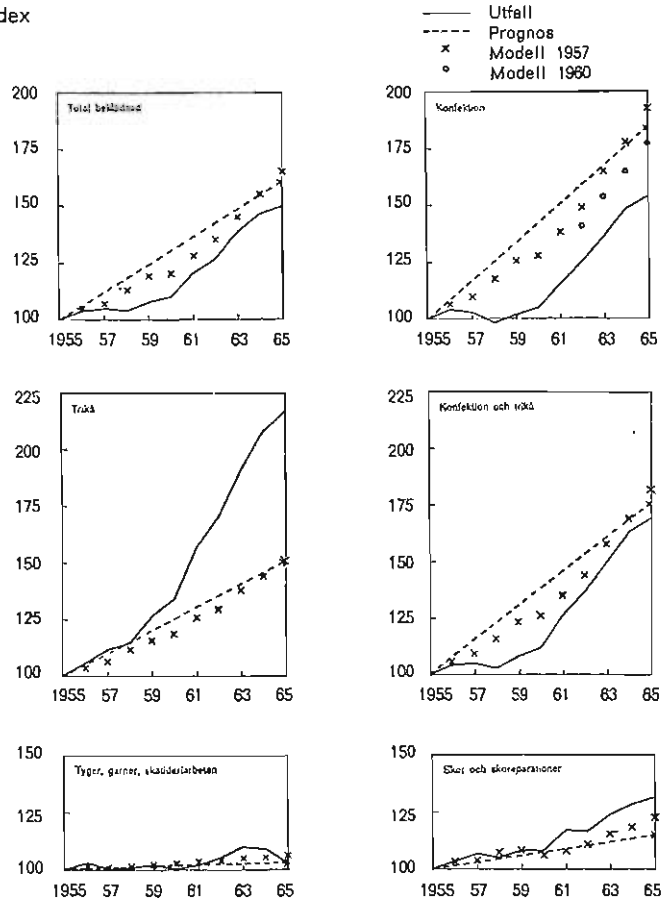
Justeringarna vid de senare prognosberäkningarna håller sig som syns inom en ganska snäv ram. Inkomstelasticiteten har för gruppen som helhet hela tiden legat mycket nära 1,0; *E*-värdet har sänkts för konfektion och "övrig beklädnad" (omfattande pälsvaror, skinnkläder, hattar och mössor samt handväskor) men höjts för trikå och skor i enlighet med den kompletterande information som förelåg vid revideringstillfällena. Till grund för dessa förändringar låg jämförelser mellan den konsumtionsutveckling som modellerna förutspått och den "faktiska" utvecklingen. En första sådan "modellkontroll" utfördes i samband med revideringen 1960. En motsvarande — avseende åren 1955—65 — redovisas i det följande.

Resultaten av denna modellkontroll illustreras i diagram 19. Tolks-

Diagram 19. Prognoskontroll för perioden 1955—65

Volymindex: 1955 = 100

Index

ningen försvåras av att vi reviderat beräkningarna över den *faktiska* konsumtionen. Av detta skäl redovisas modellkontrollen i form av volymindex med den reviderade nivån 1955=100. Använda har hela tiden varit de elasticiteter som ingick i grundprognosen 1957; effek-

ten av nedjusteringen av *E*-värdet för konfektion år 1960 har dock markerats för åren 1962—65.

Jämför vi modellvärdena för total beklädnad med den faktiska utvecklingen, finner vi att modellen i förhållande till reviderad konsumtionsvolym ger för hög ökningstakt. Enligt 1957 års modell skulle sålunda konsumtionen fram till 1965 ha ökat med 65 % medan den faktiska ökningen uppgått till endast 50 %. Prognosen — som hade något lägre både inkomst- och prisantaganden än de realiserade — angav 60 % konsumtionsökning. Denna överskattning är huvudsakligen att hänföra till konfektionsposten, i mindre mån till restgruppen "övrig beklädnad". Till en icke ringa del balanseras överskattningen för konfektion av en underskattning för trikå ; orsaken är — som förut berörts — den starka, innovationsbestämda utvecklingen av yttertrikåvaror, vilka inträtt som direkta substitut för konfektionssydda varor. Det framgår av det modelldiagram, där dessa båda konsumtionsposter summerats, att överensstämmelsen mellan modellen och utfallet är — med en reservation — tämligen god: den starka "eftersläpning" som inträdde för konfektionsvarorna under 1957—60 har icke kunnat kompenseras. I föregående kapitel om överkläderskonsumtionen visades att denna eftersläpning var en effekt av den starka genomslagskraften under ett introduktionsskede hos de "nya" — och "billigare" — lätta konfektionsvarorna av bomull och syntet-fibrer.

Vad gäller de två resterande konsumtionsgrupperna — tyger, garner, skrädderiarbeten samt skor och skoreparationer — har modellerna visat sig hållbara om man bortser från den snabba och svår-förklarliga nivåförskjutningen 1961—62 för skokonsumtionen. Det må sammanfattningsvis anföras att överskattningen — såväl totalt som beträffande den sammanlagda trikå- och konfektionsgruppen — praktiskt taget helt härrör från tiden 1957—59, att den därefter när-

mast framstår såsom en "nivåförskjutning" samt att marknadsförändringar i den s.k. textilkrisens spår kan utgöra en generell förklaring till överskattning.

Den överskattning som våra tidigare modeller lett till kan tekniskt sett sägas bero på att E -värdena varit för höga ; att priselasticiteterna skulle vara lägre än modellerna anger förefaller inte sannolikt. Modellkontrollen borde således leda till en nedjustering av vissa E -värden, och den förut redovisade analysen för perioden 1949—65 kan härvidlag ge vissa hållpunkter. Ytterligare nya ledtrådar kan erhållas av de s.k. tvärsnittselasticiteterna för budgetundersökningen för 1958 samt från färskare erfarenheter från andra länder om beklädnads-konsumtionens bestämningsfaktorer. Denna prognosdiskussion skall upptas i efterföljande kapitel.

KAPITEL 4

En ny beklädnadsprognos

Det finns tre frågor en prognosmakare — i varje fall inför sig själv — har att besvara: *Vem* är prognosen ställd till? *Vad* avser bedömningen? *Hur* skall den utföras?

Till frågan *vem* kan här noteras att det uppenbarligen inte är för konsumentens räkning som flertalet konsumtionsstudier och -prognoser utförs. Konsumenterna är viktiga ageranden i den marknadsprocess där pris-, kvalitets- och modedefaktorer dikterar framgång eller misslyckande, men konsumentens perspektiv sträcker sig sällan utöver det aktuella sortimentet på marknaden. Det är därför främst utbudssidans folk som har intresse av prognoser på längre sikt, och deras tidsperspektiv förlängs ju längre tillbaka i den textila produktionskedjan man kommer. Där finner man också de stora investerarna som — med eller utan prognosunderlag — har att fatta beslut med konsekvenser åtminstone 5 à 10 år framåt. Men trots allt är "samhället" ännu den mest intresserade prognoskonsumenten: för investerings- och långsiktig strukturpolitik är kunskap om konsumtionsutvecklingen grundläggande data.

Frågan *vad* framtidsbedömningen skall avse bör relateras till svaret på frågan *vem*. Konsumenten skulle — vad gäller beklädnad — uppenbarligen främst vara betjänt av prognoser om modeutvecklingen och om de kortsiktiga prístrenderna. För producentens och den allmänna politikens behov är det den allmänna utvecklingstrenden som intresserar, vad som är expanderande, stagnerande eller regressivt. Storleksordningen — ej exaktheten — är avgörande.

På frågan *hur* skall här endast anmälas, att metoder och modeller varit i princip desamma som användes vid 1957 års prognosarbete, men att förändringar skett i vissa avseenden med hänsyn till den förbättrade kunskap som vi idag har om beklädnadskonsumtionen. Viktigaste element är härvid jämförelsen mellan tidigare prognoser och utfall samt analysen av efterkrigsutvecklingen, vilket behandlades i senare delen av kapitel 3. Ytterligare information kan hämtas från 1950-talets svenska budgetundersökningar samt den senaste internationella utvecklingen.

Internationell utblick

En tämligen färsk sammanfattning av konsumtionsprognoser för åtta västeuropeiska länder återfinns i samlingsvolymen "Europe's future consumption".¹⁾ Diagram 20, som grundats på uppgifter ur nämnda publikation, visar hur likartat man i olika länder bedömt sambandet mellan inkomstutveckling och beklädnadskonsumtion. Samtliga prognoslinjer från 1960 till 1970 har praktiskt taget samma lutning med en inkomstelasticitet kring 1,0. Att den svenska prognoslinjen är något brantare än övriga sammanhänger främst med att vi kalkylerat med sjunkande realpriser, medan man i flertalet andra länder antagit oförändrade prisrelationer. I en engelsk prognos, som utförts enligt avvikande metod, tycks man räkna med ett *E*-värde på omkring 1,2.

I USA däremot syns inkomstelasticiteten för kläder vara betydligt lägre; sålunda anges ofta inkomstelasticiteten till 0,75. Detta får betraktas som en reell skillnad jämfört med Europa och som en indikation på de elasticitetsvärden vi har att räkna med när Europa når upp till USA:s inkomstnivå.

Utvecklingstendenserna i USA skulle därför förtjänat en mera

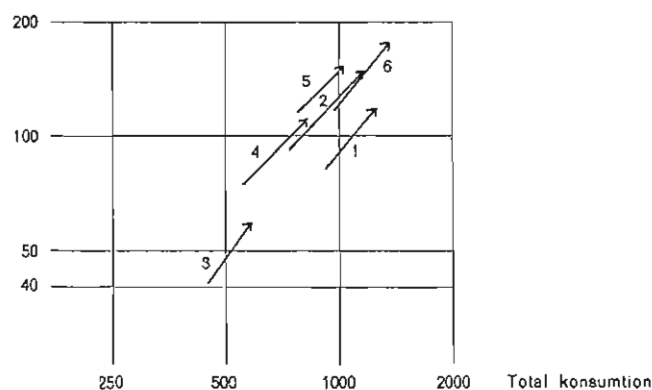
¹⁾ J. Sandce (ed.), *Europe's Future Consumption*, Amsterdam 1964.

Diagram 20. Beklädnadskonsumtionen i Västeuropa 1960—70

Dollar per capita i 1960 års priser och växelkurser

Log/log-skala

Beklädnads-
konsumtion

1. Belgien
2. Frankrike
3. Italien
4. Nederländerna
5. Norge
6. Sverige

Källa: J. Sendee (ed.), *Europe's Future Consumption*, Amsterdam 1964, s. 10.

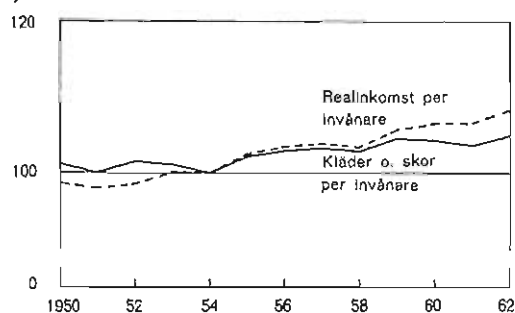
utförlig redogörelse. Av diagram 21 framgår relationen mellan inkomstutveckling och beklädnadskonsumtion under 1950-talet. Trots "gynnsam" realprisutveckling — dock långt ifrån så gynnsam som i Sverige — har beklädnadsvolymen ökat endast drygt hälften så snabbt som realinkomsterna. Mellan 1954 och 1962 steg beklädnadsvolymen per invånare med 10 % medan realinkomsterna per invånare ökade 17 %; "ökningkvoten" skulle därmed vara cirka 0,6.

För Sveriges del har vi tidigare konstaterat att beklädnadskonsumtionen ökat i stort sett proportionellt mot inkomsten. Den lägre relativa ökningstakten i USA kan till viss del bero på skillnaden i

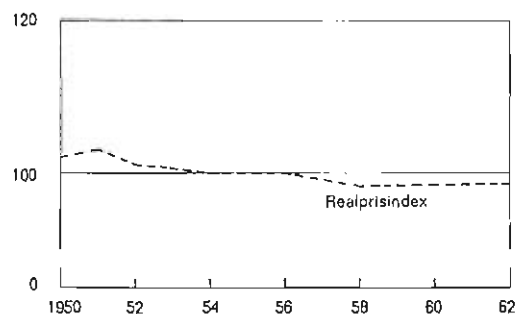
Diagram 21. Beklädnadskonsumtionen i USA 1950—62

Index: 1954 = 100

Volymindex

Prisindex

Källa: Survey of Current Business.

realprisutveckling samt på en snabbare befolkningsomstrukturering i USA. Realpriset för beklädnad har sålunda i USA från 1954 till början av 1960-talet sjunkit med cirka 3 % men i Sverige med cirka 15 %. Med "svensk" realprisutveckling skulle beklädnadskonsumtionen i USA 1954—62 ha ökat med snarare 15 % än 10 %, och skillnaden i inkomstelasticitet mellan USA och Sverige skulle ha reducerats avsevärt. Skillnaderna i befolkningsutvecklingen är svårare att värdera, men de synes ha verkat i samma riktning som olikheten i

prisutveckling. Även om befolkningsstrukturens effekt på efterfrågan ofta överdrivs kan skillnader därvidlag förklara ytterligare någon del av den konstaterade olikheten i relativ ökningstakt mellan USA och Sverige.

En annan viktig faktor är de absoluta skillnaderna i beklädnadsstandard länderna emellan (mätt t. ex. i kg fibrer eller antal plagg). Per capita-konsumtionen av textilier torde i USA vara 30—40 % högre än i Sverige. Eftersom det kan dröja uppemot 20 år innan vi har utsikter nå den amerikanska nivån av idag, är den låga ökningstakten i USA knappast relevant för en svensk prognos fram till 1975. Nivåskillnaden kan tvärtom anses peka på betydande expansionsmöjligheter på den svenska marknaden — någon mättnads punkt kan ännu inte skönjas. Som framgår av tabell 5 är det i första hand för den lättare damkonfektionen som Sverige ligger långt efter USA, låt vara att klimat- och kvalitetsskillnader kan förklara en del. För skor och herröverkläder skulle vi emellertid redan ha uppnått amerikansk konsumtionsstandard (vilket kan vara en anvisning om svagare utvecklingstakt i fortsättningen för dessa varuslag).

Tabell 5. Antal köpta plagg per invånare (manlig respektive kvinnlig) i USA och Sverige 1961

	USA	Sverige
<i>Damkläder</i>		
Kappor	0,3	0,5
Dräkter, klänningar	2,9	1,1
Kjolar	2,2	0,7
Blusar	2,0	0,8
<i>Herrkläder</i>		
Kostymer, byxor, kavajer, omräknat till "helplagg"	0,6	0,8
Skjortor	3,4	2,4
Skor (par)	3,2	3,1

En motsvarande jämförelse mellan utgiftsbeloppen år 1960 visar att utgiften per invånare för kläder och skor var 34 respektive 23 % högre i USA än i Sverige, vilket ungefärligen överensstämmer med tidigare nämnda skillnad i kvantitet per invånare. Omräkningen av dollarutgifter till svenska kronor har då gjorts enligt växelkurs 1 dollar = 5 kronor (vilket med hänsyn till svensk penningvärdeförändring under 1950-talet i kombination med prisstabiliteten i USA syns vara realistiskt). Utgiftsandelen för kläder och skor var 1960 i USA 8,7 % mot 10,7 % i vårt land. Dessa procenttal är dock inte helt jämförbara på grund av att den privata konsumtionssektorn i USA innefattar vissa utgifter som i vårt land är offentlig konsumtion. De antyder icke desto mindre att ytterligare någon minskning är att vänta beträffande konsumtionsandelen för beklädnad i Sverige.

Inkomstsambandet enligt budgetstudier

Som förut nämnts kan det vara svårt att i en tidsserieanalys separera inkomst- och priseffekter, i synnerhet när det föreligger ett starkt samband — positivt eller negativt — mellan inkomstutvecklingen och realprisutvecklingen för den undersökta varan. En möjlighet att bestämma om de funna inkomstelasticiteterna är någorlunda realistiska är att jämföra dem med inkomstelasticiteter beräknade ur tvärsnittsmaterial. Med hjälp av budgetundersökningar — som i Sverige utförts 1952 och 1958 — kan beräknas ett "samband" mellan hushållens inkomster och deras utgifter för t. ex. kläder. Det inkomstsamband man på detta sätt får fram kan under vissa förutsättningar vara relevant även för utvecklingen i tiden. I tidsperspektivet tillkommer dock bl. a. den viktiga prislefaktorn; varor eller tjänster med höga tvärsnittselasticiteter kan visa en starkt sjunkande

tidstrend (ett påtagligt exempel är hemhjälp). De två typerna av elasticiteter — de "statiska" och de "dynamiska" — är definitionsmässigt helt olika och skillnader dem emellan kan inte utan vidare tas till intäkt för att förkasta tidsserieanalysens resultat. Är differensen stor och kan man visa att tidsserien påverkats av introduktionsprocesser eller andra förändringar som man betraktar som tillfälliga, så kan det vara motiverat att i prognosen lita mer till budgetmaterialets elasticitet än till tidsseriens. Så var t. ex. elasticiteterna i IUI:s konfektionsprognos år 1957 ett medelvärde mellan tidsserieanalysens höga E -värde (1,9) och budgetmaterialets inkomstelasticitet (1,4).²⁾

Den senaste budgetundersökningen från 1958³⁾ har i detta sammanhang använts på ungefär samma sätt som tidigare, dvs. för att kontrollera inkomstelasticiteterna. Det som här är av intresse är att man för 1958 — liksom för 1952 — finner ett i stort sett proportionellt förhållande mellan hushållens inkomster och utgiftssummor för kläder och skor: den "statiska" inkomstelasticiteten var för beklädnad såväl 1952 som 1958 cirka 1,0, men den varierade icke oväsentligt mellan olika varugrupper (från 1,7 för päls- och skinnkläder och 1,2 för överkläder till 0,9 för underkläder och 0,7 för skor samt tyger, garner och skrädderiarbeten).

I 1958 års undersökning var inkomstelasticiteterna en halv tiondel till en tiondel lägre än motsvarande värden för 1952. Dessa små skillnader tillåter oss dock inte att dra bestämda slutsatser — felmarginerna genom olikheter i uppläggning och genomförande av hushållsenkäterna är betydande — men jämförelsen styrker dock vad den internationella översikten antydde, nämligen att inkomstelasticiteten för beklädnad i nuvarande utvecklingsskede är fallande.

²⁾ Detta förbisågs i den kritik som riktades emot IUI:s prognosberäkningar i Trolle-Carlsons skrift *Problem inom den tyngre konfektionsindustrin*, Göteborg 1961.

³⁾ Hushållens konsumtion år 1958, SOS, Stockholm 1961.

Prognosberäkningar för 1975

Det ligger inte någonting av automatik i en sådan prognoskalkyl som framläggs här. Först och främst: den är ingen mekanisk framskrivning t. ex. av "tendenser under 1950-talet". På grundval av den kunskap som ovan presenterats gör vi ett antal förenklade antaganden, dels om att beklädnadskonsumtionen nära sammanhänger med pris- och inkomstutvecklingen, dels om att priser och inkomster kommer att utvecklas på ett visst sätt. Sedan detta subjektiva drag understrukits, bör man rimligen tillägga att antagandena i fråga icke valts mer eller mindre godtyckligt utan att de för oss idag framstår såsom vad man realistiskt kan förvänta.

En andra notering är följande: den framtidsbild som presenteras kan på utbudssidan utlösa "motåtgärder", t. ex. ökad försäljningsansträngning och omläggning i varusortimentet. Samtidigt pågår en ständig teknisk utveckling, såsom illustrerats för trikåområdet under 1960-talet. Resultaten av den "normala" tekniska utvecklingen, t. ex. kostnadsänkande rationaliseringar, får anses "inbyggda" i prognoserna. De rena innovationerna faller däremot utanför ramen för de *ekonomiska* analysmetoder som tillämpats här. Praktiskt möjligt är endast att beakta om utbudssidan besitter tillräcklig grad av elasticitet och anpassningsförmåga för att svara mot väntad ökning och omläggning av konsumtionen. Prognoserna anger i så fall på vilka varor och kvaliteter — här fattat i vidaste bemärkelse — expansionen kommer att ske samt uppskattar hur pass snabbt tillväxten och omvandlingen realiserar. Så definierad är prognosen endast till en del fråga om siffermässiga kalkyler.

För den formella prognoskalkylen erfordras *antaganden* på tre plan: *om* utvecklingen av konsumenternas inkomster 1965—75, *om* prisutvecklingen för beklädnadsvarorna i relation till övriga konsumtionsvaror under samma tid, *samt om* storleken av de inkomst- och

priselasticiteter som insätts i den matematiska modellen. Dessutom erfordras en uppfattning om befolkningstillväxten, vilken dock kan baseras på relativt tillförlitliga befolkningsframskrivningar: dessa ger en befolkningsökning om cirka 8 % för 1965—75.⁴⁾

Frågan om den framtida inkomstutvecklingen har nyligen behandlats av långtidsutredningen.⁵⁾ Det finns i detta sammanhang knappast anledning eller möjlighet att avvika från den där utförda totalbedömningen. Här har följande utgångspunkter valts: den totala privata konsumtionen antas öka med i genomsnitt 3 % per år under perioden 1965—70 och med 3,5 % 1970—75. Totalt över tioårsperioden innebär inkomstantagandet en per capita-tillväxt om 2,45 % per år, vilket är något lägre än i långtidsutredningens huvudkalkyl (2,6 %) och något lägre än utvecklingen 1955—65 (2,8 %). Den totala privata konsumtionen skulle därmed öka med 38 % under perioden 1965—75.

Våra antaganden beträffande den relativa prisutvecklingen för olika beklädnadsgrupper framgår av tabell 6. Mellan 1960 och 1965 har realpriset för total beklädning sjunkit med 10 % men man kan för vissa delposter (t. ex. överkläder) observera en viss stabilisering; det är också uppenbart att ett relativt prisfall av den storleksordning som skett för trikåvaror (44 % under perioden 1949—65) och som sammanhängt med tekniska innovationer väsentligen är av "engångsnatur". Vårt prisantagande innebär således en något avtagande prisfallstendens för 1965—75. Ett fortsatt relativt prisfall anses dock berättigat med hänsyn till förväntad prisuppgång beträffande livsmedel och hyror och med hänsyn till den utbudsförändringsreaktion som kan följa av den 1967 respektive 1968 fullföljda tull-

⁴⁾ *Statistiska meddelanden*, B 1965: 8.

⁵⁾ *Svensk ekonomi 1966—70 med utblick emot 1980*, *SOU* 1966: 1, Stockholm 1966.

Tabell 6. *Prognosantaganden för beklädnad*

	Inkomst- elasticitet <i>E</i>	Pris- elasticitet <i>e</i>	Antagen realpris- förändring 1965—75 %
Tyger, garner, skrädderiarbeten	0	— 0,3	+ 25
Överkläder	1,3	— 0,4	— 10
därav: herrkonf.	0,9	— 0,2	— 10
damkonf.	1,3	— 0,3	— 10
Andra kläder	0,7	— 0,2	— 25
Skor och skorep.	0,5	— 0,75	— 10
Handskar, väskor etc.	0,9	— 0,75	— 10
Total beklädnad ^{a)}	1,0	— 0,3	— 12

a) Elasticiteterna för totalgruppen har erhållits genom sammanvägning av delgruppernas elasticitetsvärden.

avvecklingen inom EFTA och EEC samt av ökat och kvalitetsförbättrat utbud från vissa u-länder. Variationerna de olika undergrupperna emellan sammanhänger främst med att beklädnadstjänsterna (skoreparationer och skrädderiarbeten) kommer att fortsätta att relativt stiga i pris.

Utfallsanalysen i föregående kapitel pekar på nödvändigheten av att företa vissa justeringar av prognosmodellernas *E*-värden. Tabell 6 visar också vårt val av prognoselasticiteter.

De valda elasticitetsvärdena svarar nära emot analysresultaten i tabell 3. Inkomstelasticiteterna för kläder (tillsammans tagna något lägre än 1,1) innebär en sänkning med 0,3 enheter gentemot motsvarande poster enligt den "gamla" indelningen men ligger helt nära de "statiska" inkomstelasticiteter som beräknats ur 1958 års budgetmaterial. Detta anses bl. a. motiverat av det numera begränsade "industrialiseringsutrymmet" samt av internationellt konstaterade ten-

Tabell 7. Beklädnadskonsumtionen 1965 och 1975

	Konsumtions-	Volym-	Utgiftsandel i %	
	värde 1965 mkr	ökning 1965—75 %	av total privat konsumtion	
			1965	1975
Tyger, garner, skrädderiarbeten	620	2	1,1	1,1
Överkläder	2 896	55	4,9	5,0
därav: berrkonf.	1 024	34	1,7	1,5
damkonf.	1 210	53	2,1	2,1
Andra kläder	1 439	36	2,5	1,8
Summa kläder	4 955	43	8,5	7,9
Skor och skoreparationer	960	29	1,6	1,4
Handskar, väskor etc.	371	46	0,6	0,6
Total beklädnad	6 286	41	10,7	9,8

denser. För skor har gjorts en mindre höjning med hänsyn till den konstaterade accelerationen under 1960-talet.

Resultatet av prognoskalkylen per 1975 enligt de sålunda redovisade förutsättningarna visas i tabell 7.

Både den totala beklädnadskonsumtionen och konsumtionen av kläder skulle sålunda under perioden 1965—75 öka med cirka 40 % eller med i genomsnitt 3,5 % per år, vilket är obetydligt mera än den samtidiga inkomstökningen och betydligt mindre än under föregående tioårsperiod. Det skall påpekas att en del av denna ökning uppstår såsom följd av den väntade prisutvecklingen och sålunda är betingad av att denna realiserar. Konsumtionsandelen fortsätter att falla, för beklädnadsposten i sin helhet till under 10 %.

Till dessa kalkyler skall knytas endast följande avslutande kommentar: 1950-talets konsumtionsutveckling för beklädnadsvaror, och då främst för kläder, har karakteriserats av betydande strukturförskjutningar och utbudssidan av stora anpassningssvårigheter för beklädnadsindustrin. Även om 1960-talet hittills i dessa avseenden be-

funnits mindre uppseendeväckande och krisfyllt, så är därmed ingalunda sagt att någon allmän stabilisering skulle ha inträtt. Det finns t. ex. ingenting som talar för att trikåexpansionen står inför ett brått slut. Tvärtom tyder inhemska och utländska erfarenheter på att jersey-tekniken, särskilt i kombination med syntetmaterial, är på väg erövra nya och stora konfektionsmarknader och att en allvarligare attack på den vävda herrkonfektionen icke är så långt borta. Och inom konfektionssektorn är alljämt expansionskraften stor beträffande de lättare plaggen (främst damkonfektion) och för syntetmaterial. Parallellt härmed kan väntas en fortsatt ökande marknadsandel för importvaror. De här presenterade ökningstalen till 1975 för de olika beklädnadsgrupperna torde icke heller komma att realiseras i en jämn takt över tioårsperioden. Från dagens horisont sett förefaller det icke orimligt att tänka sig, att en betydande del, kanske den helt dominerande delen därav, kommer att falla ut först under 1970-talet, och att sålunda perioden 1965—70, generellt sett, kommer att präglas av tämligen blygsamma tillväxttal.

APPENDIX

Revision av det statistiska grundmaterialet beträffande textila konsumtionsvaror

Den här redovisade materialrevisionen beträffande textilsektorn¹⁾ för perioden 1949—65 disponeras på tre avdelningar: konsumtionsutveckling i löpande priser, vilket är den grundläggande sifferserien, prisutveckling samt volymlberäkningar. Dessa föregås av en i allmänna termer utförd sammanfattning. I bilaga C redovisas revisionens underlag och resultat för åren 1949—65.

Översikt

IUI:s "gamla" tidsseriematerial för textil baseras på konjunkturinstitutets nationalräkenskaper (KI). Nivåbestämningen gjordes för år 1956 och avsåg det uppräknade omsättningsvärdet i textildetaljhandeln enligt socialstyrelsens omsättningsstatistik (SS). Utifrån den nivån framräknades tidsserien för den totala textila konsumtionen med hjälp av omsättningsförändringarna enligt kommerskollegii omsättningsstatistik (KK). De så bestämda totala konsumtionsvärdena fördelades på undergrupper proportionellt mot tillförseln enligt KK. Efter 1960 har omsättningen total textil konsumtion av KI framskrivits med socialstyrelsens omsättningsindex men fördelningen på undergrupper har ej beräknats.

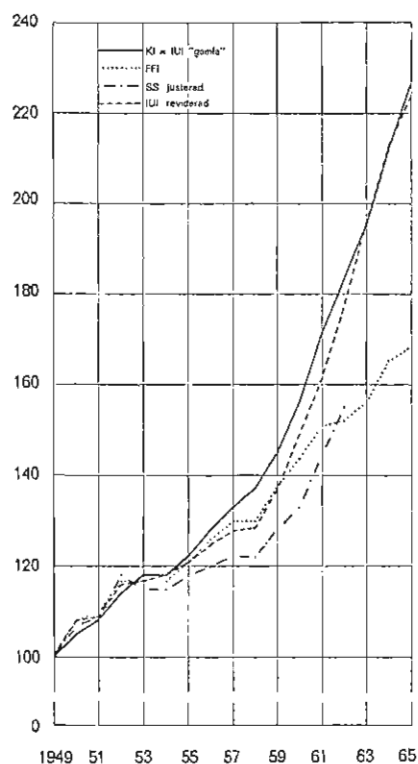
Våra ändringar i KI:s tidsserier bygger *dels* på en granskning av det primärmaterial som ligger till grund för KI:s kalkyler, *dels* på jämförelser med andra primäruppgifter — budgetundersökningarna 1952 och 1958, företagsräkningen 1951, Företagsekonomiska forskningsinstitutets försäljningsindex (FFI numera EFI), omsättningskattestatistik, Textilhandlarenförbundets butiksundersökning för år 1959 m. m. Vi har valt att utföra nivåbestämningen för år 1959.

¹⁾ Textila beklädnadsvaror samt hemtextilier.

Diagram 22. Textil konsumtion i löpande priser enligt olika källor 1949—65

Index : 1949 = 100

Index

Genomgången leder fram till slutsatsen att den faktiska *konsumtionsnivån* ligger lägre än vad KI anger samt att konsumtionsökningen varit något långsammare än vad KI anger. Nivåskillnaden — för 1959 cirka 340 miljoner kronor — beror till huvudsaklig del på nedjusteringen av posterna tyger och hemtextilier. När det gäller konfektion och trikå bar vi för flertalet år under 1950-talet kommit fram till en något högre utgiftsnivå — för hattar och mössor väsentligt högre.

Våra reviderade tidsserier över *konsumtionsutvecklingen* bygger på en kombination av tillförselberäkningar och omsättningsindex, där vi på längre sikt tillmätt tillförselvärdena den utslagsgivande rollen men på kort sikt i första hand litat till omsättningsindex. Sistnämnda index skiljer sig ofta mycket starkt åt enligt olika källor: år 1962 (1949 = 100) hade exempelvis SS 141, SS justerad för varuhus 155, FFI vägt medeltal 158, KI 182 och KK 190.

Vi har funnit skäl tala för att den sistnämnda av dessa index — KK:s — åtminstone tidvis överskattat omsättningsutvecklingen, medan å andra sidan socialstyrelsens indextal, t. ex. mellan 1952 och 1958, visat en orimligt liten ökning (se diagram 22 och tabell C: 1). Vår "kombinerade" metod leder fram till indextalet 224 för år 1965, vilket innebär att vi hamnat avsevärt högre än FFI:s men obetydligt lägre än KK:s omsättningsindex. Betraktar vi hela perioden kan vi utläsa i diagram 22 att IUI:s "gamla" index ända fram till 1960 ligger nära FFI:s. Fram till 1956 följer dessa båda i sin tur i stort sett KK:s. Jämför vi tabell C: 1 med KI:s omsättningsserie — den sammanfaller med KK:s med undantag för 1962 och 1963 — så finner vi att serierna går isär under åren 1957—62 för att därefter åter sammanfalla.

Men om skillnaden är måttlig när vi ser till den totala textila konsumtionen, så är den desto större när det gäller undergrupperna. Orsaken till dessa differenser — särskilt markanta åren 1950—53 — är enligt vår mening antingen felaktig justering för lagerfluktuationer eller brister i lagerstatistiken. Enligt KI steg t. ex. tygförsäljningen mellan 1949 och 1951 med inte mindre än 40 %, för att 1952 — under ett enda år — sjunka med 35 %. För konfektion och trikå redovisas helt motsatt utvecklingsförlopp: nedgång eller stabilitet mellan 1949 och 1951 följt av en våldsam omsättningsökning 1952 för konfektion och en lika kraftig ökning 1953 för trikå. Den omsättningsstatistik och de tillförselserier som nu är tillgängliga, syns visa att KI:s serier härvidlag knappast kan vara korrekta. Förloppet har förmodligen varit följande: År 1950 och 1951 gjordes inom industrin och handeln mycket omfattande "spekulationsköp" av textila råvaror, garn och vävnader — tillförseln av dessa varor ökade således kraftigare än tillförseln av färdigvaror. När konsumenterna så reagerade gentemot de högre priser som kom i Koreakrisens spår blev

följden omfattande lagerökningar, vilka i sin tur ledde till prisfall och stora lagerrealisations-förluster. Eftersom KI fördelat konsumtionsutgifterna på undergrupperna proportionellt mot deras andel i tillförseln, syns allmänhetens tyginköp 1950—51 ha blivit överskattade, medan, som en konsekvens härav, det inte blivit utrymme kvar för konfektions- och trikåposterna. År 1952 blev effekten den motsatta, tillförseln av råvaror och tyger sjönk kraftigt, varför det i KI:s kalkyl blivit ett "hål", som måst "fyllas" med färdigvaror. Något liknande inträffade 1958—59; även då kom KI:s tygserie mer att spegla tillförseln och lagerutvecklingen än konsumtionen.²⁾

Att konstruera en *prisindex* som på ett helt riktigt sätt återger de rena, kvalitetsrensade prisrörelserna — vilket är önskemålet — torde knappast vara möjligt inom textilsektorn. Man måste nöja sig med tämligen grova approximationer. Vi har efter ingående granskning ansett det nödvändigt att byta ut de prisserier som tidigare använts vid IUI:s konsumtionsstudier och övergå till socialstyrelsens (efter 1961 statistiska centralbyråns, SCB) konsumentprisindex, vilken nu också torde vara av väsentligt bättre kvalitet än förut.

Volymserierna framkommer som en konsekvens av ovan behandlade konsumtionsvärdes- och prisindexberäkningar. De förra blir självfallet inte bättre än de prisindex med vars hjälp de är framräknade. Skillnaden gentemot IUI:s tidigare volymläsningsberäkningar gäller främst perioden 1949—53. Vi har i samband med prognosen för 1975 redovisat nya regressionsberäkningar baserade på de reviderade tidsserierna. Här kan sägas, att våra reviderade volymserier för konfektion och trikå "förklarar" vissa avvikelser mellan "modell" och "verklighet" i de förutvarande studierna. De nya beräkningarna tyder på att det till stor del var den verkliga utvecklingen som var felaktigt angiven. Det faktum att de reviderade volymserierna ger en utvecklingsbild, som bättre sammanfaller med modellvärdena än IUI:s "gamla" serier utgör i och för sig ett stöd för revideringen. I varje fall är det vår uppfattning, att de innebär en avgjord förbättring i jämförelse med tidigare kalkyler.

²⁾ Detta framhölls redan 1960 i samband med revisionen av IUI:s konsumtionsprognoser, a.a., s. 59.

Konsumtion i löpande priser

IUI:s tidigare konsumtionsstudier beträffande textil³⁾ har baserats på de detaljerade konsumtionsberäkningar som ingår i konjunkturinstitutets nationalräkenskaper (KI). KI:s tillvägagångssätt framgår av följande citat:⁴⁾

”VI. *Beklädnad m. m. . .*

I—5. Konfektion, tyger, trikåvaror, garner, hattar och mössor samt VII: 6. Heminredningstextilier. Omsättningen av textila varor i detaljhandeln har beräknats för 1956 som summan av

a) omsättningen för försäljningsställen för beklädnadsvaror med undantag av handskbutiker och paraplybutiker och päls- och skinnvarubutiker samt med tillägg av butiker för heminredningstextilier. Uppgifter från socialstyrelsen,

b) omsättningen i varuhus med särredovisning av beklädnadsförsäljning enligt socialstyrelsen,

c) beräknad omsättning i övriga varuhus samt

d) konsumtionsföreningarnas omsättning av textilvaror enligt KF.

Det sålunda erhållna konsumtionsvärdet av beklädnadsvaror och heminredningstextilier har för övriga år fram till 1960 varierats med indextal för omsättningen i textildetaljhandeln enligt kommerskollegium.

Värdet av textilkonsumtionen varje år har fördelats på grupperna konfektion, tyger, trikåvaror, garner, hattar och mössor samt heminredningstextilier med hjälp av beräkningar över tillförseln till handeln utförda av kommerskollegium.

Vid tillförselberäkningarna använder man sig av statistik över produktion, import och export. Uppgifterna om produktion grundar sig på handels- och industrikommissionens, senare kommerskollegiums, löpande kvantitetsstatistik. Följande grupper av varor medtages: garner

³⁾ R. Bentzel m. fl., *Den privata konsumtionen i Sverige 1931—65*, IUI, Uppsala 1957. J. Ekström, *Den textila konsumtionen*, IUI, Uppsala 1958. G. Albinsson m. fl., *IUI:s konsumtionsprognos för år 1965. En granskning och revidering*, IUI, Uppsala 1960.

⁴⁾ PM angående konjunkturinstitutets metoder för beräkning av den privata konsumtionen. Juni 1963.

för detaljhandeln, vävnader av ylle, bomull, linne, rayonull, silke och nylon för beklädnads-, konfektions- och heminredningsändamål, strumpor och trikåvaror, konfektions- och sömnadsvaror, hattar och mössor samt heminredningsartiklar såsom sängkläder, filtvar, vaxduk och mattor. Statistiken är tillräckligt detaljerad för att låta urskilja produkter, som är avsedda för tekniskt och industriellt bruk såsom presenningsväv, kabelväv, smärgelduk etc., liksom även för att avdrag skall kunna ske för de vävnader m. m. som förbrukas inom konfektions-, sömnads-, hatt- och mössindustrierna m. fl., varigenom dubbelräkning undvikas. Likaså har avdrag gjorts för sådana vävnader, som levereras för militära ändamål och till allmänna inrättningar (sjukhus m. fl.). För att erhålla kvantiteten av den totala tillförseln skall till den inhemska produktionen läggas nettot av import och export. De varor i handelsstatistiken, som motsvarar de varor som ingår i produktionsuppgifterna har följande nummer:

Garner för detaljhandeln: 918, 919, 942 och 960.

Vävnader och heminredningsartiklar: 995, 999—1008, 1010—1017, 1019—1022, 1027—1033, 1034: 3, 1035—1040, 1041: 2, 1042—1051, 1057—1071, 1089—1091, 1120—1123 och 1135—1137.

Strumpor och trikåvaror: 1093—1104.

Konfektions- och sömnadsvaror: 1138, 1139: 1 och 2, 1140: 2, 1141: 1 och 2, 1142, 1143, 1150—1158, 1163—1174 och 1176—1178.

Hattar och mössor: 1190—1193, 1194: 3, 1195: 3, 1196, 1198: 1—1205.

Vid värdeberäkningen har *detaljpriserna* för importvaror erhållits genom att till cif-värdet för varje statistiskt nummer lagts tull, kassa- och prISRabatter samt handels pålägg, varom uppgifter erhållits från priskontrollnämnden. Även prisuppgifterna rörande inom landet tillverkade varor har lämnats av priskontrollnämnden. Detta prismaterial var direkt anslutet till varuspecifikationen i handels- och industrikommissionens kvantitetsstatistik. Sedan priskontrollnämnden hade upphört togs prisuppgifter från socialstyrelsens indexberäkningar.

Vissa justeringar av prismaterialet har gjorts när industristatistikens enhetsvärden — med tillägg för handelsmarginaler — blivit tillgängliga. Härav föranledda värdemässiga förändringar har dock för de år, för vilka jämförelser kunnat göras, varit obetydliga i förhållande till totalbeloppen.

Efter 1960 har inga uppgifter stått att få från kommerskollegium (avd. för övrigt sedermera överflyttad till centralbyrån). Värdet för 1960 har därefter framskrivits med hjälp av socialstyrelsens omsättningsstatistik.”

I följande avsnitt granskas det källmaterial som kan lämna underlag för bedömningar och beräkningar beträffande textilkonsumtionens storlek. I ett annat därpå följande avsnitt genomförs den jämförande diskussionen och redovisas den revision av tidsserierna som granskningen ansetts påkalla.

Källmaterialet

(a) KOMMERSKOLLEGI OMSÄTTNINGSSSTATISTIK FÖR TEXTILBRANSCHEN⁵⁾

Denna statistik som fr. o. m. 1961 överförts till statistiska centralbyrån omfattar cirka 2 200 detaljhandlare (cirka 25 % av samtliga). Dessa butiker beräknas av KK — på basis av kalkyler över tillförseln — svara för drygt 50 % av den totala försäljningen. Urvalet har skett från handels- och industrikommissionens register, ”som sporadiskt aktualiserats med hjälp av kalendrar, uppgifter från branschföreningar, pressannonser, tillverkarnas uppgifter om kunder”. Registret är ej avstämt mot socialstyrelsens eller pris- och kartellnämndens register över detaljhandeln. Det anses omfatta alla företag med över 50 000 kronor i lagervärde. Det kan påpekas att i denna statistik, lager- och ej omsättningsuppgifterna var det primära i sammanhanget.

Omsättningen i enkätföretagen ”uppräknas” till totalnivå med hjälp av tillförselstatistiken (se nedan punkt b). Härigenom blir det uppräknade omsättningsvärdet detsamma som tillförselvärdet. Det är alltså icke fråga om en uppräkning baserad på urvalskvoten.

Av felkällor noteras först att enkäten endast omfattar de stora företagen inklusive varuhuskedjorna.⁶⁾ Detta bör ge något för höga öknings- tal, vilket dock i någon mån kan motvägas av att nya företag sällan ome-

⁵⁾ ”Lager och omsättning i textilhandeln” PM (nr 41) angående kommerskollegii lager- och korttidsstatistik. Delegationen för statistikfrågor.

⁶⁾ Jämför socialstyrelsens urval (punkt e nedan) där medelomsättningen är 240 000.

Textilhandeln 1960—61

Lagerstorlek i tkr	Antal företag	Omsättning i mkr		Ökning	Oms/företag i tkr
		1960	1961	%	1961
50—100	841	147	152	3	180
101—500	1 109	538	588	9	530
501—1 000	146	253	283	12	1 940
1 001—	92	1 018	1 152	13	12 500
Samtliga	2 188	1 956	2 175	11	537
"Uppräknad"					
omsättning	(9 000)	3 755	4 185		

delbart inlemmas i firmaregistret. Låt oss med utgångspunkt från tablan ovan anta att hela "uppskrivningssumman" om nära 2 miljarder kronor 1960 föll på de små företagen (< 50 000 i lager) och att dessa ökade sin omsättning med så mycket som 5 % år 1961. Totalökningen blir då knappt 8 % mot 11 % enligt ovanstående tablå, där de stora företagen överrepresenterats. Ökningen beräknas m. a. o. utan vägning och tar ej hänsyn till att de faktiska urvalskvoterna varierat mellan storleksgrupperna. Det är givetvis icke helt självklart att de stora företagen ökar snabbare än de små, men tendensen i ovanstående tablå är ett uttryck för strukturutvecklingen.

Emot detta material torde även kunna andras att det ej endast avser den privata konsumtionen. Leveranser till företag och den offentliga sektorn, som tydligen ingår i den icke-uppräknade omsättningen, torde uppgå till cirka 5 % av omsättningen.

Slutsats:

Dessa serier tenderar visa alltför stora ökningstal. De "uppräknade" nivåvärdena är egentligen icke härledda ur enkäten utan återspeglar tillförselnivån.

(b) KOMMERSKOLLEGIET TILLFÖRSELSTATISTIK (1949—61)

Denna har utgjort underlaget för KI:s konsumtionsberäkningar (se metodredogörelsen ovan). Tillförseln har kalkylerats såsom produktion plus import minus export med korrigering för vissa lagerförändringar enligt

KK:s lagerstatistik. Beräkningarna omfattar följande varugrupper: beklädnadstyger, trikåvaror, konfektion, hattar och mössor samt hemtextilier. Militärkläder och leveranser till företag och offentlig sektor har regelmässigt ej medtagits. Gruppen beklädnadstyger är en restpost, den kvantitet som "blivit över" sedan tillförseIn av vävnader minskats med *dels* tygätgången vid tillverkning av konfektion, hattar, mössor och konfektionerade hemtextilier, *dels* heminredningstyger. Produktionsuppgifterna har hämtats från KK:s korttidsstatistik (den s. k. kvartalsstatistiken). Dessa har tydligen icke ändrats när de definitiva produktionsuppgifterna förelegat. Prisuppgifterna har erhållits från dåvarande priskontrollnämnden med direkt anslutning till KK:s nomenklatur. Justeringar har gjorts endast i vissa fall sedan industristatistikens enhetsvärden blivit klara.

Bland felkällor noteras i första hand att dubbelräkning kan förekomma, främst beträffande tyger. De möbeltyger som används i möbel- och bilindustrin är troligen inräknade såväl i någon av tyggrupperna som i posterna färdiga möbler respektive bilar. Vidare ingår i "tyger" alla leveranser till den mindre konfektionsindustrin (se nedan). Konsumenternas direkta tyginköp (inklusive tygätgången i skradderier) blir härigenom överskattade. Så var 1959 t. ex. den totala tillförseIn av möbeltyger 50—60 miljoner kronor i konsumentpris räknat. Enligt möbelindustrins uppskattning tog denna 35 % härav. Vidare måste frånräknas de möbeltyger som säljs och påsätts i samband med möbelinköp, eftersom dessa ingår i möbelhandelns försäljning och således redovisas under posten möbler. Huru leveranser till offentliga inrättningar avskiljs framgår ej. Avdragen synes f. ö. endast gälla vävnader, däremot icke konfektion. Vidare svarar företagssektorn för betydande textila inköp (arbetskläder, kontorstextilier m. m.), vilka inte alls omnämns. Dessa felkällor torde tillsammans resultera i en överskattning av konsumtionsvärdet för tyger och hemtextilier med minst 50 miljoner kronor.

De små textil- och konfektionsfabrikanternas produktion ingår icke i tillförseIn, eftersom industristatistiken endast omfattar företag med minst fem anställda. Följande tablå visar antalet sysselsatta 1950 och 1960 enligt industristatistiken samt folkräkningarna för 1950 och 1960.

Ungefär hälften av differensen mellan folkräkningens och industristatistikens uppgifter angående konfektion 1960 tycks bero på att industri-

	Konfektionsfabriker (inkl. hatt- och mössfabriker)	Textil- och sömnadsindustri
<i>1950</i>		
Industristatistiken ^a	49 600	114 000
(+ hemarbete)	(8 200)	(13 500)
Folkräkningen ^b	64 000	144 000
Småindustrin	ca 6 000	ca 16 000
<i>1960</i>		
Industristatistiken ^a	45 800	94 000
(+ hemarbetare)	(3 600)	(7 600)
Folkräkningen ^c	54 000	105 000
Småindustrin	ca 5 000	ca 8 000

a) Sysselsatta i medeltal under verksamhetsåret (ej hemarbetare).

b) Förvärvsarbetande (= större delen av normal arbetsdag) vid tiden för mantalsuppgifternas avgivande (oktober).

c) Förvärvsarbetande (= minst halv normal arbetstid) veckan 2—8 oktober.

statistiken ej medtar hemarbetarna. Olikheter i definitioner gör det vanskligt att utläsa hur många som arbetade i små konfektionsföretag. Dessa föreföll vid denna tidpunkt sysselsätta åtminstone 5 000 personer, 10 % av industrin. Om produktionen är proportionell mot sysselsättningen, bör således tillförseln av konfektionsvaror enligt KK härvidlag uppräknas med cirka 10 %. Märk också att de tyger som förbrukas i dessa små enheter räknats till restposten tyger i den privata konsumtionen.

Handelsmarginalen har för alla år antagits vara 40 % på avsalu- respektive importvärdet. I själva verket torde påläggen ha varierat betydligt: "realisationsåret" 1952 var de erhållna marginalerna säkerligen närmare 5 procentenheter lägre än normalt, och under de senare åren torde en icke obetydlig marginalbörjning ha skett.

Slutsats:

Tillförselmetoden har p. g. a. dubbelräkningar troligen totalt gett något för höga värden, vilket i viss mån motvägs av att småindustrin ej medräknats samt att handelsmarginalen varit väl lågt tilltagen i KK:s kalkyler. Pris- och lagerproblemen gör metoden speciellt otillförlitlig vid kortsiktiga jämförelser.

(c) SOCIALSTYRELSENS OMSÄTTNINGSTATISTIK

(1949—62)⁷

Urvalet har skett slumpmässigt från ett firmaregister (stora företag) samt ett butiksregister (små företag). Urvalskvot för firmaregistret $\frac{1}{1}-\frac{1}{2}$, för butiksregistret $\frac{1}{40}$ (i enstaka fall $\frac{1}{10}$ eller $\frac{1}{20}$). Vid uppräknigen av omsättningen i de svarande företagen har dividerats med svarsfrekvens och urvalskvot.

Den textila omsättningen redovisas på följande sätt:

	Antal butiker i urvalet	Svarsfrekvens cirka %
Beklädnadsbutiker (ej skoaffärer)	800	70
Butiker för heminredning	70	70
Varuhus, postorderfirmor	27	80

Butikerna har klassificerats efter huvudsaklig försäljning. Lanthandelns *hela* omsättning har sålunda i allmänhet förts till livsmedel. Den textila försäljningen i möbelaffärer, sportaffärer och livsmedelsaffärer har heller icke gått att separera, lika litet som beklädnadsbutikernas försäljning av annat än textila beklädnadsvaror. Konsumbutikernas textila omsättning redovisas ej (men har av oss inhämtats direkt från KF).

KI hade, som nämnts, vid sin nivåbestämning 1956 använt sig av det uppräknade försäljningsvärdet enligt denna omsättningsstatistik. Socialstyrelsen (SS) har på vår begäran gjort en motsvarande kalkyl för år 1961. Resultatet av dessa beräkningar framgår av följande uppställning:

	1956		1961	
	mkr	%	mkr	%
Beklädnadsbutiker ^{a)}	2 648	83	3 300	79
Varuhus och postorder, särredovisade företag	261	10	470	13
Varuhus och postorder, ej särredovisade företag	56		70	
Konsum	237	7	350 ^{b)}	8
Summa	3 202	100	4 190	100

a) Exklusive päls-, skinnvaru-, handsk- och paraplybutiker. Inklusive butiker för hemtextilier.

b) Inhämtad från KF.

⁷⁾ Sociala Meddelanden. PM från socialstyrelsen 15.5.62.

Bortfallet får betecknas som stort och består troligen i första hand av små, mindre expansiva enheter. Det är möjligt att uppräkningsförfarandet härigenom gett för hög nivå och för höga ökningstal. Företagen i butiksregistret hade en svarsprocent på cirka 60 %, mot cirka 75 % för de större företagen i firmaregistret. Även relativt små genomgående olikheter mellan svarande och ej svarande företag kan ha lett till stora nivåfel och även till oriktiga ökningstal. Den tilltagande branschblandningen har med tiden gjort det allt vanskligare att använda socialstyrelsens data.

Slutsats:

För *nivåbestämning* torde denna statistik vara tämligen otillförlitlig, särskilt för de senare åren. Dels kan det finnas stora fel i uppräkningsförfarandet, dels mäter man ju egentligen inte den totala omsättningen av textilier utan omsättningen i beklädnadshutiker. Däremot torde den vara användbar som mätare av *omsättningsförändringar* på kort sikt. Genom att urvalet är slumpmässigt torde den i detta avseende vara överlägsen KK:s omsättningsstatistik.

(d) FFI:S OMSÄTTINGSSTATISTIK⁸⁾

Enligt uppgift går urvalet tillbaka till 1929. Ej svarande företag har successivt gallrats bort och några nya företag har ej medtagits. Materialet domineras av stora företag, men flera större kedjebutiker — Epa, Kapp-Ahl m. fl. — saknas. Bortfallet håller sig vid 50 à 60 %. Antalet svarande företag var i december 1950 = 154, 1955 = 113 och 1962 = 81. F. n. svarar de deltagande företagen (cirka 1 % av samtliga) för cirka 10 % av den totala försäljningen. Försäljningsutvecklingen anges på tre sätt, dels med medianmått, dels med vägt medeltal, dels med ovägt medeltal. Det vägda medeltalet torde bäst spegla den faktiska utvecklingen.

Slutsats:

Materialet torde endast kunna användas som komplement till SS:s eller KK:s omsättningsstatistik.

⁸⁾ FFI:s månadsrapporter (1949—65).

(e) BUDGETDATA⁹⁾

År 1952 deltog 573 hushåll i undersökningar som bestod av intervjuer angående hela årets hushållsutgifter samt bokföring av en veckas matutgifter. År 1958 deltog 3 700 hushåll genom att bokföra en månads utgifter. Trots den något primitiva metod som tillämpades 1952 har resultaten — det visar jämförelser med andra konsumtionsdata — blivit anmärkningsvärt goda; undantag är — då som senare — varugrupper som alkoholdrycker, sötsaker, tidningar och glass. Vad textilierna beträffar är det bara för hemtextilierna man a priori kan misstänka underskattning, och detta sammanhänger med att de nybildade hushållen blivit underrepresenterade genom den urvalsmetod som användes.

	Enligt budgetdata			Enligt KI		
	1952 mkr	1958 mkr	Föränd- ring %	1952 mkr	1958 mkr	Föränd- ring %
Textil beklädnad	2 182 ^{a)}	2 289	+ 5	1 962 ^{b)}	2 323 ^{b)}	+ 18
Tyger	139	138	—1	363	490	+ 35
Garner	48	45	—6	74	76	+ 3
Hemtextilier	339	370 ^{c)}	+ 9	460	550	+ 20
Summa textilvaror	2 708	2 842	+ 5	2 859	3 439	+ 20

a) Inklusive handskar och skärp.

b) Exklusiv handskar och skärp.

c) Härtill kommer 13 mkr för vaxduk.

Definitionsmässigt kan olikheter förekomma mellan 1952 och 1958, men detta torde dock gälla endast mindre poster (t. ex. baddräkter). Det bör observeras, att det finns en viktig skillnad mellan budgetsiffrorna och KI:s konsumtionsvärden: i de sistnämnda ingår dels konsumtion som egentligen hör räknas till företagssektorn, dels också en del offentlig konsumtion, vilket syns bidra till att KI:s värden blir för höga. Andra faktorer verkar i motsatt riktning, t. ex. att KI:s siffror främst baseras på industristatistik och därmed inte får med småföretagens produktion.

⁹⁾ Under 1950-talet har socialstyrelsen utfört två undersökningar angående hushållens utgifter: Levnadskostnaderna år 1952, SOS, Stockholm 1956 samt Hushållens konsumtion år 1958, SOS, Stockholm 1961.

Slutsats:

Något generellt uttalande om vilken av dessa nivåer som är "riktig" kan inte göras när det gäller färdigvarorna. Beträffande "halvfabrikat" — tyger (inklusive heminredningstyger) och garner — är budgetsiffrorna avgjort mer tillförlitliga.

(f) TEXTILHANDLAREFÖRBUNDET 1959¹⁾

Omsättningsundersökningen omfattar *alla* förbundets medlemmar. Bortfall 5 %. Återstår 4 067 studerade företag, vilket var ungefär hälften av totala antalet företag i branschen. Företagen var större än genomsnittligt. Epa, Tempo, Kapp-Ahl m. fl. ingick dock ej, och marknadsandelen översteg troligen inte 55 à 60 %.

Slutsats:

Uppgifterna är användbara för grov nivåkontroll men fordrar komplettering med data från KF och kedjeföretagen.

(g) FÖRETAGSRÄKNINGEN 1951²⁾

Omsättningen 1950 är i 1951 års företagsräkning fördelad på bl. a. egen produktion, detaljhandel och tjänster. Felkällorna är av samma typ som i SS:s omsättningsstatistik; textilförsäljning i varuhus o. d. går t. ex. ej att urskilja. Den omsättningssiffra som redovisas bygger på vissa antaganden om textilvarornas andel av sådan blandad försäljning. Avdrag har ej kunnat göras för t. ex. läder- och skinnvaror, paraplyer m. m. som sålts i textilbutiker.

Slutsats:

Föga användbar för nivåkontrollen.

(h) VARUSKATTESTATISTIKEN³⁾

Skattebetalningarna från textil- och beklädnadsbutiker (exkl. sko-) kan

¹⁾ *Samverkan i inköp*, Stockholm 1961.

²⁾ 1951 års företagsräkning, SOS, Stockholm 1955.

³⁾ Företagens intäkter, kostnader och vinster år 1961, SOS, Stockholm 1961.

utläsas ur varuskatteredovisningen och därigenom kan man räkna fram butiksomsättningen. År 1961 uppgick omsättningen enligt denna beräkningsmetod till 3,3 miljarder kronor. Varuhus och KF är icke inräknade, ej heller hemtextilförsäljningen i möbelbutiker. Å andra sidan ingår päls- och skinnvaror, handskar o. d. Det avgivna värdet plus varuhusens, KF:s och möbelhandelns omsättning av textil- och beklädnadsvaror bör således jämföras med KI:s siffror för total beklädnad (minus skor och skrädderiarbete) plus heminredning för 1961:

	Omsättning enligt "varuskattestatistik", mkr	Omsättning enligt KI, mkr
Uppräknad omsättning i textilbutiker	3 260 ± 12 %	.
Varuhus och postorder (enligt SS)	540	.
KF	350	.
Möbelhandeln	150	.
Totalt	4 300	4 750

Slutsats:

Även om felmarginalerna i "varuskattemetoden" är stora så antyder de dock att KI:s siffror ligger för högt.

Jämförelse och revision

NIVÅN

I IUI:s "gamla" tidsseriematerial enligt KI bestäms den textila konsumtionsnivån med hjälp av SS:s uppräknade omsättningsvärde år 1956. Som framgått ovan måste detta av många skäl anses otillförlitligt. Detsamma gäller KK:s uppräknade omsättningsvärden. Finns då några bättre metoder? Tre alternativ kan övervägas.

Den första möjligheten är att utgå ifrån budgetdata (1952 och 1958) som mätare av den privata konsumtionen av textilier. Det kan dock finnas betydande mätfel i dessa undersökningar även om jämförelser inte direkt tyder på det.

Den andra möjligheten är att beräkna tillförseln (produktion

plus import minus export), justera för lagerförändringar och lägga till handelsmarginaler. Tre svåra mätproblem ligger i beräkningarna av lagerförskjutningarna, handelsmarginalerna och den icke-privata konsumtionen.

Den tredje möjligheten är att utnyttja omsättningsstatistiska data. Tyvärr är dessa dock svåra att använda: den tillgängliga branschgrupperingen är grov och branschblandningen blir därför ett stort problem.

Textilkonsumtionen enligt olika källmaterial. Belopp i mkr.

År	Kommerskollegium ^{a)}		Socialstyrelsen ^{a)}	Budgetdata	Företagsräkningen	Konjunkturinstitutet (= IUI:s "gamla" serie) ^{b)}
	Uppräknad omsättning i detaljhandeln	Tillförsel	Uppräknad omsättning i detaljhandeln			
1949	2 525					2 510
1950	2 570				2 300	2 629
1951	2 690					2 702
1952	2 860			2 710		2 859
1953	2 840					2 955
1954	2 845					2 965
1955	2 945	3 121				3 068
1956	3 075	3 129	3 200			3 202
1957	3 245	3 282				3 343
1958	3 335	3 242		2 840		3 439
1959	3 480			2 982 ^{c)}		3 635
1960	3 755					3 764
1961	4 185 ^{d)}					
	4 944 ^{e)}		4 200			4 131
1962	5 024					4 410
1963	5 282					4 707
1964	5 596					5 100
1965	5 938					5 457

a) Efter 1/1 1962 statistiska centralbyrån (SCB).

b) Exklusive skrädderiarbeten; *Nationalräkenskap* utges numera av SCE

c) 1958 års nivå justerad enligt SS:s omsättningsindex.

d) *Lager och omsättning inom textilhandeln 1961* (KK).

e) *Lager och omsättning inom textilhandeln 1962* (SCB).

Problemet gäller *vilken* av dessa metoder som bör användas. Skäl har i det föregående anförts som talar för att såväl KK:s som SS:s uppräknade omsättning tenderar att överskatta nivån. Att nivåerna är ungefär lika höga är självfallet inget bevis för att beräkningarna är riktiga. I princip är, som förut nämnts, budgetdata att föredra. I KK:s och SS:s uppräknade omsättning ingår på vissa områden ganska betydande belopp avseende försäljning till offentlig sektor och till företag. Detta faktum jämte felaktigheter i uppräkningsförfarandet kan förklara en stor del av nivåskillnaden i förhållande till budgetdata. Vidare finns hos några av de ovannämnda statistikkällorna andra avgränsningsproblem: "halvfabrikatens" fördelning på vidareförädling och direkt konsumtion, branschblandningen etc. Det är symtomatiskt att där dessa senare svårigheter är minst — för konfektion och trikå — där är också överensstämmelsen god mellan budgetdata och tillförseluppgifter.

Vi har kommit till den slutsatsen att för *konfektion* och *trikå* tillförselberäkningar enligt KK:s metod ger en av allt att döma realistisk nivå, medan för grupperna *beklädnadstyger*, *garner*, *hattar* och *mössor* samt *hemtextilier* skäl talar för att budgetdata bör tillmätas större vikt än KK:s tillförselberäkningar. Vår nya nivåberäkning utgår sålunda från 1958 års budgetdata för dessa senare poster.

Vad först beträffar *beklädnadstyger* kan följande uppgifter jämföras.

	Konsumtion i mkr	
	1958	1959
Budgetdata ^{a)}	160	167 ^{b)}
KI	490	416
Textilhandlareförbundet plus KF, uppräknad omsättning ^{c)}		220

a) Inklusivt cirka 20 mkr för beräknad tygåtgång i skrädderier.

b) 1958 års nivå justerad enligt SS:s omsättningsindex.

c) Antaget att dessa svarar för 60 % av den totala försäljningen.

Att KI:s beräkningar överskattar försäljningen av metervaror förefaller uppenbart. Övriga källor är tämligen samstämmiga och syns kräva en sänkning av nivån till omkring 200 miljoner kronor, en förändring om inte mindre än 300 miljoner kronor. Med 1958 års nivå justerad till 1959

enligt FFI:s omsättningsstatistik innebär detta 215 miljoner kronor. Om KI:s siffror vore riktiga så skulle t.ex. Textilhandlareförbundets medlemmar och KF tillsammans förmedla endast 30 % av tygförsäljningen, en marknadsandel som syns vara orimlig. Inte heller finns skäl förmoda, att budgetundersökningen på denna punkt skulle vara så helt missvisande.

För varuposten *garner* kan följande jämförelse göras. Vi har i detta fall accepterat KI:s tidsserie men utgått från nivån enligt budgetdata, vilket ger 54 miljoner kronor 1959.

	Konsumtion i mkr	
	1958	1959
Budgetdata	45	54a)
KI	76	91

a) 1958 års nivå justerad enligt KK:s tillförselstatistik i detaljpriser.

Hattar och mössor tillverkas i stor utsträckning i små företag (t. ex. av modister) och tillförselvärderna blir därför alltför låga, vilket en jämförelse med budgetdata också utvisar. Vi bestämmer nivån i anslutning till 1958 års budgetvärden.

	Konsumtion i mkr	
	1958	1959
Budgetdata	115a)	120b)
KI	87	76

a) Exklusive päls- och skinnmössor.

b) 1958 års nivå justerad enligt KK:s tillförselstatistik i detaljistpriser.

Vad slutligen gäller *hemtextilier* går uppgifterna starkt isär:

	Konsumtion i mkr	
	1958	1959
Budgetdata	383	449a)
KI	550	642
Textilhandlareförbundet plus KF, uppräknad omsättningb)	.	420
Industristatistiken, dock enbart konfektionerade hemtextilier	.	(295)

a) 1958 års nivå justerad enligt SS:s omsättningsindex.

b) Antaget att dessa svarar för 40 % av den totala försäljningen.

I budgetundersökningen ingår inte de hushåll som bildats efter oktober 1956. Det finns anledning förmoda att detta bortfall av nya hushåll med betydande "engångsinköp" särskilt kraftigt påverkat utgifterna för sängkläder. Jämförelser ger vid handen att underskattningen inte behöver ha varit större än cirka 10 %. Budgetundersökningen kan därför antas visa, att hemtextilinköpen 1958 var cirka 425 miljoner kronor, vilket är 125 miljoner kronor lägre än KI:s siffra. Liksom när det gäller tyger tycks alltså en icke oväsentlig överskattning föreligga i KI:s beräkningar, och i den föreliggande granskningen har orsaken angivits vara vissa dubbelräkningar. Om vi utgår från budgetundersökningen 1958 — vars resultat uppräknas 10 % med hänsyn till bortfallet av "nya" hushåll — och applicerar konsumtionsökningen under 1959 enligt socialstyrelsens omsättningsindex, så kommer vi fram till konsumtionsvärdet 500 miljoner kronor för år 1959, varav Textilhandlareförbundet och KF skulle svara för $\frac{1}{3}$. Eftersom tillförsehn av "färdiga" hemtextilier nämnda år uppgick till 295 miljoner kronor, så blir försäljningen av metervaror 205 miljoner kronor.

Enligt huvudgrupperna skulle en jämförelse av konsumtionsutgiften enligt KI (= IUI:s "gamla" värde), enligt budgetdata och enligt IUI:s reviderade beräkning för 1959 — vilket år p. g. a. lagercykeln är bättre jämförelseår än 1958 — se ut på följande sätt.

	Konsumtion i mkr			
	JUI:s rev.	Budgetdata	KI	IUI i % av KI
Konfektion	1 730		1 719	100,6
Trikå	665	2 147 ^{a)}	691	96,2
Hattar och mössor	130	120	76	171,0
Garner och tyger	269	220	507	53,1
Hemtextilier	500	449	642	77,9
Summa textilvaror	3 294	2 936	3 635	90,6

a) Exklusive handskar, halsdukar, slipsar, hängslen och skärp; 1958 års nivå justerad enligt SS:s omsättningsindex.

Självfallet är våra nya nivåberäkningar behäftade med betydande felmarginaler och de är långt ifrån exakta. Men vi är övertygade om att de är bättre än konsumtionskalkylerna i KI:s nationalräkenskaper.

Urvecklingsförloppet

När vi väl kommit fram till en ståndpunkt beträffande konsumtionsnivå, så gäller det att på något sätt bestämma utvecklingsförloppet bakåt och framåt från nivåkontrolltidpunkten — året 1959.

För de olika undergrupperna används därvid något olika förfarings-sätt. I princip har vi försökt att *samtidigt* använda såväl tillförseldata som omsättningsdata. Vi stämmer av dessa båda källor mot varandra med prioritet för tillförselvärdena vad den långsiktiga trenden beträffar, men med prioritet för omsättningsvärdena när det gäller förändringar på ett till tre års sikt. På grund av lagervariation, "prisförluster" m. m. bedömer vi sålunda tillförselvärdena mindre användbara på kort sikt, medan branschblandning och dålig primärstatistik gör våra omsättnings-index mindre lämpliga som mått på den långsiktiga utvecklingen. Vi tror inte heller att tillförselvärderna, även om de justeras med hjälp av lagerinventeringar, är lämpligare än den "kombinerade" metod vi här använder. Anledningen är helt enkelt de stora svårigheterna att mäta och värdera lagren.

Vi kan exemplifiera vårt tillvägagångssätt med följande hypotetiska tillförsel- och omsättningsindex.

Period	Tillförsel-	Omsättningsindex		Konsumtions-
	index	B	C	index
	A			D
1	100	100	100	100
2	100	105	103	105
3	115	110	106	110
4	115	115	109	115

Om de båda indexen utvisar en likartad trend — kol. A och B — så använder vi oss ograverat av vår omsättningsindex. Om de icke stämmer överens på längre sikt — kol. A och C — så använder vi omsättningsserien för att "utjämna" tillförselserien — resulterande i kol. D. Vi antar således att vår omsättningsindex på ett riktigt sätt återger omsättningsförändringarnas *tidsfördelning*, även om *utvecklingstakten* är felaktig. Vår "kombinerade metod" har många brister; den är inexakt och bygger på tentativa bedömningar. Men den förefaller oss trots detta vara den

bästa lösningen, speciellt under perioder med stora lager- och prisförändringar, t. ex. åren 1949—53 samt 1959—62. Den här beskrivna metoden har vi i första hand använt när det gäller konfektion, trikå samt hattar och mössor.

För *konfektion* har tillförseln beräknats som framgår av tabell C: 2. Vi har där angivit en tillförselindex utvisande glidande 3-årsmedeltal, varvid gjorts vissa antaganden om konfektionsindustrins prispörluster åren 1951—53. Dessa två tillförselindex har sedan jämförts med index över omsättningen enligt SS och FFI. Härigenom har den indexserie konstruerats som återfinns i tabellen som IUI:s revidering. Denna ligger till grund för våra konsumtionsvärden.

För *trikå* har på liknande sätt som beträffande konfektion konstruerats en index över trikåkonsumtion i löpande priser såsom närmare framgår av tabell C: 3.

Beträffande *hattar och mössor* (se tabell C: 4) tyder såväl tillförsel- som budgetdata på att försäljningen expanderat mycket långsamt under 1950-talet. Vi har här antagit, att den moderata ökning som tillförseln utvisar 1952—58 motsvaras av minskning i den hantverksmässiga tillverkningen, och att nivån var oförändrad mellan dessa år. För åren före och efter denna period har konsumtionen beräknats utifrån tillförseln. KI:s serie visar en över perioden 1949—60 oförändrad nivå och stora "hopp" mellan åren som icke bar någon motsvarighet på tillförselsidan.

Den reviderade konsumtionsserien för *beklädnadstyg*er bygger, som visas i tabell C: 5, på omsättningsindex över försäljningen av metervaror enligt FFI, vilken applicerats på 1959 års konsumtionsnivå. Den konsumtionsutveckling som denna metod leder fram till överensstämmer bra med budgetdata från 1952 och 1958.

För *garner* saknas såväl tillförlitliga tillförsel- som omsättningsindex. KI utgår från tillförseln av s. k. bandelsfärdigt garn, men jämförelser med budgetdata tyder på att sådan avgränsning är otillfredsställande. Eftersom alternativa beräkningar inte syns möjliga, har vi accepterat KI:s metod men bestämt nivån enligt budgetdata 1958.

Vår tidsserie för *hemtextilier* (se tabell C: 6) bygger på jämförelse mellan tillförseldata och tillgängliga omsättningsdata. Tillförselutvecklingen

kan endast följas från år 1951 och endast för delposterna filter, mattor och sängkläder, vilka f. n. svarar för cirka 60 % av omsättningen enligt IUI:s beräkningar. För den stora posten möbel- och gardintyger kan importen inte anges före 1959; produktionsutvecklingen antyder att dessa varor ökat i ungefär samma takt som de ovan nämnda, kanske något snabbare. Å andra sidan uppvisar en annan viktig delpost — lakansväv — en tämligen långsam ökningstakt.

Index över omsättningen av hemtextilier i detaljhandeln finns endast t. o. m. år 1962, då man i SS:s omsättningsstatistik redovisar försäljningsutvecklingen i cirka 50 heminredningsbutiker vilka representerar en "uppräknad" omsättning på nära 200 miljoner kronor ($\frac{1}{3}$ av den totala marknaden). Resten av hemtextilierna säljs i den allmänna textilhandeln, i möbelfaffärer, i varuhus och via postorder. KI använder SS:s omsättningsindex för framskrivning av posten heminredningstextilier efter 1959, vilket är en riskabel metod, då specialaffärer och övriga försäljningsställen kan ha haft ganska olikartad omsättningsutveckling.

En indirekt metod att uppskatta omsättningen vore att betrakta möbler och hemtextilier som komplementära varor och att anta att en index över möbelförsäljningen skulle vara tillämplig även på hemtextilierna. En jämförelse för åren 1958—62 mellan möbelindex över omsättningen i heminredningsbutiker i tabell C:6 stöder en sådan tanke, även om avvikelsen 1958 är stor. Det skulle alltså för åren före 1959 vara möjligt att använda socialstyrelsens omsättningsindex för *möbler och mattor* för bestämning av hemtextiliernas utveckling.

Vi har funnit denna metod acceptabel för åren 1953—58, särskilt som den är förenlig med SS:s omsättningsindex över vävnader och sybehör sedan hänsyn tagits till försäljningsutvecklingen för tyger enligt FFI. Beträffande åren 1949—52 har vi antagit att omsättningsförändringarna varit ungefär lika stora som för textilförsäljningen i sin helhet dock med mindre utpräglad hamstrings- och realisationscykel. Som framgår av tabellen kommer en på detta sätt konstruerad omsättningsindex att ganska nära ansluta till KI:s, ehuru med två väsentliga undantag nämligen 1952 och 1957. För åren efter 1959 har vi emellertid accepterat KI:s omsättningsutveckling med vår beräknade nivå för 1958—59 som bas.

Prisutvecklingen

Vi skall här jämföra och diskutera tre typer av prisberäkningar:

(1) Socialstyrelsens, sedermera statistiska centralbyråns, konsumentprisindex, (2) partiprisindex och (3) IUI:s "gamla" prisindex.

IUI:s "gamla" index vad gäller åren 1948—55 är en s. k. "implicit" index, baserad på handels- och industrikommissionens kalkyler över tillförseln. I dessa redovisades nämligen konsumtionsvärden i såväl årets som fjolårets konsumentpriser, varför en prisindex kunnat beräknas genom enkel division mellan de båda konsumtionsvärdena. I princip är detta en tillfredsställande metod, frågan är bara hur riktiga och noggranna de grundläggande beräkningarna är. Det finns mycket som tyder på att man använde sig av fabrikspriserna och sålunda antog att förändringar i dessa också återspeglade konsumentprisändringarna. Detta antagande stämmer troligen någorlunda under "normala" förhållanden, men säkerligen inte alls under vissa av de här berörda åren. En analys av prisserierna för åren 1951—53 visar detta. Den stora skillnaden under dessa år mellan konsumentprisindex och IUI:s "gamla" index (se tabell C: 7) kan inte mer än till en del förklaras av ovanligt stora realisationer o. d.

Prisförändring 1951—52

	Konsumentprisindex	IUI:s "gamla" index
	%	%
Konfektion	+ 5	— 7
Trikå	— 3	— 16
Tyger och garner	+ 2	— 9

Partiprisindex har den avgörande svagheten att den inrymmer såväl halvfabrikat som färdiga varor. Vidare är partiprisindex i motsats till konsumentprisindex en fastbasindex, vilket för det föränderliga textilområdet är mindre lämpligt.

Det är givetvis naturligt att — för textil liksom för de flesta andra konsumtionsvarugrupper — använda SS:s respektive SCB:s konsumentprisindex, vilken efter diverse revisioner på 1950-talet också nu är av bättre kvalitet. Vi kommer i denna revidering att, inte utan tvekan, frånga IUI:s "gamla" prisindex och använda oss av ovannämnda konsument-

prisindex, dock med vissa justeringar. En bidragande orsak till vår ståndpunkt är att "implicita" index inte längre är tillgängliga.

Vad gäller *konfektionsvarugruppen* framgår av tabellen C:7 att SS:s och IUI:s reviderade överklädersindex överensstämmer tämligen väl mellan 1949 och 1953, men att den kraftiga prisnedgången mellan 1953 och 1956 i den snare inte har någon motsvarighet i SS:s prisserie. Då denna skillnad återfinns i IUI:s "gamla" implicita index och — såsom framgått av redogörelsen i kapitel 2 — betydande strukturförändringar skett i denna sektor, har vi ansett skäl föreligga att på denna punkt justera SS:s prisindex. Detta förfarande leder fram till ett indextal för 1960 på 124 i stället för 132 enligt IUI:s "gamla" index. Sänkningen av SS:s indextal motiveras av att detta inkluderar skrädderitjänster; om denna post utesluts blir som framgår indextalet 127 för 1960. För konsumtionsanalysens skull flyttas "skrädderiarbeten" till "tyger och garner".

För *trikåvarugruppen* har ett kinkigt indexproblem aktualiserats. Socialstyrelsen gjorde vid övergången till konsumentprisindex år 1955 en ny beräkning av trikåprisutvecklingen mellan 1949 och 1955 med hänsynstagande till de prissänkande effekterna av övergången till nylonstrumpor. Dessa varor var visserligen dyrare i inköp, men kvalitetsförbättringen ansågs vara väsentligt större än prisskillnaden. Härigenom kom man fram till indextalet 103 för 1955, att jämföras med indextalet 121 för 1954 enligt de gamla kalkylerna. Den prisnedgång som inträffade under åren 1949—55 har med hänsyn till denna kvalitetsförbättring kommit till uttryck vid omräkningarna, liksom vid justeringen av vårt "gamla" index för krisåren 1951—52. Vidare har som framgår beräknats en index för "andra" trikåvaror, som därefter sammanvägts till en index för trikåvaror, inklusive andra varor än strumpor och underkläder.

För gruppen *tyger och garner* uppvisas de mest disparata indexserierna: år 1960 var indextalen enligt olika källor följande.

Konsumentprisindex (SS/SCB)	141
Partiprisindex (KK/SCB)	119
IUI:s "gamla" index	104

Att IUI:s "gamla" index legat för lågt är ställt utom tvivel, men å andra sidan tyder även skillnaden mellan partiprisindex och SS:s index

på att denna senare kan ligga väl högt. Någon grund för att i detta fall frångå konsumentprisindex har vi dock inte haft.

Vad slutligen gäller *heminredningstextilier* accepterar vi utan ändringar nu liksom tidigare SS:s respektive SCB:s prisindex.

Volymutvecklingen

Konsumtionsvolymen är lika med konsumtionsutgiften dividerad med en prisindex. När serierna "konsumtion i löpande priser" och "prisindex" har beräknats — såsom skett i det föregående — är därmed också volymserierna givna. Det fordras därför ingen närmare redogörelse härför. Emellertid må framhållas att volymindex inte kan bli bättre än sin prisindex. Vi har tidigare pekat på de vanskligheter som föreligger vid konstruktionen av prisindex, och dessa gäller då naturligtvis volymberäkningarna.

De volymindex som framräknats på basis av IUI:s reviderade omsättnings- och prisindexserier, återges i tabell C: 8.

Bilaga A

Överkläderskonsumtionen 1949—65

Tabell A:1. Konsumtion i löpande priser, mkr

År	Privat konsumtion ^{a)}	Överkläder ^{b)}	Överkläder av ylle ^{b)}	Överkläder av annat än ylle ^{b)}
1949	17 944	777	666	111
1950	19 993	812	683	129
1951	22 421	919	741	178
1952	24 908	957	768	189
1953	25 942	1 056	812	244
1954	27 561	976	767	209
1955	29 362	1 135	851	284
1956	31 631	1 171	833	338
1957	33 298	1 217	845	372
1958	35 563	1 168	773	395
1959	37 408	1 235	758	477
1960	39 469	1 442	892	550
1961	42 195	1 539	898	641
1962	45 724	1 698	1 011	687
1963	49 408	1 888	1 151	737
1964	53 276	2 016	1 182	834
1965	58 209	2 234	1 274	960

Tabell A:2. Prisindex: 1949=100

År	Privat konsumtion ^{a)}	Överkläder ^{b)}	Överkläder av ylle ^{b)}	Överkläder av annat än ylle ^{b)}
1949	100	100	100	100
1950	102	102	102	103
1951	118	117	117	118
1952	127	126	127	122
1953	129	121	121	120
1954	129	116	116	117
1955	132	113	114	110
1956	139	113	115	110
1957	145	120	122	117
1958	150	129	134	119
1959	152	128	133	120
1960	157	134	140	125
1961	161	134	140	126
1962	168	142	149	133
1963	173	146	154	132
1964	179	150	159	138
1965	187	158	168	146

Källor: a) IUI:s konsumtionsundersökningar.
b) Föreliggande utredning.

Tabell A:3. Volymindex: 1949=100

År	Privat konsumtion ^{a)}	Överkläder ^{b)}	Överkläder ev ylle ^{b)}	Överkläder annat än ylle ^{b)}
1949	100	100	100	100
1950	107	103	101	113
1951	105	101	95	136
1952	108	98	91	141
1953	111	113	101	184
1954	118	108	99	161
1955	121	129	112	232
1956	125	133	109	278
1957	126	130	105	287
1958	131	117	87	299
1959	136	125	86	359
1960	138	139	96	397
1961	144	148	96	459
1962	149	154	102	465
1963	157	168	112	503
1964	164	174	112	544
1965	171	182	114	592

Källor: ^{a)} IUI:s konsumtionsundersökningar.
^{b)} Föreliggande utredning.

Tabell A.4. Konsumtion av överkläder 1949--65 i löpande priser, mkr

D = dam H = herr

År	Kosty- mer (H)	Blazers, kavajer (H)	Byxor (H)		Byxor (D)		Över- rockar (H)		Kappor (D)		Dräk- ter (D)	Jackor (H)		Jackor (D)		Klänning- ar (D)		Kjolar (D)	
	ylle	ylle	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra
1949	229	9	55	7	7	3	85	11	189	7	36	5	11	11	3	33	67	7	2
1950	229	9	49	9	10	3	70	17	209	10	45	6	11	18	5	31	73	7	1
1951	217	14	65	10	16	5	88	22	218	23	64	10	21	13	11	24	88	10	2
1952	241	14	66	18	23	9	75	24	203	21	70	17	20	15	10	28	83	14	4
1953	237	21	71	21	23	13	86	28	211	28	96	18	21	17	17	16	105	13	10
1954	221	31	78	13	22	10	67	21	180	27	102	16	12	18	9	17	107	15	11
1955	241	33	99	24	29	13	64	41	191	36	101	25	16	23	14	29	122	17	17
1956	241	41	102	33	34	11	62	46	167	55	98	21	22	23	16	26	135	20	20
1957	235	48	113	48	39	18	63	51	168	63	82	20	23	22	18	23	137	22	15
1958	220	53	93	41	25	19	49	53	171	75	80	10	27	12	20	34	147	24	15
1959	204	60	105	51	26	19	48	59	173	86	65	5	39	7	32	42	170	33	24
1960 ^{a)}	230	77	131	71	36	25	50	55	200	93	63	6	52	15	34	38	187	46	34
1961	216	90	127	75	34	26	57	82	218	111	46	10	52	17	39	37	218	47	40
1962	249	94	117	85	43	40	68	98	284	104	37	10	53	17	39	54	229	37	39
1963	292	92	128	96	70	43	91	92	328	87	34	10	75	16	40	54	261	37	42
1964	321	72	150	115	60	54	98	84	321	91	40	16	76	18	40	54	326	34	49
1965	327	85	162	133	62	42	104	89	302	97	70	31	93	33	40	59	403	38	63

e) Inklusive varuskatt fr. o. m. 1/1 1960.

Tabell A.5. Konsumtion i plagg per person

D = dam, per kvinnlig invånare H = herr, per manlig invånare

År	Kosty- mer (H)		Kava- jer (H)		Byxor (H)		Byxor (D)		Över- rockar (H)		Kappor (D)		Dräk- ter (D)		Jackor (H)		Jackor (D)		Klän- ningar (D)		Kjolar (D)	
	ylle	ylle	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra	ylle	andra
1949	0,44	0,04	0,48	0,12	0,07	0,05	0,18	0,05	0,37	0,03	0,08	0,04	0,11	0,06	0,03	0,10	0,38	0,06	0,02			
1950	0,42	0,03	0,38	0,13	0,08	0,06	0,14	0,07	0,41	0,04	0,09	0,04	0,10	0,08	0,04	0,09	0,45	0,06	0,01			
1951	0,45	0,05	0,46	0,18	0,12	0,07	0,15	0,07	0,35	0,07	0,12	0,05	0,15	0,06	0,07	0,08	0,47	0,08	0,02			
1952	0,37	0,05	0,44	0,18	0,16	0,09	0,13	0,08	0,31	0,06	0,13	0,08	0,15	0,06	0,07	0,06	0,42	0,10	0,05			
1953	0,38	0,07	0,52	0,31	0,16	0,16	0,15	0,11	0,36	0,08	0,17	0,10	0,18	0,07	0,12	0,06	0,56	0,11	0,10			
1954	0,34	0,11	0,61	0,27	0,18	0,13	0,11	0,07	0,31	0,07	0,17	0,10	0,10	0,10	0,08	0,07	0,61	0,13	0,13			
1955	0,34	0,10	0,67	0,25	0,20	0,10	0,10	0,11	0,32	0,11	0,17	0,12	0,10	0,11	0,09	0,08	0,63	0,14	0,19			
1956	0,34	0,12	0,72	0,41	0,24	0,13	0,11	0,12	0,28	0,17	0,15	0,11	0,14	0,11	0,10	0,10	0,67	0,17	0,20			
1957	0,32	0,12	0,74	0,59	0,26	0,21	0,10	0,13	0,27	0,17	0,12	0,10	0,14	0,10	0,12	0,08	0,64	0,18	0,18			
1958	0,26	0,13	0,63	0,55	0,17	0,24	0,08	0,15	0,24	0,18	0,11	0,05	0,15	0,06	0,11	0,10	0,67	0,19	0,18			
1959 ^{a)}	0,24	0,14	0,60	0,72	0,19	0,30	0,07	0,15	0,25	0,20	0,09	0,03	0,27	0,03	0,15	0,11	0,77	0,25	0,23			
1960	0,24	0,16	0,66	0,90	0,23	0,32	0,06	0,14	0,26	0,22	0,08	0,05	0,30	0,07	0,15	0,10	0,84	0,33	0,29			
1961	0,22	0,18	0,64	0,85	0,20	0,30	0,07	0,21	0,28	0,27	0,06	0,08	0,31	0,07	0,17	0,10	1,00	0,35	0,27			
1962	0,23	0,18	0,54	0,90	0,22	0,35	0,07	0,27	0,34	0,31	0,04	0,08	0,26	0,09	0,17	0,13	0,93	0,25	0,26			
1963	0,26	0,17	0,54	0,97	0,33	0,37	0,10	0,26	0,39	0,30	0,03	0,06	0,30	0,07	0,16	0,15	1,00	0,24	0,32			
1964	0,27	0,10	0,63	1,14	0,28	0,43	0,10	0,22	0,34	0,28	0,04	0,06	0,34	0,07	0,15	0,12	1,29	0,22	0,35			
1965	0,27	0,13	0,64	1,23	0,28	0,36	0,10	0,20	0,30	0,25	0,06	0,11	0,35	0,11	0,13	0,13	1,27	0,24	0,39			

^{a)} Fr. o. m. 1959 inkluderas nettot av utrikeshandeln.

Bilaga B

Beklädnadskonsumtionen 1949—65

Tabell B:1. Konsumtion i löpande priser, mkr

År	Tyger, garn och skrädderl- arbeten	Över- klä- der	And- ra klä- der	Summa klä- der	Skor och sko- repara- tioner	Hands- kar, para- plyer, väs- kor	Summa bekläd- nads- varor
1949	400	940	959	2 299	390	160	2 849
1950	430	983	1 061	2 474	450	160	3 084
1951	410	1 107	994	2 511	460	182	3 153
1952	405	1 173	1 127	2 705	510	188	3 403
1953	390	1 271	1 008	2 669	515	203	3 387
1954	380	1 205	1 112	2 697	530	205	3 432
1955	380	1 402	1 015	2 797	570	207	3 574
1956	405	1 477	1 046	2 928	600	215	3 743
1957	410	1 539	1 033	2 982	645	233	3 860
1958	420	1 503	1 060	2 983	645	265	3 893
1959	440	1 584	1 075	3 099	675	283	4 057
1960	450	1 797	1 008	3 255	725	301	4 281
1961	465	1 963	1 164	3 592	801	328	4 721
1962	510	2 180	1 252	3 942	823	342	5 107
1963	570	2 457	1 333	4 360	877	360	5 597
1964	595	2 646	1 482	4 723	922	388	6 033
1965 (prel.)	620	2 896	1 439	4 955	960	371	6 286

Tabell B:2. Index över konsumtion i löpande priser: 1949=100

1949	100	100	100	100	100	100	100
1950	107	105	111	108	115	100	108
1951	102	118	104	109	118	114	111
1952	100	125	118	118	131	118	119
1953	97	135	105	116	132	127	119
1954	94	128	116	117	136	128	120
1955	94	149	106	122	146	129	125
1956	100	157	109	127	154	134	131
1957	102	164	108	130	165	146	135
1958	105	160	111	130	165	166	137
1959	109	169	112	135	173	177	142
1960	112	191	105	142	186	188	150
1961	116	209	121	156	205	205	166
1962	127	232	131	171	211	214	179
1963	142	261	139	190	225	225	196
1964	148	281	155	205	236	243	212
1965 (prel.)	154	308	150	216	246	232	221

Tabell B:3. Volymindex: 1949=100

År	Tyger, garn och skrädderiarbeten	Överkläder	Andra kläder	Summa kläder	Skor och sko-reparationer	Handskar, paraplyer, väskor	Summa beklädnadsvaror
1949	100	100	100	100	100	100	100
1950	104	103	107	105	113	100	106
1951	83	101	90	93	85	94	92
1952	80	100	101	97	95	94	96
1953	76	113	94	99	101	102	99
1954	74	111	99	100	103	104	101
1955	73	134	90	105	109	114	106
1956	75	140	93	109	112	109	110
1957	73	140	97	110	116	121	112
1958	74	129	102	108	115	136	111
1959	75	137	104	113	118	143	115
1960	73	149	99	115	118	141	117
1961	75	164	114	127	128	151	129
1962	77	173	124	136	127	161	136
1963	81	193	135	149	135	169	148
1964	80	203	151	160	140	171	158
1965 (prel.)	75	213	153	164	143	156	161

Tabell B:4. Prisindex: 1949=100

1949	100	100	100	100	100	100	100
1950	103	101	103	102	102	100	102
1951	123	117	116	117	138	121	120
1952	127	124	117	121	138	124	124
1953	128	119	112	118	131	125	120
1954	129	115	117	118	132	123	120
1955	130	112	117	116	134	114	118
1956	135	112	117	116	137	123	120
1957	140	117	112	118	142	120	121
1958	143	124	108	120	144	122	123
1959	147	123	107	120	147	124	124
1960	154	128	106	123	158	134	129
1961	156	127	107	123	161	136	129
1962	166	134	105	126	166	133	132
1963	177	136	103	127	166	133	132
1964	187	139	102	129	169	142	134
1965 (prel.)	207	145	98	131	172	149	137

Bilaga C

Textilkonsumtionen 1949—65

Tabell C:1. Omsättningsindex enligt olika källor

År	Årliga förändringar					Index 1949=100				
	KI	KK/ SCB	SS ^{a)}	SS ^{b)} just.	FFI	KI	KK/ SCB	SS ^{a)}	SS ^{b)} just.	FFI
1949						100	100	100	100	100
1950	+4,7	(+ 1,8)	+6	+7	+8	105	106 ^{d)}	106	107	108
1951	+2,8	+ 4,7	+1 ^{c)}	+2	+2	108	111	107	109	110
1952	+5,8	+ 6,3	+7	+8	+6	114	117	114	118	117
1953	+3,4	— 0,7	—3	—2	—1	118	116	111	115	116
1954	+0,3	+ 0,2	—1	±0	+1	118	117	110	115	117
1955	+3,5	+ 3,5	+1	+2	+3	122	121	111	118	121
1956	+4,4	+ 4,4	+1	+2	+4	128	127	113	120	126
1957	+4,4	+ 5,5	+1	+2	+3	133	134	114	122	130
1958	+2,9	+ 2,8	±0	±0	±0	137	137	114	122	130
1959	+5,7	+ 4,3	+5	+5	+6	145	143	117	128	138
1960	+7,8	+ 7,9	+4	+4	+4	156	155	122	133	144
1961	+9,8	+11,5	+9	+9	+5	171	172	132	145	151
1962	+6,8	+10,4	+7	+7	+1	183	190	141	155	152
1963	+6,7	+ 5,2	—	—	+3	195	200	—	—	156
1964	+8,3	+ 5,9	—	—	+6	212	212	—	—	165
1965	+7,0	+ 6,1	—	—	+2	226	225	—	—	168

a) Inklusive skinn- och pälsbutiker samt skrädderier, men exklusive heminredningsbutiker och varuhus (1958—62 dock inklusive varuhus och heminredningsbutiker samt exklusive skinn- och pälsbutiker).

b) Anger beräknad förändring om veruhusen inkluderas. Skillnaden mellan ökningstalen med respektive utan veruhus var 1960—62 1 procentenhet och 1958—59 mindre än 1 procentenhet. För åren 1950—57 har skillnaden antagits vara 1 procentenhet.

c) Exklusive skinn- och pälsbutiker. Dessa syns ha påverkat index endast år 1951.

d) P. g. a. bristande jämförbarhet mellan 1949 och 1950 års beräkningar använder vi i stället SS:s indextal för detta år och bygger därefter på med KK:s egna ökningstal.

Tabell C:2. Beräkning av tillförsel och konsumtion: konfektion, mkr

År	Produktion			Import			Export			Tillförsel, totalt				Privat konsumtion			
	Över- klä- der a)	Övrig konfek- tion b)	Totalt	Över- klä- der	Övrig konfek- tion	Totalt	Övr- klä- der	Övrig konfek- tion	Totalt	Till marknadspris c)				IUI:s rev. e)		KI	
										Mkr	Index	Just. index d)	3-årsme- deltal (just. index)	Mkr	Index	Mkr	Index
1949	654	168	822			14		1	835	1 210	100	100	100	1 265	100	1 141	100
1950	668	177	845			29		7	867	1 257	104	104	108	1 365	108	1 090	96
1951	825	204	1 029			48		5	1 072	1 554	129	120	113	1 400	111	1 115	98
1952	762	173	935			34		8	961	1 393	115	115	120	1 555	123	1 417	124
1953	866	183	1 049			55		8	1 096	1 589	131	125	120	1 540	122	1 386	121
1954	814	180	994			65		8	1 051	1 524	126	121	128	1 565	124	1 393	122
1955	885	199	1 084			73		9	1 148	1 665	138	132	129	1 630	129	1 495	131
1956	910	203	1 113			73		10	1 176	1 705	141	135	134	1 690	134	1 551	136
1957	919	203	1 122			78		17	1 183	1 715	142	136	135	1 705	135	1 612	141
1958	884	201	1 085			88		18	1 155	1 675	139	133	134	1 680	133	1 632	143
1959	915	178	1 093	55	36	91	21	4	1 159	1 680	139	133	137	1 730	137	1 719	151
1960	997	168	1 165	67	46	113	33	8	1 237	1 855	153	147	148	1 840	145	1 845	162
1961	1 098	167	1 265	80	49	129	42	10	1 342	2 067	171	164	163	2 040	161	—	—
1962	1 140	156	1 296	102	53	155	53	12	65	1 386	2 245	186	179	180	2 250	178	—
1963	1 213	169	1 382	126	61	187	60	15	75	1 494	2 480	205	197	197	2 450	194	—
1964	1 303	209	1 512	142	71	213	73	22	95	1 630	2 738	226	217	215	2 685	212	—
1965 (prel.)	.	.	1 557	182	73	255	82	24	106	1 706	2 900	240	230	226	2 825	223	—

Statistiska nummer eller rubriker

1949—	e)	b)		841-05	=
1958				841-19	
1959—	61.01— 61.02	61.03— 61.11	=	=	=

a) Herr- och posekonfektion.
Dam- och flickkonfektion.
Barnkonfektion.

d) Antaget att industrins och handelns pris-
föruster 1951 och 1953 motvarar 9 re-
spektive 6 indexenheter; indexserien
fr. o. m. 1954 nivåsänkt 4%.

b) Skjortor, pyjamas, underkläder.
Andra konfektions- och beklädnadsartik-
lar.

e) Inklusiva lagerförändringar i handeln.

c) Partipris plus pålägg enligt priskontroll-
nämnden respektive statens pris- och
kartellnämnd (SPK). Omsättningskatt in-
räknad.

Tabell C:3. Beräkning av tillförsel och konsumtion: triå, mkr

Ar	Produktion			Import			Export			Tillförsel							Privat konsumtion			
	Strum- por, under- kläder	Andra trikå- varor	Sum- ma	Strum- por, under- kläder a)	Andra trikå- varor	Sum- ma	Strum- por, under- kläder	Andra trikå- varor	Sum- ma	Till partipris, mkr			Till marknadsprisb)				IUI:s re- videring c)		KI	
										Strum- por, under- kläder	Andra trikå- varor	Sum- ma	Mkr	Index	Just. index d)	3-års- medel- tal (Just. Index)	Mkr	Index	Mkr	Index
1949	207	51	258	39	0	40	1	—	1	245	51	297	431	100	100	—	430	100	444	100
1950	197	50	247	65	1	66	7	1	9	255	50	305	442	103	103	108	465	108	449	101
1951	234	65	299	93	2	95	6	1	7	321	66	387	561	130	120	109	475	111	462	104
1952	184	67	251	59	3	62	5	1	5	238	69	308	446	103	103	117	515	120	454	102
1953	213	81	294	101	9	110	3	1	4	311	89	400	580	135	130	120	515	120	550	124
1954	210	83	293	87	12	99	4	1	5	293	94	387	561	130	127	127	525	122	518	117
1955	190	88	278	91	16	107	4	2	5	277	102	380	551	128	125	128	540	126	500	113
1956	202	97	299	89	21	110	4	2	6	287	116	403	584	135	132	134	565	132	558	126
1957	219	107	326	100	25	125	5	3	7	314	129	444	644	149	146	139	595	139	597	134
1958	197	111	308	97	20	117	4	3	7	290	128	418	606	141	138	142	610	142	604	136
1959	217	105	322	79	40	119	3	6	9	293	139	432	626	145	142	151	665	155	691	156
1960	252	120	372	94	64	158	6	7	13	340	177	517	769	178	174	167	710	165	763	172
1961	262	136	398	85	73	158	12	10	22	335	199	534	812	188	184	190	815	190	—	—
1962	274	156	430	92	89	181	16	14	30	350	231	581	927	215	211	211	900	209	—	—
1963	289	176	465	98	114	212	20	18	38	367	272	639	1 043	242	237	238	1 010	235	—	—
1964	308	205	513	112	138	251	27	26	53	393	317	710	1 173	272	267	259	1 100	256	—	—
1965 (prel.)	.	.	489	120	167	287	26	28	54	.	.	722	1 209	280	274	272	1 155	269	—	—

Statistiska nummer

1949—	1422—	1442—	1092—	1152—	=	=
1958	1441	1446	1104	1153	=	=
1959—	60.03—	60.02,	=	=	=	=
	60.04	05.06,				
		60.06.10				

a) T. o. m. 1958 inkluderas även konfektio-
nerade underkläder (t. ex. skjortor), där-
emot icke koresetter o. d. 1959 var expor-
ten härav 9 miljoner kronor och impor-
ten 2 miljoner kronor.

b) Se not c tabell C:2.

c) Inklusiva lagerförändringar i handeln.

d) Antaget att Industrins och handelns pris-
föruster 1951 och 1953 uppgick till 10
respektive 5 enheter; Indexserien fr. o. m.
1954 nivåänkt 2 %.

Tabell C:4. Beräkning av tillförsel och konsumtion: hattar och mössor inklusive päls- och skinnmössor, mkr

År	Produktion	Import	Export	Tillförsel		Privat konsumtion			
				Till parti-pris	Till konsument-prisa)	IUI:s revideringb)		KI	
						Mkr	Index	Mkr	Index
1949	44	—	—	44	65	115	100	79	100
1950	40	16	—	56	80	120	104	91	115
1951	46	20	—	66	95	120	104	84	106
1952	45	13	—	58	85	125	109	91	115
1953	51	20	—	71	100	125	109	98	124
1954	51	18	—	69	100	125	109	98	124
1955	54	20	—	74	105	125	109	96	122
1956	56	19	—	75	110	125	109	89	113
1957	52	18	—	70	100	125	109	87	110
1958	50	19	—	69	100	125	109	87	110
1959	58	18	3	73	105	130	113	76	96
1960	63	19	5	77	116	145	126	91	115
1961	71	20	10	81	125	155	135	—	—
1962	78	20	14	84	136	165	143	—	—
1963	88	23	11	100	166	200	174	—	—
1964	94	25	12	107	180	220	191	—	—
1965									
(prel.)	94	26	11	109	185	225	195	—	—

Statistiska nummer			
1949—58	c)	841-08	=
		841-11	=
1959—	65.03—		=
	65.06		=

a) Se not. c i tabell C:2.

b) Inklusive lagerförändringar i handeln.

c) 1622—1632 (./ 1628)

1673

1682

Tabell C:5. Beräkning av konsumtionen av beklädnadstyger, mkr

År	Omsättningsförändringar, %			Privat konsumtion			
	FFI meter- varor	SS, väv- nader, sybehör	KI	IUI:s revidering		KI	
				Mkr	Index (=FFI)	Mkr	Index
1949				225	100	394	100
1950	+ 8	+ 6	+ 30	245	108	514	130
1951	—6	+ 1	+ 8	230	102	557	140
1952	—5	+ 4	—35	215	96	363	91
1953	—8	—4	+ 2	200	89	371	93
1954	—3	—2	+ 11	195	86	411	103
1955	—1	+ 1	+ 6	190	85	436	109
1956	+ 4	+ 1	+ 2	200	88	444	111
1957	+ 1	—	— 2	200	89	436	109
1958	± 0	—	+ 12	200	89	490	122
1959	+ 7	—	—15	215	96	416	104
1960	—3	—	+ 13	210	93	468	118
1961	+ 4	—	—	220	97	—	—
1962	+ 2	—	—	225	99	—	—
1963	+ 6	—	—	240	106	—	—
1964	+ 5	—	—	250	111	—	—
1965	+ 4	—	—	260	116	—	—

Tabell C:6. Beräkning av tillförsel (delgrupp) och konsumtion: hemtextilier, mkr

År	Produktion			Import		Export			Tillförsel				Privat konsumtion								
	Filter	Mattor	Sängkläder (kuddar, madrasser, täcken)	Filter	Met-tor Säng-kläder	Filter	Met-tor Säng-kläder	Till partipris			Till konsumentpris ^{b)}		IUI:s revl-dering ^{c)}		KI						
								Filter	Met-tor	Säng-kläder	Totalt	Totalt	Index	Mkr	Index	Mkr	Index				
1949		21	25		9	—		—	30	25	—	—	100	320	100	369	100				
1950		18	26		23	—	1	—	41	26	—	—	114	345	107	393	107				
1951		20	22	34	32	—	1	—	20	54	34	108	155	112	355	111	409	111			
1952		21	19	31	26	—	1	—	21	44	31	95	140	99	380	118	460	125			
1953		24	26	36	35	—	1	—	24	60	38	123	180	128	380	118	475	129			
1954		20	26	40	31	1	2	—	20	54	44	118	170	122	390	122	476	129			
1955		18	24	41	29	1	1	—	18	52	46	117	170	121	385	121	475	129			
1956		21	27	38	26	1	2	—	21	51	47	120	175	124	390	122	489	133			
1957		25	30	49	30	1	2	—	25	58	49	132	190	137	415	129	541	147			
1958		22	28	51	31	1	2	—	22	58	52	132	190	137	430	134	550	149			
1959		22	33	56	1	36	2	2	—	22	68	58	147	215	152	500	156	642	174		
1960		20	42	55	1	41	2	2	3	—	20	81	57	158	237	171	510	159	664	180	
1961		20	47	69	1	43	3	2	3	—	20	86	71	177	273	197	605	189	778	211	
1962		22	53	79	2	50	2	2	5	1	22	98	80	200	324	234	650	203	841	228	
1963		26	68	85	3	62	2	2	7	2	26	123	84	234	388	280	705	220	916	248	
1964		23	78	96	3	75	2	2	9	2	23	145	96	264	442	319	800	250	1 034	280	
1965																					
(prel.)		23	82	100	3	101	3	2	9	3	25	174	100	298	506	365	830	259	1 067	289	

Statistiska nummer

1949—	1385:2	1387:2,	1389:4,	(1617:1—4a)																		
1958		1402:09,	1402:17,	1750:1,	2113:2	=	999,	1001-08	1136-37	=	=	=										
1959—	62.01	58.01—	58.02	94.04	./101,	=																
					109																	

a) 1949—58 ingår ej 1617:4 (skumgummivvror). För åren 1953—58 har produktionen av dessa varor beräknats till respektive 2, 3, 5 och 8 miljoner kronor. Dessa belopp ingår i tillförselvärdet, men ej i denna kolumn.

b) Se not. c tabell C:2.

c) Inklusive lagerförändringar i handeln.

Tabell C:7 Prisindex: 1949=100

År	Konfektion				Triå			Tyger, garn			Hem- tex- tillier
	SS/ SCB (inkl. skräd- deri- arb.)	IUI:s "gam- la" index	IUI Över- klä- der	IUI (exkl. skräd- deri- arb.)	SS/ SCB Under- kläder, strum- por	IUI:s "gam- la" index	IUI (inkl. andra trikå- varor)	SS/ SCB	Parti- pris (ty- ger ^a)	IUI (inkl. skräd- deri- arb.)	SS/ SCB
1949	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1950	102	101	102	102	105	100	104	104	109	103	101
1951	118	127	117	118	115	119	115	125	147	123	122
1952	124	118	126	124	112	100	114	128	119	127	122
1953	120	118	121	119	108	103	109	126	115	128	119
1954	121	113	116	120	105	101	106	129	116	129	119
1955	120	112	113	118	103	97	106	128	115	130	121
1956	121	110	113	118	101	92	105	128	116	135	123
1957	123	113	120	120	99	95	104	133	125	140	126
1958	127	118	129	123	97	93	104	134	117	143	129
1959	127	119	128	123	96	86	103	137	117	147	130
1960	132	119	134	127	97	88	104	140	119	154	134
1961	133	—	134	127	96	—	102	141	121	156	136
1962	137	—	142	130	98	—	104	150	123	166	142
1963	138	—	146	130	98	—	104	160	126	177	146
1964	140	—	150	131	98	—	104	169	130	187	150
1965	146	—	158	133	99	—	105	179	134	207	155

a) Garnernas vikt är bara 12 % av tyger och garn, varför tygindex faller utslaget och en sammanvägning är därför icke nödvändig.

Tabell C:8. Textilkonsumtionen. Resultat av IUI:s revidering

År	Konfek- tion	Tri- kå	Hattar, mössor	Tyger, garner och skräd- deriarb.	Hem- tex- tillier	Totalt
Löpande priser, mkr						
1949	1 265	430	115	400	320	2 530
1950	1 365	465	120	430	345	2 725
1951	1 400	475	120	410	355	2 760
1952	1 555	515	125	405	330	2 930
1953	1 540	515	125	390	380	2 950
1954	1 565	525	125	380	390	2 985
1955	1 630	540	125	380	385	3 060
1956	1 690	565	125	405	390	3 175
1957	1 705	595	125	410	415	3 250
1958	1 680	610	125	420	430	3 265
1959	1 730	665	130	440	500	3 465
1960	1 840	710	145	450	510	3 655
1961	2 040	815	155	465	605	4 080
1962	2 250	900	165	510	650	4 475
1963	2 450	1 010	200	570	705	4 935
1964	2 685	1 100	220	595	800	5 400
1965 (prel.)	2 825	1 155	225	620 ^{a)}	830	5 655
Index: 1949 = 100						
1949	100	100	100	100	100	100
1950	108	108	104	107	107	108
1951	111	111	104	102	111	109
1952	123	120	109	100	118	116
1953	122	120	109	97	118	117
1954	124	122	109	94	122	118
1955	129	126	109	94	121	121
1956	134	132	109	100	122	125
1957	135	139	109	102	129	128
1958	133	142	109	105	134	129
1959	137	155	113	109	156	137
1960	146	165	126	112	159	144
1961	161	190	135	116	189	161
1962	178	209	143	127	203	177
1963	194	236	174	142	220	195
1964	213	256	191	148	250	213
1965 (prel.)	223	269	195	154	259	224

a) Därav tyger 260 mkr och garner 111 mkr.

Konfek- tion	Tri- kå	Hattar, mössor	Tyger, garner och skräd- deriarb.	Hem- tex- tilier	Totalt
Volymindex: 1949 = 100					
100	100	100	100	100	100
106	104	104	104	107	105
94	96	99	83	91	92
99	105	100	80	84	95
102	110	98	76	100	99
103	115	96	74	103	100
109	118	93	73	99	103
113	125	90	75	99	106
112	133	85	73	103	107
108	137	84	74	104	106
111	150	89	75	120	112
115	159	94	73	119	115
127	186	98	75	139	129
137	201	99	77	143	137
149	226	119	81	151	150
162	246	125	80	167	162
168	256	122	75	167	166
Prisindex: 1949 = 100					
100	100	100	100	100	100
102	104	100	103	101	102
118	115	105	123	122	118
124	114	109	127	122	122
119	109	111	128	119	118
120	106	114	129	119	118
118	106	117	130	121	117
118	105	122	135	123	118
120	104	127	140	126	120
123	104	130	143	129	122
123	103	128	147	130	122
127	104	134	154	134	125
127	102	137	156	136	125
130	104	145	166	142	129
130	104	146	177	146	130
131	104	153	187	150	132
133	105	161	207	155	135

SUMMARY

Consumption of clothing: new analysis and a forecast for 1975

Chap. 1. Introduction

The consumption of textiles in 1931—55 was analysed and forecasts for 1965 were given in two IUI studies published in 1957 and 1958¹). In the present study the question is asked how the forecasts made in 1957 have turned out. The general answer is that the overall picture of development from the first studies was correct. The textile boom after the war and during the Korean crisis was followed by stagnation of consumption and by difficulties for the textile industry. It was often remarked in those years that stagnation would be a lasting feature of the textile market. In contrast to this, the IUI studies prognosticated expansion and changes as the results of higher standards of living; or more specifically the resumption of quantitative growth for ready-made goods, diversification and quality variation inside groups, the growing importance of use-properties, the penetration of the light clothing industry, the continued advance of the new man-made fibres and the counter-attack of the traditional textile materials

As to the numerical forecasts, the answer cannot be given as easily. There are some difficulties in measuring reality, and every comparison over long periods is doubtful for complex consumption groups like textiles. Some changes in the statistical material have also appeared, and continuous inflation puts some exacting demands on the technique of

¹) J. Ekström, *Den textila konsumtionen* (Consumption of Textiles), IUI, Uppsala 1958.

R. Bentzel and others, *Den privata konsumtionen i Sverige 1931—65* (Private Consumption in Sweden, 1931—65), IUI, Uppsala 1957.

measurement. Some of these complications are dealt with later on in the present study. The outturn of the forecasts of 1957 for clothing is briefly described as follows: hosiery and knitwear have expanded much *more*, ready-made clothing much *less* than forecasted, and the growth of total consumption was somewhat overstated. This is attributed to two factors. Firstly: prices have operated more directly than expected, as a great many new products in lower price ranges were introduced besides the traditional types of goods. The price indices do not take into account this broadening of the variety available to the consumer. Secondly: new techniques have been introduced into the knitwear industry, and this gave a very strong upswing to the knitwear market, paralleled as it was by a fall in relative prices. This affected negatively the traditional markets of the garment industry.

In the present study, improvements of method have been made on three points: (1) The statistical material has been completely revised (for methods, see Appendix: for general results, see Diagram 22). (2) Sub-groups have been rearranged into "consumption groups" instead of the "production groups" used earlier (regarding this problem, see Chap. 2). (3) The income and price elasticities used in the projection models have been based on new analyses of time series for the post-war period.

Chap. 2. Consumption of ready-made outerwear

The heavy garment industry during the 1950's encountered marketing difficulties that contrasted with the steady expansion during the 1930's and 40's. This chapter concerns the following *sewn* articles (thus including the greater part of this industry's production lines): men's and women's overcoats, men's complete suits, women's tailormades, separate jackets and trousers, women's skirts and dresses. Consumption is measured in *quantities* (number of dresses), in *volume* (market value deflated with price index) and in *quality* (volume/quantity). Throughout the study, articles of wool etc. and articles of cotton etc. are shown separately (classification follows the Brussels nomenclature, *i. e.* wool = articles

containing 50% and more of wool fibres; so the man-made fibres are in principle to be found in the groups of cotton etc.).

Diagram 1 shows development during 1949—65 in quantitative indices. The whole sector grew in 1949—60 by 25 % and again by 25% in 1960—65; the years 1957—59 show a quantitative decline. The cotton etc. group grew considerably during the whole period (12 % per year during the 1950's). The wool etc. group grew little up to 1955, after which it declined by 20 %, and the resumed growth during 1960—65 just brought it back to the level of 1949. Differences as to men's and women's garments are shown in Diagram 2. Volume and quality indices are given in Diagrams 6 and 7 for articles of wool etc. resp. cotton etc. For wool the total growth in 1949—65 was only 15 % by volume; for cotton, quantitative and volume growth were parallel and considerable during the whole period. Analyses of special articles show that consumption grew towards fewer but more expensive suits and that this tendency was balanced by higher consumption of separate and more expensive jackets and more but less expensive trousers; during the 1960's this trend has been somewhat reversed.

The present analysis is focused on the influence on consumption of *income* and *prices*. In Diagrams 10 and 11, consumption of outerwear of wool and cotton respectively is related to income. For wool no perceptible connection can be found, which indicates that the "natural" interrelationship has been disturbed by some other factor. For cotton the interaction is very good and indicates an income elasticity (E) of 4 to 5. This is a growth pattern usually found during the earlier phase of introduction of new goods onto the market; the slight fall in the growth rate noticed after 1960 is another part of such a process.

In Diagrams 12 and 13, the data have been rearranged by taking together men's and women's outerwear respectively (*i. e.* without regard to raw materials). In spite of a considerable spread, these diagrams establish a certain relation between consumption and income growth (for the period 1949—65, the approximate value $E \approx 0.9$ for men's and $E = 1.4$ for women's outerwear).

However, price changes also operated during the period (see Diagram

14). But the relation between prices for wool and cotton garments was responsible for the growth of cotton and the stagnation of wool. (Only during 1957—60 did the prices for wool evolve in a “negative” sense.) In relation to *all* consumer prices, both groups show, however, a relative decline during the period; so the growth in consumption must partly be due to these price changes (a combined income/price analysis gives $E = 0.9$ and $e = -0.2$ for men's outerwear, $E = 1.3$ and $e = -0.3$ for women's outerwear). But the consumption trends cannot in any exhaustive way be explained by referring to income and price changes. As indicated in Diagram 15 a great spread exists between the prices of wool and cotton articles having basically the same use. It seems arguable that these price *differences* have encouraged the substitution of cotton articles for wool articles in every field where the consumer has had a choice. And during the 1950's new articles of cotton and synthetics were widely introduced into the market. From the consumer's point of view, the price difference was deemed too big to account for the differences in quality that might very well have existed between the two types of garments. The analysis ends by suggesting that the introduction of the new types of garments was the decisive factor in the consumption changes for outerwear during the period under study.

Chap. 3. Consumption of clothing during the post-war period

The consumption group under study was divided into the following subgroups, arranged to permit appropriate statistical analysis (values 1965 in mill. Sw. Kr.): shoes and repairs (960), clothing accessories (371), handknitting yarns and piece goods incl. tailoring (620), sewn and knitted outerwear (2896), sewn and knitted underwear (1439), which together give the total of clothing (6286).

The long-term perspective on clothing consumption is given in Diagram 16. Since the first world war, clothing consumption has increased in volume at about the same rate as real income; the relative growth rate

was somewhat higher in the 1930's and somewhat lower in the 1950's. Ready-made (sewn) clothing expanded in the years 1931—65 by about 30 %, and the hosiery/knitwear group 50 % faster than income. The expansion concerned particularly men's ready-mades in the 1930's, women's ready-mades in the 1940's and 50's, and knitted outerwear in the period after 1955.

The first part of the 1950's was dominated by a recoil effect from the textile boom of the Korean war. The consumption volume of clothing was recovered in 1955 (not until 1959 counted per capita). Diagram 17 shows the growth pattern for subgroups. The rapid expansion of the hosiery/knitwear group has to be emphasized inside that group, knitted outerwear was the expansive element. Table 2 gives figures in some detail about the changing consumption pattern for special garments.

The previous IUI studies were based on analysis of time series for 1931—55. In the present study, clothing consumption figures for the post-war period have been analysed with reference to income and price changes, using the same models as in Chap. 2 (for the model used, see note, page 64). The estimates of the income and price elasticities obtained (E and e) are given in Table 3. We may note that the estimate for the total clothing consumption is $E = 1.01$, which is clearly lower than for the period 1931—55 (1.38).

The chapter ends with an ex post control of the forecasts for 1965 made in 1957. Results are shown in Diagram 19 (for values of E and e used in the models, see Table 4). The plotting of the model values against the real consumption figures shows that the expansion of clothing consumption was somewhat overstated in the forecasts (according to the model, +65 % as compared with a real change of +50 %; the income and price assumptions for 1955—65 being a little too high, the prognosticated increase was +60 %). The overestimate refers specially to the ready-made garments subgroup. It is, however, balanced to a considerable degree by an underestimate for the hosiery/knitwear group. If these two subgroups are taken together (see diagram) the correspondence between model and outcome is acceptable — with one reservation: the marked lag that appeared for the ready-mades group during 1957—60 has not been compensated for. This may be explained — as has been shown in Chap.

2 — by the impact of the new (and cheaper) types of light ready-mades of cotton and synthetics. Methodological note: subgrouping on a production and/or raw material basis is not appropriate for forecasting purposes.

Chap. 4. A new forecast for clothing consumption

Methods and models used are generally the same as in the earlier IUI consumption forecast. However, the statistical series for 1949—65 has been thoroughly revised and the grouping of the sub-series remade according to the model control results described in Chap. 3.

The following introductory remarks are given. Firstly: the forecast given for 1975 is not a projection of the trends from the 1950's. The assumptions concerning population, income and price changes are based on available separate studies, for the period 1965—75, of the Swedish economy as a whole. The elasticities used in the models are based on, but not equal to, the results from the post-war analysis; they are modified with regard to other materials (for an international comparison see Diagrams 20 and 21). Secondly: the market situation may produce counteractions from the supply side.

The normal adaptation of selling methods and the normal technological progress in production methods may be built in into our calculations. But the economic methods of analysis used here do not take account of pure innovations (example: the new knitting techniques of the 1950's).

The basic assumptions on income and price changes in 1965—75 and the elasticities used are given in Table 6. The forecasted values for 1975 follow in Table 7. These calculations lead up to these concluding remarks.

Markets for clothing in the 1950's were characterized by considerable structural change, and the supply side by important adaptation difficulties for the industries concerned. The period 1960—65 may have been less upsetting in these respects, but this certainly cannot be taken as evidence of a general stabilization. There is, for instance, no reason to believe that the expansion of knitted goods will suddenly cease, as there remain vast fields of production for the jersey technique to invade. Inside the

sewn ready-mades group, the expansive power of the light garments is still important. The market share of cheap imported goods will certainly continue to grow. Finally: the estimated increases for the period until 1975 will not be realized at a regular rate. From the present point of view, it does not seem improbable that a considerable, maybe the major part of the growth in the clothing markets will occur in the years after 1970 and, consequently, that the annual growth rate during the years 1966—70 may be rather modest.

List of diagrams

1. Consumption of outerwear. Quantity index as a whole and subdivided for wool and other materials, 1949—1965	22
2. Consumption of outerwear. Quantity index subdivided for "men's" and "women's", 1949—1965	23
3. Consumption of suits, separate jackets and separate trousers for men, 1949—1965	24
4. Consumption of women's coats, 1949—1965	25
5. Outerwear consumption, 1949—1965	27
6. Outerwear consumption, wool, 1949—1965	28
7. Outerwear consumption, cotton and other materials, 1949—1965	29
8. Consumption of suits, wool, 1949—1965	30
9. Consumption of jackets, wool, 1949—1965	31
10. Relationship between outerwear consumption, wool, and income.	33
11. Relationship between outerwear consumption, cotton and other materials, and income	34
12. Relationship between outerwear consumption, "men's", and income	35
13. Relationship between outerwear consumption, "women's", and income	36
14. Outerwear consumption and relative prices, 1949—1965	38
15. Prices for certain outerwear garments, 1949—1965	40
16. Clothing volume and real income, 1931—1965	50
17. Volume development for clothing groups, 1949—1965	53
18. Clothing, volume development for subgroups, 1949—1965	55
19. Forecast check for the period 1955—1965	68
20. Clothing consumption in Western Europe, 1960—1970	73
21. Clothing consumption in USA, 1950—1962	74
22. Textile consumption in current prices according to various sources	84

List of tables

1. Clothing consumption according to old and revised series . . .	49
2. Consumption of certain types of garments	59
3. Income and price elasticities, 1949—1965	64
4. Income and price elasticities in previous forecast calculations . .	67
5. Number of garments bought per person (male and female respec- tively) in USA and Sweden, 1961	75
6. Forecast hypotheses for clothing	80
7. Clothing consumption 1965 and 1975	81

UTGIVNA PUBLIKATIONER*

Utredningar

- TV-ägandets utveckling i Sverige 1956—65. G. Törnqvist. (1967) 235 s. 40:—.
- Resekonsumtionen 1950—1975. G. Endrédi. (1967) 123 s. 30:—.
- Industrins finansiering 1955—62. B.-G. Löwenthal. (1966) 173 s. 30:—.
- Framtidsperspektiv för svensk industri 1965—1980. R. Bentzel och J. Beckeman. (1966) 184 s. 20:—.
- Utvecklingstendenser för svensk stålindustri. E. Ruist. (1966) 142 s. 30:—.
- Modell och observationer. B. Höglund. (1966) 224 s. 35:—.
- Löneandelen och den ekonomiska utvecklingen. K. G. Jungenfelt. (1966) 278 s. 35:—.
- Lokaliseringsförändringar inom svensk industri åren 1952—60. G. Törnqvist. (1964) 163 s. 28:—.
- Reklamens ekonomiska roll. G. Albinsson, S. Tengelin och K.-E. Wärneryd. (1964) 276 s. 35:—.
- Arbetskraftens rörlighet. B. G. Rundblad. (1964) 269 s. 35:—.
- The Production System of the Swedish Economy. An Input-Output Study. B. Höglund och L. Werin. (1964) 229 s. 25:—.
- Lastbilstransporter i Sverige 1950—61. L. Kritz. (1963) 220 s. 30:—.
- Den offentliga sektorns expansion. E. Höök. (1962) 572 s. 45:—.
- Svensk populärpress 1931—61. G. Albinsson. (1962) 197 s. 25:—.

Småtryck

1967

41. Beklädnadskonsumtionen. Ny analys och prognos för 1975. J. Ekström och S. Lundberg. s. 138 25:—.
40. Den ekonomiska politikens möjligheter att inverka på kapitalresursernas fördelning mellan näringsgrenar och regioner. L. Nabseth. 24. s. 6:—.

39. Industrifinansieringen perioden 1950—1970. G. Eliasson. 67 s. 6:—.

1966

38. Godstransportutvecklingen i Storbritannien. L. Kritz. 64 s. 10:—.
37. Petrokemiska utvecklingslinjer. P. Fitger. 45 s. 8:—.
36. Jordbrukspolitikens mål och medel. O. Gulbrandsen och A. Lindbeck. 114 s. 8:—.
35. Den privata konsumtionen 1950—70. G. Albinsson och G. Endrédi. 47 s. 12:—.

*En fullständig förteckning kan erhållas på begäran.

ALMQVIST & WIKSELL
STOCKHOLM · GÖTEBORG · UPPSALA
i distribution

Pris 25:—